

6 In Glossa verbo, Meus. Nota ex verbum, *Meum*, natura sua denotare dominium, quam ad hoc dicit singularem *Corsetus in singul.* verbo, *meus*, in principio, quod solum procedit habito respectu ad presens tempus, non autem ad futurum. Casus est in *l. si ita ff. de auro, & argento legato*, ubi statuitur, quod si testator dicat, *lego vestem meam, & argentum meum*, debetur tantum vestis, & argentum, quæ erant tempore testamenti.

C A P. Quæ contra mores. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Contra ius naturale nulla consuetudine agere licet.*
- 2 *Peregrini ligantur statutis loci.*
- 3 *Si condunt testamentum, debent servare formam loci.*
- 4 *Transcuntes sine solutione gabella, an debeant puniri?*
- 5 *Subditi an sint partes sue Reipub?*
- 6 *Advena, an obligentur legibus loci in quo morantur?*

I N textu. Collige ex textu adversus naturale ius nulla consuetudine agere licere, quia si consuetudo nutrit peccatum, de se est irrationabilis, & servari non potest sine peccato, etiam si conveniret iuri civili, quia bonum animæ præponderat bono temporali. *Sylvest. verbo, Consuetudo §. I. nu. 2. ad med. Gregor. Lopez part. 1. tom. 2. l. 3. Glossa 1. qui textum referunt, & eius materiam prosequuntur, Petrus Raven. de consuetud. sect. 3. nu. 51. Suar. de legib. lib. 7. cap. 6. nu. 4. Navar. de redditib. ecclesiast. q. 1. monito 24. nu. 1. Adde posita ad cap. Mala consuetudo nu. 1. infra hac eadem dist. late Salas de legib. disp. 19. sect. 6. nu. 44. Azor tom. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 17. q. 1. & 2. An vero contra ius gentium possit consuetudo præscribere? Videatur Azor d. cap. 17. q. 4. Salas d. sect. 6. nu. 65. Reginald. in praxi lib. 13. cap. 23. nu. 251. Tusch. tom. 2. conclusione 806. nu. 43.*

2 Ibi, Aut peregrini. Ergo peregrini, & advenæ ligantur perinde, ac cives statutis loci: facit *Glossa verbo, debent, in l. 3. ff. de muner. & honorib.* quæ ponit hunc versum.

Terra ad quam pergis cape mores, quos ibi cernis.
Vide late *Sanches lib. 3. de matrimo. disp. 18.* qui hunc textum citat nu. 4. & tom. 1. *Decal. lib. 1. cap. 12. à nu. 19.* Adde *Navar. in Manual. cap. 13.*

nu. 5. vers. Infertur tertio, & cap. 23. nu. 120. Henric. in summ. lib. 7. cap. 13. nu. 8. latissime Bart. in l. Cunctos populos à nu. 14. Cod. de summa Trinit. ubi Ias. à nu. 55. & post alios Decian. tract. crim. lib. 2. cap. 35. nu. 21. & 26. cum quo ampliabis, & limitabis. Optime Suar. lib. 3. de legib. cap. 23. nu. 3. & seqq. qui efficaciter probat leges alicuius territorij obligare advenas dum ibi existunt, tam quoad vim directivam, quam quoad vim coactivam, & tom. 1. de religione lib. 2. cap. 14. nu. 9.

Vnde advena, qui in territorio alieno facit testamentum, aut contractum, debet in illis servare formam præscriptam per leges illius regni: ac proinde si forma illa non sit servata, contractus, aut testamentum erit irritum, etiam ab extraneo factum, quia illa lex est regula talis actus, quoad vim obligandi, ratione loci. Ergo etiam ibi obligat ad servandam formam operandi, quam præscribit, & sicut ibi habet vim puniendi, ita etiam vim irritandi. Docent *Bart. & Iaso. ubi supra. Felin. in cap. 1. de sponsalib. nu. 2. 23. & seqq. Optime Abb. consil. 52. p. 2. Sylvest. verbo, consuetudo. num. 23. in fin. post alios Suar. lib. 3. de legib. cap. 33. nu. 13. quod tamen limitandum est in contractu dotis, ut per Sanch. d. lib. 3. disp. 18. nu. 11.*

Vtrum autem forenses, & advenæ per transcuntes sine solutione gabellæ debeant puniri? Vide post alios *Mench. de arbitrat. lib. 2. casu 397. nu. 7.* qui ait, hoc iudicis arbitrio esse terminandum: sed verius absolute resolvit *Sanches teneri forenses ad gabellas solvendas sine iudicis arbitrio d. disp. 18. nu. 12.*

Ibi, Turpis est pars. Sunt ergo subditi partes sue Reipub. De quo vide *Sym. de cathol. cap. 4. à principio, & nota Navar. cons. 7. nu. 11. in fin. de jur. patronat. edit. 2. incipit S. Franciscus.*

In Glossa, Peregrini, ibi, perpetuo habitantes. Innuit *Glossa advenas non obligari legibus loci, in quo morantur, nisi perpetuo habitaturi illuc accedant, cuius meminit Comitolus respons. moral. q. 57. nu. 2. Suar. tom. 1. de religione lib. 2. cap. 14. nu. 2. Contrarium tamen ex eorum sententia, & ex ijs, quæ scripsimus nu. 2. & 3. tenendum est. Adde posita ad cap. Illa, infra dist. 12.*

C A P. Mala consuetudo. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pernitiosa consuetudo est evellenda.*
- 2 *Malis principijs est resistendum.*
- 3 *Ius retractus, an sit licitum?*

IN textu. Docet Nicolaus Pontifex perniciosam consuetudinem esse evellendam, de quo ultra posita in cap. *Qua contra mores* num. 1. supra hac eadem dist. vide *Promptuar. juris* p. 1. verbo, *consuetudo littera T.* ubi textum hunc refert, & eius materiam prosequitur *Petrus Raven.* de consuetud. sect. 2. nu. 43. *Grassis* in aureis decision. p. 2. lib. 3. cap. 19. nu. 48. *Rebus.* ad leg. *Gallia* 3. tom. in prafat. tit. de consuetud. nu. 44. & nu. 8. *Abb.* in cap. *Cum venerabilis*, nu. 4. de consuetud. & in cap. *Cum consuetudinis* nu. 3. in fin. & in cap. *Cum tanto* nu. 4. eodem tit. Adde textum in *Auth. Habita*, cum *Glossa* in verbo *perversa consuetudine*. *Cod. Ne filius pro patre*, late *Tusch.* tom. 2. conclusione 813. per totam.

Ibi, celerrimè compressæ. Nota quod malis principijs est resistendum, namque cum crimina incipiunt veterascere, assumuntur in privilegium, atque difficulter tolluntur. Iuvat illud *Arist. Ethic.* 5. qui dicit ista pusillitates, quæ latent in *Repub.* subrescunt interdum in magnum quid evadunt, si negligantur, & *Ethic.* 10. cap. 9. ait, *Consuetudo multo tempore, & quæ moribus sunt impressa, aut non possunt mutari, aut non facile mutantur.* Unde *Cicer.* 5. *Philip.* ait. *Omne malum nascens facile opprimitur, inveteratum, fit plerumque robustius.* Flumina non statim ab ortu suo magna sunt, sed plerumque augentur in cursu aquis undecumque acceptis, comprobatur *Ovid.* lib. 5. de remedio amoris.

Principijs obsta serò medicina paratur.

Cum mala per longas convalere vioras.

Hoc maximè in hæresi servandum est, ut scintilla statim extingatur ignis: Si *Lutheri* illa scintilla, quæ ex tartaro in terras insilijt, statim fuisset extincta; non exarsisset tot animarum incendium. Si spina illa fuisset protinus eradicata, dum tenera erat, neque cresceret in magnam, nec fuissent ex ea tot spinæ ortæ, tot hæreses, tot Novatores, veræque atque antiquæ *Apostolorum*, & *Patrum* fidei hostes: ut conceptis verbis exclamat *Barradas* in *Itinerario filiorum Israel*, lib. 4. cap. 17. nu. 3.

CAP. Veritate. IV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Veritas consuetudinem excludit.
- 2 Clericus imperitus, an possit præbenda spoliari?
- 3 Rex contra clericos inquirere nequit.

IN textu. Nota ex illo, quod nemo consuetudinem rationi, & veritati debet præponere, quia consuetudinem ratio, &

veritas semper excludit: prosequitur late *Propertium* *juris* tom. 1. verbo, *consuetudo littera T.* *Rochus* de consuetud. sect. 1. nu. 14. *Rebus.* ad leg. *Gallia* in prafat. tit. de consuetud. nu. 44. *Grassis* in aureis decision. p. 2. lib. 3. cap. 19. nu. 48. Adde posita ad cap. *Si consuetudinem* nu. 1. & ad cap. *Qui contempta*, nu. 1. & ad cap. *Frustra* nu. 1. infra hac dist.

Ibi, Manifestatæ. Facit iste textus ad questionem, quam movet *Ioan. Andr.* post *Gofred.* in addit. ad *speculatorem* tit. de præbend. in principio; de clerico imperito, cui *Episcopus* dedit præbendam, putans eum idoneum; & de vassallo cui dominus dedit feudum credens illum virum bonum, qui tamen repertus est vilis, & inutilis, an manifesta veritate, possint isti tales præbenda, & feudo spoliari? Negativam partem tuetur *Ioan. Andr.* ubi proxime, cui subscriberem, nisi obstaret expressum decretum *Concil. Trid.* sess. 7. cap. 3. ibi. *Beneficia ecclesiastica præsertim curam animarum habentia personis dignis conferantur; aliter autem facta collatio sive provisio omnino irritetur.*

Ibi, Nemo. Quod verbum omnes personas videtur comprehendere, unde non potest consuetudo operari, ut *Rex* contra clericos inquirere valeat, de quo agit late *Decian.* tract. crim. lib. 4. cap. 9. nu. 10. & tenuit *Rota* decis. 10. alias 840. de consuetud. in antiquis, ubi concluditur non valere consuetudinem Anglicanam, quod *Rex* habeat jurisdictionem in clericos solutos, tam in criminalibus, quam in civilibus.

CAP. Si consuetudinem. V.

S Y M M A R I V M.

- 2 Consuetudo veritati est postponenda.
- 2 Ex consuetudine competit ius excipiendi.

IN textu. Teneat *Gregor.* quamlibet consuetudinem veritati esse postponendam, de quo vide quæ scripti ad cap. supra proximum nu. 1. & ad cap. *Qui contempta* nu. 1. & ad cap. *Frustra* nu. 1. infra eodem. Adde textum in l. *Consuetudinis*, *Cod. que sit longa consuetudo*, & quæ circa illum erant *Madera* lib. observat. cap. 5. nu. 2. *Vasq.* 1. 2. disp. 177. cap. 7. nu. 59. & seqq. late *Tusch.* tom. 2. pract. conclusione 815. latius *Azor* tom. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 19. per totum. *Reginald.* in pract. lib. 13. cap. 23. nu. 246.

In textu ibi, Opponas. Ergo ex consuetudine competit ius excipiendi; notabis tamen, quod aut tale ius excipiendi rescindit ius actoris ipso iure, & tunc non est necesse quod an-

qua proponatur exceptio, sed sufficit quod consuetudo probetur, namque non est necesse, quod peccatur a iudice, ut rescindatur illud, quod a iure rescinditur. *l. Quae sub condit. §. fin. ff. cond. inst.* aut non sic rescindit, sed tribuit tantum ius excipiendi, seu excusandi, & tunc debet proponi intra tempus statutum a iure: argumēto, text. in *l. Ciues Cod. de appellat.* & adde quod consuetudo potest probari per testes, de quo *Roch. in cap. Vlt. de consuetud. sect. 8. nu. 21.* scripsimus ad *cap. Consuetudo nu. 6. supra dist. 1.* Adde latissimē *Tuschum. tom. 2. practic. conclusionē. 790.*

C A P. Qui contempta. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Veritate revelata, consuetudo cedere debet.
- 2 Revelatio quomodo probetur?
- 3 Petrus an dignè reprehendatur de simulatione quam fecit, ad Galat. 2. n. 11.
- 4 An peccauerit in illa simulatione saltem venialiter?

IN textu. Collige ex textu quod veritate revelata, consuetudinē ei cedere oportet, ad quod refert hunc textum *Promptuar. juris tom. 1. verbo, consuetudo in Glossa. littera T. post med.* Adde textum in *cap. Cum venerabilis §. post modum de consuetud. Salas de legib. disp. 13 sect. 1. num. 6. vers. Fundatur, & disp. 19. sect. 5. nu. 47. & seqq. & quae scripsimus ad *cap. Si consuetudinem nu. 1. supra eodem.**

2 **Ibi, Veritas revelatur.** Intellige eo casu, quo de revelatione apparere possit aliqua evidenti ratione, sive autoritate sacrae Scripturae, aut confirmatione alicuius miraculi, ut est textus, in *cap. Cum ex iniuncto vers. Quod si forte de heret;* aliās non est credendum, *cap. Placuit. vers. Namq; per somnia, de consecrat. dist. 1.*

3 **Ibi, Petrus cessit Paulo.** Ecce textus contra *D. Hieronymum*, qui in quadam epistola ad Augustin. tenebat, quod Petrus non fuit dignus reprehensione in illa simulatione, quam fecit ad Galat. 2. nu. 11. Eandem opinionem virille Sanctissimus in magnis cōmentarijs eiusdem epistola ad Galat. quae habentur in 6. tom defendere conatur; quam sententiam tradiderunt etiam *Chrysostomus, & Theophylatus* in eadem epistolā. Ex scholasticis pro viribus defendit *Adrian. in 4. q. 1. de baptismo, sed aperte in*

praesenti hac opinio ab August. improbat, qui in multis epistolis de hac re cum Hieronymo contendit, quae inter eius epistolas habentur ab octava usque ad 19. Sententiam tamen ipsius ex Epist. 19. claritius, quam ex alijs colligere licet, cui omnes scholastici adherent *D. Thom. 1. 2. q. 103. art. 4. ad 2. Bonavent. in 4. dist. 3. art. 2. q. 2. Scot. eadem dist. q. 4. §. quantum ergo. Sor. lib. 2. de iust. q. 5. art. 4. ad 3. membrum primi argumenti, sequitur plures Vasq. 1. 2. disput. 132. cap. 3. nu. 27. quem latissimē vide cap. 4. §. & 6.*

Sed dubitatur, qua ratione Petrus fuerit dignus reprehensione? Augustinus locis allegatis admittit in Petro aliquod peccatum reprehensione dignum, sequuntur *D. Thom. Bonavent. Scot. vbi proximè Durand. in 4. dist. 1. q. 9. nu. 7. & 8. Palm. q. 6. art. 5. conclus. 4. Gabr. q. 4. art. 3. dub. 3. Maior dist. 3. q. 2. §. Circa illud.* Nullus tamen dixit, peccatum illud fuisse mortale, imò multi affirmant fuisse tantum veniale, quia re vera usus caeremoniarū non erat tunc omnino prohibitus, sed quia incautē, aut intempestivē usus fuerit Petrus caeremonijs legis. Quam opinionem probabilem iudico, cum tot, & tantis firmetur authoribus, quibus addo latissimē *Salmeron. super illa verba ad Galat. 2. nu. 11. Si tu iudeus cum sis gentiliter vivis, tom. 15. Placet tamen magis Vasq. d. disp. 182. cap. 7. num. 56. & seqq. Existimatis rectē quidem Petrum admonitum fuisse, & reprehensum a Paulo, etiam si nullius peccati, neq; venialis apud Deum ipse Petrus reus fuerit, quod ait publicè docuisse in Collegio Complutensi anno 1582. quem latē videbis. interim ratio sit, quoniam culpa illa non poterat esse mortalis, cum iam Petrus esset in gratia confirmatus; non venialis, quia neq; ex intentione operantis, neq; ex objecto talis colligatur. Fecit ergo Petrus aliquid, quod non expediebat, quanvisliceret, neq; enim hac duo inter se repugnant, teste eodem Apostolo *Paulo, 1. Corinth. cap. 6. nu. 12. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Et in hoc tantum defecit, iudicando magis expedire, quod minus expediebat, quanvis semper ageret, quod licebat, atq; ob hunc defectum tam exiguum, fuit a Paulo reprehensus, lege *Stat. de legib. lib. 9. cap. 20. a nu. 19. Franciscus de Mendoça tom. 2. in lib. 1. Regū: cap. 3. vers. decimo octavo, annot. 6. sect. 3. nu. 9. & 10. ubi in cōmendationem Petri, atq; eius humilitatis, quae in hac ferenda reprehensione illuxit, multa adducit ex S. Cypriano in epistola ad Quixitum, de heret. bapt. ex Gregor. Magn. lib. 28. cap. 6. aliās 12, & homil. 18. in Ezechiel.**

C A P. Frustra. VII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Consuetudo veritati frustra opponitur.
- 2 Veritas consuetudine firmatur.
- 3 Consuetudo quomodo introducatur?
- 4 Consuetudo an requirat scientiam Principis?
- 5 Consuetudo debet à maiori parte cōmunitatis observari.

IN textu. Dicit in præfenti August. cōsuetudinem veritati frustra opponi, de hac quæstione agunt *Promptuar. juris*, verbo, *consuetudo* littera T. ubi nonnulla. Adde textum in *cap. Ex parte in princip. de consuetud.* & vide *Roch. in cap. Vlt. de consuet. sect. 7. à nu. 18. & sect. 1. nu. 14. Petrum Raven. de consuetud. sect. 2. nu. 13. Abb. in cap. Vlt. nu. 14. de consuetudine, & ibi, Anchar. nu. 6. ad med. & nu. 7. vers. Sed hic 3. Abulens. in Genesim cap. 29. vers. Ad argumentum. Tuschus tom. 2. conclus. 813. Adde textū in cap. Ex parte in principio de consuetud. & posita ad cap. Mala nu. 1. cap. Veritate nu. 1. cap. Consuetudinem nu. 1. cap. Contempta nu. 1. supra eodem.*

2 In fine textus, ibi, Firmius. Nota quod nihil est firmius, quàm veritas, consuetudine firmata, & munita, usus enim populi maximè firmat legem: conducunt quæ latè tradit *Tuschus tom. 2. practicar. conclus. 811. & 806. Reginald. in praxi lib. 13. cap. 23. nu. 245.*

3 In Gloss. verbo, Cōsuetudinem. Agit Glossa quomodo consuetudo introducatur, & firmetur, de quo ultra posita in *cap. Consuetudo dist. 1. num. 5. vide Lopez p. 1. tit. 2. l. 3. Glossa 1. Miles in Repertor. verbo, consuetudo. Cotta in memorab. verbo, consuetudo. Bald. conf. 401. incipit In fæudo vol. 5. & conf. 349. incipit Si hoc, eodem vol: & post Abb. Glossam, & alios, vide *Roch. in cap. Vlt. sect. 2. nu. 20. de consuetudine, & posita ad cap. Consuetudo dist. 12. nu. 3.**

4 In Glossa ad medium, ibi, Eo animo fiant. Igitur ad inducendam consuetudinē requiritur, quod actus fiat eo animo, ut consuetudinem inducat, sequitur *Abb. in cap. Fin. vers. Septimò requiritur de consuetudine, tenet per plura Calderin. conf. 39. quod est primum de consuetudine, Roland. conf. 13. nu. 17. lib. 4. Menoch. conf. 187. nu. 57. Contraria opinio, quod non requiratur declaratio animi, sed sufficiant actus gesti, mihi magis*

arridet, quam tenet *Craveta conf. 658. nu. 19* ubi alios refert, maximè *Guido Pap. conf. 131. in principio*, prosequitur post alios *Tusch. tom. 2. conclus. 795. nu. 21. & seqq.*

In Glossa eadem ad fin. ibi, Item scientiam Principis. Docet Gloss. quod ut consuetudo introducatur requiritur scientia Principis. Contrarium docuit Glossa, verbo, *abrogata in fine, in §. Leges 4. dist. & hæc Glossa cōmuniter reprobat, teste Rebus. ad leg. Gall. 3. tom. in præfat. tit. de consuetudine nu. 36; illam tamen defendit Vasq. 1.2: disp. 177. cap. 2. nu. 19. Sed opinio Rebuti magis omnibus probatur, ut post Antonin. Conradum, & alios tradit *Salas de legib. disp. 19. sect. 4. nu. 37. ad fin. & nu. 40. Azor tom. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 17. vers. Sepimo queritur, qui plures refert; & vers. Nono queritur. Sanches verò non probat desiderari scientiam Principis, ut consuetudo obtineat vim legis, tom. 3. de matrimon. lib. 7. disp. 4. nu. 12. & 14. & disput. 17. nu. 7. & disp. 82. nu. 20. Ego exillimo non requiri consensum Principis, quando consuetudo præscripta ius inducit; si tamen consuetudo non prævaleat ex vi præscriptionis, tuuc requiri cōsensum personalem, seu scientiam Principis; probat utrumq; *Suar. de legib. lib. 7. cap. 13. nu. 7. & nu. 11. In urbe Romæ nulla consuetudo probatur, nisi consensu Apostolico firmata sit, tradit Ias. in l. Cunctos populos nu. 52. C. de summ. Trinitat. sequitur Farinac. in praxi crimin. tom. 1. q. 45. nu. 27.***

In eadem Glossa ad fin. ibi, Maior pars populi. Ergo ut consuetudo introducatur, necessarium est, ut saltem à maiori parte cōmunitatis observetur, atq; illa sufficit; nam cōsuetudo debet esse moraliter à tota communitate, cum ius eius in totam cadat, quæ opinio est communis omnium doctorum, ut post *Bart. in l. 2. à nu. 12. Cod. quæ sit longa consuetudo. Tradit Suar. de legib. lib. 7. cap. 9. nu. 12.*

C A P. Consuetudo. VIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Opinio cedit veritati.
- 2 Consuetudo inducitur per errorem.
- 3 Consuetudo fini eterno repugnans non est rationabilis.
- 4 Consuetudo excusat à pœna.

IN textu. Collige ex textu, quod ratione comperta cedit opinio veritati, ex quo infert *Roman. singul. 760. l. Barb. inus, & cap. Ad probandum de re iudicata*, disponentes sententiam latam ab excommunicato, vel servo, ratione communis erroris validari, hoc non procedere, si illi, inter quos est lata sententia, sciebant illum comunem errorem esse falsum; quod antea docuerat *Burnius in cap. Sciscitatus, nu. 24. in fine de rescriptis*. Sed vide *Sanch. de matrim. lib. 3. d. 22. nu. 5. 6. & 7.*

In textu, ibi, Obreperat. Et ita consuetudo non inducitur per errorem, sed ex certa scientia; exemplum erit, ut si populus utatur consuetudine, quia sic cepit legem disponere, cum tamen lex disponat oppositum, tunc enim non induceretur consuetudo contra legem; sed si populus non erret in consuetudine inducenda, sed in causa consuetudinis, quia tunc valebit; sicut transfertur dominium, licet erretur in causa, qua traditur, *l. 1. ff. de condit. indebiti*, ita ex nostro textu deducit *Gregor. Lopez. p. 1. tit. 2. l. 3. Glossa 2. in principio.*

Ibi, In æternum. Notat *Mench. de arbitrar. lib. 2. cent. 1. casu 82. nu. 7.* quod consuetudo, quæ fini æterno repugnat non est rationabilis, de quo vide, quæ scripsimus ad *cap. Quæ contra mores nu. 1. supra hac eadem dist.*

In vers. Ignosci potest, ibi, Ignorans. Ergo ignorantia excusat; unde licet consuetudo contra Ecclesiam non valeat, tamen ille, qui fundatur super tali consuetudine, excusatur à pœna temporali, de quo *Roch. in cap. Vlt. de consuetud. sect. 6. nu. 19. Tiraq. de pœnis, causa undecima nu. 2. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 84. nu. 11. & lib. 9. cap. 15. nu. 7.* de qua materia agit latè *Farinac. in praxi crim. tom. 2. q. 95. per totam*, ubi abundè disputat, quando consuetudo pœnam minuat. *Tusch. tom. 2. conclus. 806. nu. 40. & seqq.*

C A P. Si solus. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Sacrificij corporis, & sanguinis figura.
- 2 Nullus Christo contrarius est audiendus.
- 3 Glossa reprobatur.

IN superscriptione, ibi, Cyprianus *lib. 2. Epist. 3.* Extat hodie hæc epistola Cypriani inter opera Parisijs edita apud Nivellium cum adnotationibus Pamelij, & est nu. 63. in

qua agitur, utrum calix Dominicus aquam solum, an eam vino mistam debeat habere? Disputat enim ibi Cyprianus contra Aquarios, docens hac occasione multis Patrum, ac Prophetarum testimonijs præfiguratum fuisse, verum corporis, & sanguinis Domini sacrificium. Vide quæ scripsi in *historia Episcoporum Portucalensium, p. 1. cap. 10.*

In principio textus, ibi, Solus Christus. Non excludit tamen Prælatos, & alios superiores legitimos: sed est sensus, quod nullus Christo contrarius est audiendus, & vide textum in *cap. Sciendum in fine*, & ibi *Glossa* verbo, *Sola, 8. q. 1.*

In Glossa 2. Dicit Glossa, quod olim regebantur Iudæi constitutionibus humanis, scilicet scribarum, & pharisæorum, sed hodie non; & contra hanc doctrinam arguit ex *cap. Omnia, dist. 12.* sed videtur quod male arguat, & peius solvat; male quidem arguit, quia in *d. cap. Omnia*, non dicitur quod Iudæi tantum divinis constitutionibus regebantur, sed dicitur quod legalibus tantum sacramentis, non humanis præsumptionibus subijciebantur; quod longe diuersum est; male solvit, quia videtur sanctificare Iudæos huius temporis, dicendo eos modo non hominum, sed Dei institutionibus regi, de materia tamen vide, quæ scripsimus ad *cap. Omnes leges, nu. 3. supra dist. 1. & ad cap. Moyses, y. 1. supra. dist. 7.*

D I S T I N C T I O. IX.

C A P. Imperatores I.

S V M M A R I V M.

- 1 Legibus Principum, aliquando non obtemperatur.
- 2 Nemo debet obedire injustè præcipienti.
- 3 An peccent locatæ meretricibus domos.
- 4 Ancilla inservientes meretricibus, an peccent?
- 5 Quid de famulis dominos comitantibus ad meretrices?
- 6 An tales possint à confessoribus absolvi?
- 7 Argumentum à contrario sensu, an valeat?

IN textu. Nota quod legibus Principum contrarijs legi divinæ, non est obtemperandum, & contra legislatores, qui tales leges promulgant, insurgit illud, *Esaia cap. 10. nu. 1. Ve, qui condunt leges*

leges iniquas. Adde *Promptuar. iuris tom. 2. verbo, obedire, littera X. qui textum refert.*

2 In textu, ibi, Obedire noluerunt.

Ergo nemo tenetur obedire superioribus, si iniuste precipiant: de quo optime *Navarr. conf. 4. & 5. de poenit. & remiss. edit. 2.* in quibus eleganter agit de famulis, qui meretricibus inserviunt, & earum amasijs litteras deferunt, per quas amasius invitatur, & rogatur, ut adveniat. Sed cum in quaestione nonnulla pullulent obscura, conclusionibus periclitemur minus obscuris.

3 Prima conclusio. Superiores, qui ad habitandas meretricibus domos suas locant, minimè peccant; Ita *Maior in 4. dist. 15. q. 35. Navarr. in Man. cap. 17 nu. 195. Emman. Roder. in summa verbo luxuria, cap. 203. nu. 1. Lop. in instructor p. 1. cap. 58. §. Item an liceat, & ex cõmuni vfu ubiq; recepto, tradit Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 10. in fine. Grass. 1. p. decisionum lib. 1. cap. 28. nu. 20. Beja part. 1. casu 27. Lessius lib. 4. cap. 2. nu. 23. Navarr. lib. 5. conf. 1. nu. 8. de Iudæis, & Sarracenis, edit. 2. licet cõtrarium insinuet idem Navarr. in Man. cap. 16. nu. 15. in fin. Insimul nec illi peccant, qui pro pecunia ipsarum meretricum sunt patrõni, ut eas defendant *Emman. Roder. d. cap. 203. nu. 2.* Quod tamen limito, nisi sine ullo incommodo possint domum suam alteri locare, quia tunc male facerent sine ulla necessitate, aut utilitate locando cum præscientia mali finis; observat *Suar. de charitate disp. 10. sect. 4. nu. 5.**

4 Secunda conclusio. Non peccat ancilla, quæ meliorem non reperiens conditionem, intervit publicis meretricibus; etiam si aperiat ostia, epistolas deferat, vocet amasios, ornet, vel comitetur, quando ad amatores pergunt, lectum construat, in quo scit eas peccaturas, ut advertunt *Beja d. casu 27. vers. Tum quia, & casu 35. Lessius d. lib. 4. cap. 2. nu. 23. Emman. Roder. d. cap. 203. nu. 2. Grassis d. cap. 27. nu. 21. Azor tom. 2. lib. 12. cap. 18. vers. Octavo. Sã in aphorismis, verbo. peccatum nu. 9. latissimè Navarr. conf. 5. de poenit. & remiss. edit. 2. horum rationem assignat Beja d. casu 35. quia quandocũq; opus ex se malum non est, sed ex sola alicuius prava intentione; fas est ad illud concurrere, ne lucrum amittatur, ut constat in eo, qui petit mutuum sub usuris, necessitate compulsus, apud *Navarr. cap. 17. nu. 262. & communiter apud Henriq. lib. 1. cap. 30. §. 1. In comento.* Insuper prædicta servitia non minus sunt indifferètia, quàm est actualis ministratio, præstita domino eunti ad colendum idolum, imò actualiter idolatranti, & tunc non idolo, sed domino servire licitum est, ut patet *ex 4. Regum cap. 5. ut ibidem observat Caietan. Lessius lib. 4. cap. 2. nu. 23. & lib. 2. cap. 44. n. 39.**

5 Tertia conclusio. Quando servientes ex tali servitio ad peccandum excitantur, tunc non possunt famuli, absq; peccato mortali dominis

fuis, & concubinis inservire, nec illos comitari. Ita limitant præcitati D.D. *Alcocer in summa, cap. 7. & 8. Emman. Roder. d. nu. 3. & in additionibus ad bullam, §. 9. nu. 135. Navarr. conf. 4. de poenit. & remiss. nu. 2. & 3. adducens illud Apolto-li ad Romanos 1. nu. 32. Digni sunt morte, qui talia agunt, & qui consentiunt illis. Juvat textus in cap. 1. de officio deleg. & quæ ibi notantur.*

6 Quarta conclusio. Quia ex istis obsequijs sæpè sapius ipsæ ancillæ, & famuli in pericula animæ incuriunt, quia videntes impudentissimos concubinariorum actus, non possunt non concupiscentiæ illecebris exagitari, & pravis desiderijs exardescere, semper debent à confessore moneri, ut de domo dictarum mulierũ discedant, quod si renuant, non debent ut plurimum, à confessore absolvi. Ita *Emman. Roder. palinodiam recantans d. §. 9. nu. 135. Beja d. casu 35. vers. Quia tamen. Navarr. d. conf. 4. de poenit. & remiss. nu. 4. & cum hoc interrogassem à doctissimo Francisco Suario, respondit magnũ in hoc scrupulum esse, & ubiq; evitandum. Vide pro tota hac quaestione, Sanch. tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 7. ubi de illa egregiè. Vtrũ autem famulus peccet, qui in die jejunii ministrat cibum domino, cum certus sit violandum esse jejunium? Vide eundem *Suar. tract. de charitate sect. 4. disp. 10. nu. 5.**

7 In Glossa Vlt. Agit Glossa de argumento à contrario sensu, & an sit validum in jure, de quo vide *Glossam in cap. Significasti de foro compet. verbo; clerici, vers. Sed ibi, & Glossam verbo, dispensare, post principium, in cap. Vnico de atate, & qualitate, lib. 6. latissimè Everard. in to. icis legalibus, cap. 4. Adde quæ latius scribam ad cap. Ephesijs num. 4. & 5. infra dist. 43.*

C A P. Iustum. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 Pontifex, & Princeps legibus suis sunt astricti.**
- 2 Princeps an possit bona remittere; quæ subditi tempore acquisierunt?**

IN textu. Collige ex textu Pontificem, & Principem legibus suis astrictos esse, de quo *D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 5. Sor. de just. lib. 1. q. 6. art. 7. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 7. nu. 70. Gomez. l. 4. Tauri, nu. 89. col. 3. & de contractib. cap. 1. nu. 1. Cabed. 1. p. decisione 12. nu. 18. & 2. p. decis. 78. nu. 1. dicit cõmunem, tam Canonistarum, quàm Legistarũ.
 Roland.*

Rotan. d. cons. 13. à nu. 33. Vol. 3. Latissimè Morla in Emporio juris tit. de legib. q. 1. cum quo distingue inter vim directivam, & vim coactivam.

- 2 **Ibi, Damnare jura.** Per hunc textum docet *Gama decis. 335. nu. 5.* Principem pæce facta cum hostibus, non posse bona illis remittere, quæ subditi sui tempore belli acquisierunt, absq; illorum subditorum consensu; argumento text. in cap. *Quanto, de jure jur. Abb. nu. 1. post Hostiens. in summ. de penit. §. Fin.*

C A P. Noli meis. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Scriptura Canonica quæ dicatur.*
- 2 *Dicta Sanctorum an debeant observari? & num. 3.*

1 **I N textu.** Agit textus de scripturis Canonicis, de quo agit *Concil. Trident. sess. 4. in princio, & vide de materia Canonum de locis theologicis lib. 3. cap. 3. & 6. Turcremat. in cap. Ego solis nu. 5. intra eadem dist. Albertin. de agnoscend. q. 15. nu. 6. 8. 12. & 13. in fin. Bellarmin. lib. de Verbo Dei, à cap. 4. Azor tom. 1. lib. 8. à princio. Suar. de fide, disp. 5. sect. 3. n. 9.*

2 **In Glossa, verbo, In istis, ibi, Sed hodie.** Docet Glossa dicta Augustini, & sanctorum esse authentica, & deberi observari usq; ad ultimum iota. Eam approbat *Felin. in cap. Ne inuitaris, nu. 4. de constitutionibus, illam tamè reprobâs Castro glossatorem irridet, & fundamentum erroris ostendit lib. 1. adversus hæreses, cap. 7. col. 4. ægrè ferens hominem tam aperte mendacem, nam si omnia sanctorum dicta iubentur teneri, quis non videat hac ratione contradictoria præcipi? Cum illorū sententiæ invicem contradicant.*

3 **Ego sic existimo;** unius, aut duorum sanctorum auctoritatem in his, quæ ad sacras literas, & doctrinam fidei pertinet, probabile quidem argumentum subministrare posse; firmū verò non esse: in quo sensu potest intelligi *Castro ubi supra.* Ita eleganter *Canus de locis theologicis lib. 7. cap. 3. conclus. 2.* quando vero est concursus omnium sanctorum Patrum, atq; doctori ecclesiæ sententia, & sensus circa fidem, & sacram Scripturam, tunc omnino tenenda est: Glossam nostrā in præsentī sic intelligēdā, tradunt *Corduba in quest. theologic. lib. 4. q. 1. proposit. 6. vers. Tertium signum. Suar. de fide disp. 5. sect. 3. nu. 13: Adde notata ad præmium Decreti nu. 25. & seqq. ubi latius.*

C A P. Negare. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Debet quis confiteri errores suos?*
- 2 *Seniores aliquando non sunt sequendi.*

1 **I N textu.** Collige ex textu, quod debet quis confiteri errores suos, & non negare veritatem; ideo *D. Augustin.* author huius textus fatetur se in multis errasse, & hanc ob causam fecit librum retractationum, de quo vide *Albertin. de agnoscend. quest. 15. nu. 4* qui optimè circa textum, & habes hic argumentum quod debet iudicium retractari, si propter imperitiam, negligentiam, seu dolum advocati, aut iudicis, causa sit perditā, de quo est videndus *Specular. tit. de advocato, §. fin. vers. Quod si per imprudenciam.*

2 **Ibi maioribus.** Ergo si seniores in errore deprehenderentur, non sunt sequendi sed reprehendendi, ut per hunc textum notat *Tiraq. de primogenijs in præfat. à nu. 98.* allegans textum in l. 1. §. Si usus fructus ff. ad l. Falcidiam. Nec propterea fit illis injuria per text. in l. Potioris, Cod. de officio rector. provinc. quam ad rem ferè similem a notat *Gloss. verbo, possessionem, in l. 3. §. Si quis quasi statum liber, ff. de condit. ob causam.* Vide posita in cap. *Neg. nu. 1. infra eodem.*

C A P. Ego solis. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *In scripturis Canonicis non datur mendacium.*
- 2 *Libri sacri, an habeant plures sensus?*
- 3 *Semper debet error salvari in aliqua scriptura.*
- 4 *Etiā viro sancto non est de facili credendum.*
- 5 *Regulariter unus testis non probat.*
- 6 *Magis est credendum honorabilibus personis.*
- 7 *Ratio æquivalet Canoni.*

1 **I N textu.** Collige ex textu in scripturis Canonicis mendacia non admitti, quoniam aliter Deus, qui illarum omnium primus creditur author, suspectus de mendacio haberetur; quod Christianæ aures audire

audire horrent; prosequitur eleganter *Castro de justa hereticorum punit. lib. 1. cap. 4. vers. Prima via*, qui monet Augustini verba mendolè hinc citari, & certiora reponit: bene *Suar. de fide, disp. 5. sect. 3. nu. 7. & 8. Franciscus de Mendoga tom. 1. in lib. 1. Regum annot. 2. proximali, sect. 3. per totam.*

2 **Ibi, Scriptorum.** An sacri isti libri, sub una littera habeant plures sensus? Vide *D. August. lib. 1. Genes. ad lit. cap. 1. & lib. de utilitate credendi, cap. 3. & lib. de doctrina Christiana. 5. Hieronym. epist. 150. q. 12. D. Thom. part. 1. q. 1. art. 10. & circa textum agit etiam d. p. 1. art. 2. & art. 8. ad 2. quem etiam citat Albertin. de agnoscend. q. 15. nu. 9. Ad *Suar. de fide disp. 5. sect. 3. à nu. 11.**

3 **Ibi, Mendosum codicem.** Colige semper debere salvari errorem in aliqua scriptura repertum. Vnde scriptura notarij, seu tabellionis, licet primo aspectu falsa videatur, nihilominus debet salvari, pro ut melius potuerit, notant scribentes in *cap. Cum tu, de testibus.*

4 **Ibi, Sanctitate.** Ergo etiam viro sancto de facili non est credendum, de quo vide *Tiraq. de penis cap. 51. nu. 16. cum sequentibus, & nu. precedente, quia non est considerandum quis dicat, sed quid dicatur; unde D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 3. in fin. affirmat, non esse de quolibet præsumendum bonum, ubi alterius imminet periculum.*

5 **Ibi, Non verum putem.** Notat *Valasc. tom. 1. consult. 73. nu. 2. ad hoc, quod regulariter unus testis non probat, etiamsi sit magnæ autoritatis, & dignitatis, de quo latè agit. Adde Gabriel lib. commun. tit. de testib. conclus. 1. num. 20. Menoch. de arbitrat. lib. 2. cent. 1. casu 99. Consule quæ erudite Barbosa ad Ordinat. Lusitania lib. 3. tit. 54. nu. 1. conclus. 1. & per sequentes, ubi materia testium plene discutitur.*

6 **In Glossa verbo, Quantalibet.** Agit Glossa an sit magis credendum honorabilibus, & egregijs personis, de quo vide *Covar. practie. cap. 33. nu. 3. ad med. Afflic. decis. 1. n. 3. latè Farinac. de testibus q. 63. cap. 3. ubi disputat de testimonio Papæ, & Principis.*

7 **In Glossa vlt.** Docet Glossa, quod ratio equivalet Canoni, de quo vide *Comitolum lib. 7. respons. q. 1. nu. 12. vers. Sextum.* Neque id obscure colligitur ex *D. Thom. 1. sent. dist. 3. q. 4. ubi rationem vocat naturam intellectualem obumbratam.* Ex quo inferunt D. D. tantum præstare rationem legibus, quantum præstat ipsa natura. Si igitur lex unum imperet, & ratio idem prohibeat, rationi potius quam legi parendum est; quia teste *Arist. lib. 1. ethicor. Ratio semper deprecatur ad optima.* Hinc *Pers. sat. 5. ratione pulchrè imperatis oblatrantè inducit,*

Stat contra ratio, & secretam gannit in autem. Ne liceat facere id, quod quis vitabat, agendo.

C A P. Vt veterum. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *In libris corrigendis præferuntur seniores.*
- 2 *Glossa reprobat.*
- 3 *Augustinus, Hieronymus, & Gregorius quomodo comparentur?*
- 4 *Verba Augustini explicantur.*

IN textu ibi, Veterum librorum. Ponderat *Tiraq. de jure primogenior. in præfat. nu. 155. ad hoc, quod in libris corrigendis præferuntur seniores, referens Alciatum in l. 1. §. ult. col. 10. vers. Sed consequenter quaritur ff. verbor. obligat.*

In Glossa verbo Græci in principio. Colligit Glossa ex *D. Hieronymo emendatiora esse exemplaria latina, quam græca; sed errat Glossa, quia Hieronymus per ironiam loquitur, ut patet ab exemplari, referatur 3. tom. pag. 14. incipit, Desiderij.*

In eodem ibi, quia inter istos tres. Docet Glossa quod Augustino magis credendum est in disputationibus, Hieronymo in historijs, & translationibus, Gregorio in moralibus; de quo vide *Panormit. in cap. Ne inuitaris nu. 2. & 3. de constit. Azved. lib. 2. recopil. tit. 1. nu. 21. Glosas marginales ad Felinum in cap. 2. de rescriptis n. 48. littera A. Eundem Felin. in cap. Ne inuitaris nu. 8. de constit.*

Sed quomodo intelligendus Augustinus, qui epist. 97. ad Hieronymum fatetur in multis rebus se Hieronymo esse minorem? Resolve quod Hieronymus ætate erat grandior, christianus à puero, quod insuper linguarum peritia ex celledat quod nulla aliquando hæresi fuerat deformatus, vel spuria sobole auctus: quibus omnibus Augustinum fuisse minorem Hieronymo, liquiddò constat. Ita *Baronius tom. 4. annal. anno Christi. 382. nu. 25. §. Ex his autem.*

C A P. Si ad scripturas. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *An sit valida scriptura ubi mendacium reperitur?*

2 *Si instrumenta pro parte inveniuntur falsa, an in totum reprobentur? & nu. 3.*

IN textu ibi, *Officiosa mendacia.* Ergo non est valida scriptura, ubi officiosum mendacium admiscetur, & quando nulli obest, & alicui prodest, ut ex nostro textu colligit *Innocent. in cap. Fraternitas. nu. 1. de heretic.* quod tamen intelligit, quādo tale mendacium admisceatur circa substantialia negocij, de quo agitur, ut per exempla prosequitur idem *Innocent. d. nu. 1. & vide infra nu. seqq.*

2 *In Glossa verbo, quod in eis.* Vult Glossa quōd si instrumenta, aut attestations pro parte inveniuntur falsæ, in totum reprobentur, de quo etiam agunt *Glossa 2. in cap. Quod ergo. 23. q. 5. & Glossa verbo firmis ubi D. D. & Padilha à nu. 14. in l. Si ex falsis, per textum ibi, Cod. transact. Glossa verbo, liberi in fin. in l. 2. ad fin. Cod. de veteri jure, cum alijs relatis à Menoch. de presumpt. lib. 5. presumpt. 21. Mascard. de probat. tom. 2. conclus. 741. incipit. Multa sunt causa. Tiraq. de penis. cap. 44. nu. 42. Boer. decis. 253. nu. 6. Hypolit. singul. 76.*

3 *Communis opinio distinguit inter instrumentum, quod constat, aut probatur esse falsum, & inter illud quod non constat, nec probatur esse tale, sed tantummodo suspectum existit, propter abrasionem, aut simile vitium in parte substantiali; ita quōd prius corruat in totum, etiā quoad partes, & capitula separata, ut colligitur ex cap. Quanto in fine de his, que sunt à praelatis, & ex reg. l. 2. in fine ff. de fide instrumentorum, cum alijs citatis à Glossa in præsentī declarando, & limitando, ut per Menoch, & Mascard. ubi, supra. Posterius verò in dubio corruat tantum quoad eam partem, in qua vitium est, non verò quoad alias separatas, ut ex alijs observant Abb. in fine Felin. n. 15. in fin. in cap. Ex litteris de fide instrum. Bart. & omnes in d. l. Si ex falsis ubi, Padilha n. 17: Menoch. nu. 12. Mascard. num. 17. ubi supra, pro quibus facit textus in l. Iubemus vers. Quōd si non fuerit observatum Cod. de testam.*

C A P. Quis nesciat. VIII.

S V M M A R I V M.

1 *De sacra Scriptura disceptari non licet.*

IN textu. Collige ex textu quōd de sacra Scriptura omnino dubitari, & disceptari non licet, utrum verum, vel utrum rectum sit, quidquid in ea scribitur, vel consti-

terit esse? Vnde si idiota pertinaciter dubitaret, paradysum terrestrem non fuisse in partibus orientalibus, vel negaret quōd Tobias non habuit canem, & alia similia, esset hæreticus censendus, prosequitur latè *Albertin. de agnoscend. q. 15. nu. 6. & q. 21. & 22. faciunt quæ tradit Penha ad Directorium p. 1. cōment. 25. littera C. qui textus meminit.*

C A P. Noli frater. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Doctores qui textus meminere.*
- 2 *Quis fuerit Donatus heresiarcha?*
- 3 *Cypriani error circa baptismum.*
- 4 *Scripta eorum, qui labuntur in heresim, quando reprobentur?*

IN textu. Eius meminere *Albertin. de agnosc. q. 15. num. 7. in principio. Tiraq. de primog. in præfat. nu. 98.*

Ibi, *Donati.* Agit textus de heresibus Donati; à quo Donatistæ appellati sunt. Hic Donatus exiens è Numidia. quæ pars est Africæ, totam penè Africam suis erroribus infecit; quorum errorum initium, & causa fuit, quia Cæcilianus contra voluntatem ipsius Donati fuerat ordinatus Carthaginensis Episcopus, qui Cæciliano imponens, quæ probare non potuit, à iudicibus, qui optime rem noverunt, tanquam impostor Donatus iudicatus est, qui volens suam falsitatem pertinaci dissensione firmare, schisma in heresim commutavit, ut ex *D. Augustino* tradit *Castro adversus hereses, verbo, Ecclesia, heresi prima.*

Ibi, *Cypriani.* Agit etiam textus de errore Cypriani, & aliorum Africæ Episcoporum, qui Concilio apud eos celebrato, definierunt, hæreticos cum ad Ecclesiæ communionem redissent, fore rebaptizandos, quia (ut asseriebant) inter hæreticos non potest conferri baptismus. Nec tamen propter hunc errorem Cyprianus, & alij ei cōsentientes iudicandi sunt hæretici, qui errorem pertinaci animositate minime defenderunt; quinimo parati ab alijs meliora docentibus corrigi, sententiam suam dixerunt. Quod ex ipso facto patuit, quoniam à Summis Ecclesiæ Pontificibus, videlicet Cornelio, Lucio, Stephano, edocti, contraria prioribus ipsi Afri definierunt: ut elegantè tradit *Castro adversus hereses, verbo, baptismus, heresi 5.*

Ibi;

4 **Ibi, Antequam ſeparetur.** Igitur ſcripta corum, qui lapſi ſunt in hæreſim, edita priusquam laberentur in huiusmodi errorem, non ſunt reſpuenda; quòd an ſit verum? Vide *Indicem librorum prohibitorum regula 2.* & D.D. quos congerit *Cened. ad Decretal. collectan. 8. nu. 1. Pegna ad direct. 2. p. comment. 3. Suar. de fide, diſp. 20. ſect. 2. nu. 20.*

C A P. Neque. X.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Senes errantes reprehendendi ſunt.*
- 2 *Liberè poteſt quis cõtradicere doctõrib.*

1 **I**N textu. Notat *Tiraq. de primog. in præfa. nu. 98.* ad hoc, quòd ſenes errantes reprehendi poſſunt, de quo *Iaf. in l. Seruum, §. Sequitur in ultim. notab. ff. de verbor. obligation. Bolognetus in diſp. uter ſit præferendus doctõr, an miles? col. 9.* Adde poſita ad *cap. Negare nu. 2. ſupra eodem.*

2 **Ibi, Quorumlibet, & ibi, improbare.** Igitur liberè poteſt quis contradicere doctõrum opinionibus; & Senatorum ſententijs; quòd amplia, etſi ſint deciſiones Rotæ: de quo vide latiffimè *Gloſſ. §. Deciſiones in præmio Extravag. Mascard. de probat. vol. 1. conclus. 485.* incipit, *Deciſiones Rotæ*, qui multos D.D. refert, maximè cum Rotam Romanã aliter rotare dicat *Gloſſa in præmio regulæ Cancellariæ, Mascard. ubi ſupra conclus. 484. Magdalenus de numero teſtium in teſtamento requiſito. f. 2. cap. 9. nu. 35. Tib. Decian. reſponſ. 63. nu. 15. volum. 5. Menoch. lib. 2. de præſumpt. q. 71. nu. 14. Surdus conſil. 403. nu. 83. & 84. & an idem dicendum ſit de regulis Cancellariæ? Vide *Anharr. conſ. 297. nu. 1. & 2.* incipit, *Efficacius, Gomez. in præmio reg. cancell. q. 2. Mascard. d. tom. 1. conclus. 257.* incipit, *Cancellarias regulas, & quid in ſententijs prolatis in noſtro Senatu Luſitano? Vide Gama deciſ. 33. & 174. & 228. Cabed. deciſ. 221. p. 1. Pinell. in l. 2. C. de reſcindenda venditione, p. 2. cap. 4. nu. 2. Cald. Pereira de Renovat. q. 15. nu. 27. plures refert *Barboſ. Ordinat. Luſit. lib. 3. tit. 64. nu. 6.***

C A P. Sana. XI.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Exempla non ſunt ſequenda, ſi ratio cõtradicit.*

- 2 *Miſericordiã eſt ſemper ſequenda.*
- 3 *Quod temperabis.*

M Eminit huius textus *Præpoſitus in cap. Si in adiutorium, nu. 2. infra diſt. 10.* ex quo nota quòd exempla non ſunt ſequenda, quando ſana ratio, aut lex recepta eis adverſatur; faciunt maximè textus in *l. Nemo, Cod. de ſent. & interlocut. & in l. Vlt. ubi D.D. Cod. quibus res jud. non nocet, & quæ circa illos reſolvunt *Conan. lib. 1. comment. cap. 15. nu. 7. Valaſc. conſ. 148. nu. 26. & 27. Ofaſc. in 1. deciſ. Pedament. nu. 43. Cabed. deciſ. 212. nu. 2. p. 1. cum quibus proſequere.**

In Gloſſa Vltima. Docet *Gloſſa miſericordiã eſſe ſequendam, vide Gloſſas ſimiles in cap. Vlt. verbo, equitate, & verbo, inhumaniorem, de tranſact. & quæ ibi notant D.D. optimè *Decian. conſ. 72. nu. 38. vol. 3.* unde melius eſt propter miſericordiam rationem reddere, quam propter ſeveritatem; proſequitur latè idem *Decian. d. nu. 38. Paulus Fuſchus de viſitat. lib. 1. cap. 3. nu. 18.**

Vnde regem, ac prælatum manuſuetum eſſe oportet, ita tamen ut ſcelera non patiatur impunita creſcere; Non enim inter ſe pugnant miſericordia, & juſtitia; ſed bene conveniunt, & in una ſede, & pectore morantur. Audiamus *D. Gregorium lib. 20. Moral. cap. 6. Circa ſubditos (inquit) ineſſe rectoribus debet, & juſtè conſolans miſericordia, & piè ſaviens diſciplina; ſit itaq; amor, ſed non molliens; ſit rigor, ſed non exaſperans; ſit zelus, ſed non immoderatè ſerions, ſit pius, ſed non plusquam expediat, parcens.* Ad ſcripturarum interpretes *Luc. 10. nu. 30.* de illo, qui incidit in latrones, ubi *Maldonatus, Salmeron, Barradius, Toletus.* Vide etiam humaniorum litterarum profeſſores ad illud *Seneca.*

Qui vult amari languida regnet manu.
Et ad aliud *Ovidij.*
Quòd quiſque eſt maior magis eſt placabilis ira.

D I S T I N C T I O. X.

C A P. Lege Imperatorum. I.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Sufficiunt duo teſtimonia ad aliquid aſtruendum.*
- 2 *Lites Episcopatuũ ſunt cauſa Eccleſiaſt.*
- 3 *Matrimonium terminatur per legem eccleſiaſticam.*
- 4 *Reges non poſſunt legitimare ad ſpiritualia.*

- 5 *Papa non debet Episcopatum dividere.*
 6 *Iustinianus defenditur.*
 7 *Multa permittuntur, ad alia evitanda.*

IBI, Duorum. Ergo sufficiunt duorum D.D. testimonia, ad aliquid astruendum; adde *Comitolium lib. 5. respons. q. 26. versic. Secunda propositio, & textum in l. Si ita vulneratus 52. in principio, ff. ad l. Aquiliam, quod intellige in qualibet causa tam profana, quam etiam in ecclesiastica, vel spirituali; Mascard. de probat. lib. 1. in prefat. q. 5. nu. 117. late Madalen. in tract. de num. testium, cap. 1. nu. 1. & seqq. latissime Farinac. de testibus, q. 63. cap. 5. nu. 232. usq. ad nu. 261. cum quo ampliabis, & limitabis.*

2 **Ibi, Divisis.** Notat Gregor. Lopez part. 1. tit. 6. l. 56. Glossa 8. ad hoc, quod lites Episcopatum sunt causae ecclesiasticae.

3 **In vers. Si inquit.** Collige ex textu causam matrimonij debere terminari per legem divinam, & ecclesiasticam, non autem per legem humanam, & temporalem. Gregor. Lopez d. part. 1. tit. 6. l. 56. Glossa 2. ubi alia jura cumulat.

4 **In Gloss. verbo, Divisis ante fin. ibi, Non est legitimatus in spiritualibus.** Docet Glossa, non posse Reges legitimare, nec habilitare quemquam ad spiritualia beneficia, & dignitates ecclesiasticas obtinendas: sequuntur plures de quibus per Navarr. cons. 1. nu. 1. qui filij sint legitimi, edit. 2. Glossa similis, verbo, habeant. in cap. Per venerabilem, & ibi, Abb. nu. 21. q. i filij sint legitimi, recepta ex Covarr. de sponsal. 2. p. cap. 8. nu. 18. Sanch. lib. 8. disp. 7. nu. 1. & nu. 11. Adde Rebus. ad leg. Gallia. Glossa 1. nu. 72. in proemio. Decim. cons. 155. nu. 7. vol. 1. An legitimatus à Rege, succedat in jure patronatus Ecclesiae? Vide Gregor. Lopez part. 4. tit. 15. l. 4. Glossa ult. & notabis, nec legitimatum à Principe, nec ab ecclesiastico, quoad omnia bona posse succedere in feudalibus, nisi exprimat, *Ias. in l. Si is, qui pro tempore, nu. 247. ff. de usucapion. Pro quo est textus in titul. 26. §. Naturales, si de feudo fuerit controversia.*

5 **In Glossa, verbo, Divisiones.** Tenet Glossa, quod Papa non debet Episcopatum dividere invito Episcopo, nec Episcopus parochiam, invito rectore, sequitur Navarr. alia referens de spolijs clericorum, §. 3. num. 2. de quo vide Panorm. ad cap. Ad audientiam in primo nu. 16. de Ecclesijs adificand. Roch. de jure patronat. verbo, honorificum, nu. 10. Hodie consule Concilium Trid. sess. 21. de reformatione cap. 4. vers. In ijs verbis,

Si dividat sine causa Pontifex, peccabit; factum tamen tenebit, ut in simili Sanch. lib. 7. de matr. disp. 2. nu. 6. Suar. lib. 2. de legib. cap. 14. nu. 22.

In Gloss. verbo, lex, ibi, Vel ideo. 6 Defendit Glossa Iustinianum multa permisisset, ut graviora vitarentur; sequitur Bart. n. 6. & 7. ubi Salicet. in l. Cunctos populos, C. de summ. Trinit.

In eadem Glossa, ibi, Usuras 7 **permisit.** Igitur licet Iustinianus usuras permisisset, non tanquam licitas, sed solum tanquam impunitas ad maiora mala vitanda, eas reliquit; sed Glossa in Authent. ad haec, C. de usuris, bene affirmat Iustinianum leges Caesareas abrogasse, quae usuras concedebant, cum idem Imperator fidem admisit Concilij Niceni, eamque servari praecipit; in Concilio autem Niceno usurae damnatae sunt. Atque haec videtur communior Iuris peritorum sententia, quidquid reclamet Covarr. 3. variat. cap. 1. nu. 6. sequitur P. Molin. de contractib. disp. 304. vers. Doctores. Rebellus 2. p. de obligationibus justitia. lib. 8. de usuris, q. 3. §. Ad ultimum, qui usuras permissas esse, dicunt eodem modo, quo usuram Mosaycam per legem impunitam Lessius lib. 2. cap. 20. de mutuo, & usura, dub. 4. n. 32. Suar. de legib. lib. 7. c. 4. n. 10.

C A P. Non licet. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Symachus quis fuerit?*
- 2 *Ordinationes saeculares, an servantur quoad clericos?*
- 3 *Vincula legis divinae sunt indispensabilia.*
- 4 *Pictas idem est, quod sanctimonia.*

IN superscriptione, ibi, Symachus. Qui fuit natione Sardinus, & mortuo Anastasio, Pontifex non sine magna discordia creatus anno 499. de quo vide Platina in vita ipsius Symachi, & adde ex eodem Platina, quod Symachus constituit, ut in die Dominico, vel in natalitijs martyrum, caneretur hymnus, *Gloria in excelsis Deo.* Vide Panvin. in addit. ad eundem Platin. optimè Alphonsum Chancon de vitis, & gestis Sumorum Pontificum, in vita Symachi fol. 139. Atque iste Pontifex Manichaeos urbe Romana expulit, eorumque libros ante fores Constantinianae Basilicae concremavit. Symachi Papae anno 8. Christi autem 506. celebratum est Concilium Agathense in Agatha civitate Galliae Narbonensis, sub Alario Visigothorum Rege.

2 In textu. Eius meminit Rebus. ad leg. Gall. tom. 1. in proemio Gloss. 1. nu. 72. & ex illo deducit omnes ordinationes seculares favorabiles clericis, & canonibus non contradicentes, servari debere, etiam quoad ecclesias, & clericos, Bald. conf. 30. vol. 1. Alex. conf. 121. incipit viso themate. in fine. lib. 2. & conf. 122. viso. nu. 6. vol. 5.

3 Ibi, Imperatori. Ergo nec Pontifex, nec Imperator possunt dispensando vinculum legis divinae solvere, ut notatur in cap. Sunt quidam 25. q. 1. & tradit D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 4. ad tertium. Suar. de legib. lib. 10. cap. 6. nu. 7. poterit tamen Pontifex interpretari ea, quae sunt fidei, tum ad dubiorum terminationem, tum etiam ad occultorum & implicitorum explicationem, ut optimè docet Albertin. de agnosc. q. 21. nu. 38. Adde quod consuetudo potest limitare ius divinum, ut post eundem Albertin. tradit Roch. in cap. Cum tanto de consuet. nu. 25. fol. 16.

4 Ibi, Pietatem. Hoc est religionem, & sanctimoniam, pro ut nostrum textum explicat Turrocremat. in cap. Sana nu. 2. in fin. supra dist. 9.

C A P. Certum. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Felix Pontifex quis fuerit?
- 2 Statuta laicorum an adstringant ecclesias?
- 3 Episcopi praesunt principibus temporalibus.
- 4 Felicitas principum augetur ex iustitia.
- 5 Episcopi an possint Reges excommunicare?

IN superscriptione, ibi, Felix. Qui fuit nomine tertius, creatus anno Domini 483. patria Romanus, patre Felice presbytero ex Regione Fasciolae; constituit ut ecclesiae non nisi ab Episcopis consecrarentur, & de eo habetur in cap. Osus 56. dist. & vide Platin. in vita ipsius Panvin. in additi ad eundem Platinam, ubi contendit hunc Felicem fuisse nomine secundum, & adde ex iisdem; decreto Felicis fuisse Petrum, & Acatium, tanquam hereticos damnatos.

2 In principio, ibi, De causis Dei agitur. Ergo statuta, & constitutiones laicorum non comprehendunt, nec adstringunt clericos, & ecclesias, ut per hunc textum docet Rebus. ad leg. Gallia. tom. 1. in proemio Gloss. 1. nu. 57. de quo etiam agit. Greg. Lopez. part. 1. tit. 6 l. 56. Glossa 10. Suar. lib. 3. de legib. cap. 34. n. 15.

Ibi, Regiam voluntatem sacerdotibus subdere. Ergo Episcopi praesunt principibus temporalibus, quare, & Principes debent assurgere in adventu Episcoporum, tradit utrumq. Abb. in cap. Solita. nu. 7. de maiorit. & vide optimè Hosium Cardinalem de concilio Ecumenico. cap. 24. col. 7. vers. Sed inveniuntur. fol. mibi 20.

Ibi, Pia devotiones. Citat Rebus. in principio proemij concordatae ad hoc quod felicitas secularium Principum augetur, quando iustitiae administrandae dediti sunt, & exemplum adducit ex Paludano in 2. Sentent. in Francia quendam, dum in agro suo foderet, invenisse humanam linguam loquentem quae interrogata cuiusnam esset? Respondit fuisse linguam hominis Pagani olim iudicis, qui eo quod nullam sententiam protulerit iniquam, Deus reservaret animam suam in illa lingua, quoad usque baptismum reciperet, & fuit baptisata, & statim in pulverem redacta, quod etiam refert D. Antoninus in 2. p. summ. tit. 1. cap. 19. §. 2. Rubrica de iniustitia. Leges de hac materia Iustitiam Lypsiu in exemplis politicis lib. 2. cap. 9. & in Politica lib. 2. cap. 10. & 11.

In Glossa verbo, Submittere. 5

Agit Glossa an episcopi possint Reges excommunicare? De quo vide posita cap. Nos si, §. cum Balua 2. q. 7. & in cap. Duo sunt infra 96. dist.

C A P. Constitutiones. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutiones contra Canones non valent.
- 2 Episcopus prohibet quae sunt contra bonos mores.
- 3 Quod tamen limitabis.
- 4 Paulus Fuschus Glossa meminit.

NOTA ex textu. Constitutiones contra Canones non valere, unde statutum, imponens poenam contrahentibus matrimonium sine consensu patris, non valet, ut per Ioann. Andr. in cap. Statutum de haeret. lib. 6. Paris. conf. 29. nu. 5. & 14. vol. 3. tradit post alios Decian lib. 4. cap. 34. nu. 4. & idem dicendum est circa usuras, praescriptiones cum mala fide, iuramentum, & alia huiusmodi. Adde statutum factum in favorem animae per laicos, puta de faciendo eleemosinam non posse per eosdem laicos re-

vocari, ut notatur in *l. Privilegia*, & in *Amb. Cassa Cod. de sacros. eccles.* & post *Severin.* tradit idem *Decian. d. cap. 34. nu. 1.* quod totum pulchre limitabjs cum eodem *Decian. ubi proxime a nu. 12.*

2 In textu, ibi, Contra bonos mores.

Vide *Bart. in l. Non impossibile 52. nu. 4. in fin. ff. de pact.* & in *l. Omnes populi, a nu. 21. ff. de just. & jure.* *Petrum Ravenas de consuetud. nu. 30. sect. 1. Paris cons. 92. nu. 2. ubi num. 3. & 4.* consuluit non valere statutum, quod non pulsetur campana, vel reliquia non ostendantur, cum hoc sit contra bonos mores. Vnde Episcopus poterit prohibere eas constitutiones, quæ sunt contra bonos mores. Ideo potest statuere, ne mulieres utantur fucis, ut post *Anchar. & Crotum* tradit *Decian. d. cap. 34. nu. 32.* potest etiam prohibere ludos noxios sub pœna excommunicationis, ut post *Navarr.* docet *Paulus Fuschus de visitat. lib. 2. cap. 21. nu. 43.* faciunt quæ tradit *Roland. cons. 63. nu. 19. & seqq. vol. 2.*

3 Intellige tamen de moribus, qui cum mali sint, per constitutionem nō possunt fieri boni, quia sunt contra ius naturale, vel Canonicum; secus si contra ius civile, quia tunc valebit constitutio; optime tradit *Decian. cons. 516. nu. 6. & 7.* sequitur post alios *Decian. ubi proxime, nu. 31. & post Abb. vide omnino Roch. de consuetud. sect. 3. a num. 7.* Vbi querit, an clericorum consuetudo, aut statutum contra Canones valida sit?

4 In Glossa, verbo, Constitutiones, ibi, Alia est ratio. Notat *Paulus Fuschus de visitat. lib. 2. cap. 21. nu. 1.* ad hoc, quod christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerēt, & Pontifices pro causa temporalium rerum, imperialibus legibus uterentur.

C A P. Imperium. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Nicolaus primus, quis fuerit?*
- 2 *Reges circa spiritualia nequeunt se intramittere.*
- 3 *Princeps secularis peccat usurpando jurisdictionem ecclesiasticam.*
- 4 *Reges beneficia conferunt.*

IN superscriptione, ibi, *Nicolaus primus.* Qui fuit patria Romanus, patre Theodosio, creatus Pontifex anno Domini 858. ut tradit *Panvin. in Chronologia eccles. imperantibus in Oc.*

cidente Ludovico II. juniore, & in Oriente Michael IV. ad quem Nicolaus hanc epistolam mittebat per eisdem legatos; quos ipse Imperator cum muneribus Romam misit. Hæc autem munera fuere patena aurea, & calix aureus iusti ponderis, cum gemmis magnæ æstimationis, teste *Platina in vita ipsius Pontificis.* Hic fuit ille Michael (secundum eisdem) quæ postea *Basilius* consors Imperij factus, dolo necavit, ut solus imperio potiretur; vide *Alphons. Chacon. de vitis Pontificum, fol. 243. Passerinum in apparatus sacro, tom. 2. littera N. fol. 490.* qui huius epistolæ meminit.

In textu. Nota quod Reges circa spiritualia nequeunt se intramittere; unde non habent facultatem interdicensi matrimonium, etiam ad tempus; ut tradit *Abb. in cap. Vlt. nu. 3. de secundis nuptijs. Suar. de legib. lib. 3. cap. 11. nu. 9.* Namq; Imperator adstringitur canonibus concernentibus animam; tradit idem *Abb. in cap. 1. nu. 6. de constit.* Adde tamen quod licet Imperator fidelitatis juramentum præstet Romano Pontifici, subditi tamen Imperatoris, de temporali dominio Ecclesiæ non efficiuntur, ut per eundem *Abb. in Clement. Romani nu. 14. de jur. jur.*

Ibi, Usurpare. Ergo Imperator, aut quicūq; Princeps secularis, peccat usurpando ea, quæ solis Sacerdotibus, aut spirituali Prælato conveniunt, quia alienam jurisdictionem usurpare, ex suo genere mortale est peccatum. *D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 6. receptus, ut per Navarr. cons. 2. de hæret. nu. 4. incipit Virum Inquisitores, edit. 2.*

In Glossa, ibi, Reges conferunt. Docet Glossa Reges posse beneficia conferre ecclesiastica; de quo vide *Navarr. cons. 27. nu. 2. de præbend. edit. 2. & posita ad Glossam primam in summ. 16. q. 7. Chassen. in Catalog. gloria mundi 4. p. considerat. 80. Peres ad l. 3. tit. 3. lib. 1. ordin. col. 1. & 2. Marta de jurisdic. p. 2. cap. 40. nu. 4. & seqq.* qui latè agit, & plures Reges nominat, qui beneficia, & præbendas conferunt ex consuetudine, & privilegio Apostolico.

C A P. Suscipitis. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prælati habent libertatem reprehendendi.*
- 2 *Anima debet præponi corpori.*

IN principio textus, ibi, *Libertatem scribi.* Ergo Prælati ecclesiastici debent habere libertatem dicendi etiam Imperatoribus, & Regibus, ea quæ ad ius

ad ius Ecclesie spectat, & si opus fuerit se morti exponere, ut fecit beatus Thomas Archiepiscopus Cantuariensis secundum Innocentium in cap. Nisi cum pridem nu. 5. de renunt. qui passus est martyrium anno Domini 1172. de quo vide latissime fr. Bernardum de Britto in Chronicis Cisterciensibus lib. 6. a cap. 5. & seqq. & cap. 10. Unde similiter consiliarij, & officiales Regis tenentur potius demittere officium, quam aliquid constituere, vel consentire, quod non sit bonum, ut per Abb. in cap. Adversus nu. 19. de immunit. eccles.

2 **Ibi, Cedat spiritus carni.** Quod est irrationabile, & contra naturam, imò contra esse debet, ut anima prapronatur corpori, cap. Sedulo, vers. His etiam, 38. dist. cap. Cum infirmitas de penit. & remiss. Namque caro corrupta facit animam peccatricem, ut notat Turrecrem. in cap. Si baptizata nu. 5. de consecrat. dist. 4. Neque immeritò Divus Chrysost. illum hominem dixit proprie salutis corruptorè, qui corpus pluris facit, quam animam. Non anima (inquit) pro corpore, sed corpus pro anima factum est; qui ergo quod primum est negligit, & quod inferius est extollit, utrunque corrumpit. Ita ille de reparat. lapsi. Cui concinit D. Hieron. epist. 6. contra Iovinianum, ubi corpus indomito equo, animam verò aurigæ comparat. Anima (inquit) in aurigæ modum retinet frana. Vbi vides fas, & æquum postulati, ut non spiritus carni, sed caro potius cedat spiritui.

C A P. Si in adiutorium. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Sylvester nostri textus meminit.
- 2 Leges in adiutorium Ecclesie allegantur.
- 3 Paulus quomodo fuit civis Romanus?
- 4 Quicumque retinet patris originem.
- 5 Appellatione civis comprehenditur ex privilegio factus.

1 **I**N textu. Notat illum Sylvest. verbo, consuetudo, §. 19. nu. 23. deducens quòd iudex iudicabit secundum Canones, quibus deficientibus iudicabit secundum leges; & deficiente jure, iudicabit secundum consuetudinem generalem, vel particularem, si generalis desit; qui debet intelligi in iudice ecclesiastico. Faciunt quæ tradit Ias. nu. 12. & 13. ff. de legibus.

2 **Ibi, Imperij leges, &c.** Ergo leges Ecclesie, licite allegantur, de quo vide Glossam, verbo, adjuvantur, in cap. 1. De novi operis nuntiatio-

ne; quæ meminit huius textus. Faciunt quæ optime tradit Valasc. de jure emphyt. q. 20. nu. 6. vers. Item quæro. Adde tamen unum notabile, quòd si clericus, aut Ecclesia utantur legibus, aut consuetudine laicorum pro se, tenetur etiam illis uti contra se, ut post Bald. Abb. & alios tradit Roch. de consuetud. sect. 8. nu. 82. cum quo dupliciter limitabis. Aide Rebus. in proam. ad leg. Gallia. Glosa 1. n. 78. Vide posita ad cap. Scit Sancta nu. 4. infra dist. 12. elegantè P. Suar. lib. 3. de legib. cap. 8. nu. 3. ad finem.

Ibi, Paulus, & ibi, Civem, &c. 3

Civem Romanum fuisse Paulum, vel ex eius testimonio liquet, nam aperte civem se Romanum profitetur, Act. cap. 16. nu. 37. Paulus autem dixit eis; casus nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, &c. & Actor. cap. 22. num. 27. cum dixisset tribunus Paulo se multa summa civilitatem (Syrius, D. Anselm. epist. 2. ad Timoth. cap. 4. nu. 13. & alij legunt, civitatem) Romanam assecutum esse, id est factum fuisse civem Romanum vi pecuniæ: respondit Paulus, Ego autem, & natus sum, id est, civis Romanus. Patet ex mortis genere, quam Romæ pertulit, capitis nimirum abscisionem, honestam quidem mortem, & quæ civem Romanum non dedeceret. Hærent tamen adhuc Doctores, qua ratione Paulus civis fuerit Romanus? Hugo Card. & Chartus. 2. ad Timoth. cap. 4. num. 13. existimant patrem Pauli pro se, & filijs suis civitatem Romanam accepisse, quòd oppidum in quo natus erat, Gischalam, in Galilæa Romanis sponte tradiderit, indeq. Tarsum cum filio Paulo commigrasse. De Gischala, patria patris Pauli sermo est apud Hieronymum. de scriptoribus Eccles. cap. 5. ubi etiam addit, à Romanis fuisse captam, & inde cum filio suo Paulo abijisse Tarsum. Cæterum fabulâ hanc, Gischalæ expugnationem esse probat optime Baron. tom. 1. anno Christi 36. num. 7. ipso etiam Hieron. attestante in comment. epist. ad Phil. prope finem, ac proinde non Gischalæ accepisse ius civis Romani patrem Pauli verius est. D. Anselmus, & Lyra 2. ad Timoth. 4. nu. 13. contendunt, Divi Pauli parentem Tarso in Cilicia cum cæteris Tarsensibus occurrisset Romanorum legatis cum coronis, ac eos in civitatè suam benignè, & comiter excepisse, ac propterea donatos esse civitate Romana, indeq. Paulum natum civem fuisse Romanum, quòd pater eum post acceptam civitatem Tarsi genuerit, ut constat Act. 22. num. 3. ubi Paulus de se. Sum Iudeus natus Tarso Cilicie. Lege Baron. tom. 1. anno Christi 58. nu. 148. Lorin. in cap. 22. nu. 28. Act. ubi multa de Tarso. Illud cum Baron. tom. 1. ann. Christi 58. nu. 7. Lorin. proximè citato, probare non possum, quòd S. Anselm. Lyra, Chartus. & Hugo Card. locis à me allegatis, item S. Ambros. relat. à Magalitano 2. ad Timoth. cap. 4. nu. 13. addunt

de penula, de qua Paulus 2. ad Timoth. cap. 4. nu. 13. penulam, quam reliquit Troade, esse vestem confularem, quam Pauli pater à Romanis acceperat, ipse verò Paulus à patre in argumentum nobilitatis, & civitatis Romanæ. De penula hæc interim dum præcitos auctores non legis, scito eam fuisse, vel archam, sive theccam libris refertam, vel vestem sacram ad instar planetæ, vel casulæ, qua Paulus in sacris utebatur; vel volumen sacrum, putâ veteris testamenti, quod Paulus secum ferre consueverat; non verò penulam arcendis pluvijs inventam, sive scorteam, sive gausapiam, de qua Martialis lib. 14. epig. 130. Cicero ad Attic. lib. 13. Lampridius in Alexandro, Spartian. in Hadriano, quidquid interim abnuat Magallanus, cum multis quos citat, ubi proxime.

4 In Gloss. verbo, civem, ibi, Pater.

Igitur quisque retinet sui patris originem, quâ profecto mutare non potest, l. Assumptio, §. Filius, & ibi Gloss. ff. ad municipales, l. Filios apud originem patris. Cod. de Municip. & origin. lib. 10. probat post multos Boerius decis. 13. nu. 5. qui Glossa meminit.

5 Ibi, Insignum. Citat Boer. decis. 160. nu. 22. & 23. & ex illa deducit, quod appellatione civis, comprehenditur civis privilegio factus, ita quod pœna per statutum irrogata offendenti civem, extenditur ad civem privilegio creatum. Cæterum de penula, de qua hîc Glossa dixi nu. superiori.

C A P. Quoniam. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Pontifex an habeat jurisdictionem temporalem?
- 2 Pontifex est iudex, ubi lis oritur inter Principes.
- 3 Nullus debet mittere falcem in messem alienam.
- 4 In temporalibus an appelletur ad Pontificem?

IN textu. Agit textus cum Glossa, an Pontifex potestatem, & jurisdictionem habeat temporalem? De quo ultra posita in cap. 1. nu. 4. 22. dist. & notata in cap. Novit. de jud. vide Suar. de legib. lib. 3. cap. 6 nu. 2. Bartol. in l. 1. §. Præsides, ff. de requirendis reis, ubi affirmat, hæreticum esse, asserere, non habere Pontificem potestatem temporalem, & ex ea ratione damnatum fuisse Dantem

Poetam celebrem. Meuch. illustr. cap. 20. nu. 2. vers. Contrariam. Peres ad l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordipag. 4. vers. Præterea. Victoria relect. 1. de potestate Ecclesiæ. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. à conclus. 3. Caet. 2. 2. q. 43. art. 8. Optimè Baron. tom. 10. anno Christi 847. nu. 11. qui textus meminit.

Illud tamen observa, Summum Pontificem posse cognoscere, & iudicem existere competentem, ubi lis, vel discordia in re gravi vertitur inter duos Principes, neminem in temporalibus recognoscens; si dum non consentiunt in iudicem aliquem, vel arbitrum, ex tali discordia, seu lite, probabiliter timetur fidei catholicæ, Ecclesiæ, vel boni spiritualis detrimentum, ex bello, seditione, & perturbatione reipub. tunc enim potest, & debet Pontifex in ordinem ad evitanda huiusmodi incômoda, cognoscere, & sententiam ferre; cui tales Principes Christiani stare tenentur. Ita Soto in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. conclus. 3. & post Victoriam, Phigium, & alios, comprobatur Molin. de just. tract. 2. disp. 29. vers. Ex dictis Sotus.

Ibi, Dignitatibus distinctis. 3

Notat Decian. respons. 80. vol. 3. num. 23. ad hoc, quod nullus iudex debet apponere falcem in messem alienam, quia potestates sunt distinctæ; faciunt quæ cogerit Rebus. ad leg. Gallia, in proœmio Glossa 1. nu. 61.

In Glossa, verbo, Discrevit, ibi, 4

Appellaretur. Docet Glossa in temporalibus non appellari ad Papam, quam dicit notabilem Abb. in cap. 1. nu. 7. de constit. limitans, nisi ratione peccati contra iustitiam denegatam, adiretur Papa contra Imperatorem; ut prosequitur latè Decius in cap. Novit. nu. 8. de judicijs.

C A P. De capitulis. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Leo 4- quis fuerit?
- 2 Lex Imperialis, deficiente Canone, an servetur in Ecclesia?
- 3 Aliquid pro certo quando habeatur?
- 4 Imperatores appellabantur Pontifices?

IN superscriptione, ibi, Leo 4. 1
Qui fuit patria Romanus, patre Rodulpho, creatus anno 848. secundum Platinam, aut 845. secundum Alphonsum Chacon in vitis, & gestis Pontificum, & adde juxta eosdem authores Pontificatus sui principio magnam sancti-

sanctitatis, ac prudentiæ declarandæ materiam nactum esse. Romæ iuxta ædem Sanctæ Lucie in Orthea, basiliscus (quem latini regulum appellare possunt) dirum serpentis genus, est ortus, qui venenato suo halitu, omnibus qui ad cavernam eius ascendebant, repentinum afferebat interitum, itaq; trepidantibus ad tantum periculum universis, Pontifex solemnij iunio, ac precatione perfectis, in die Assumptionis Virginis Mariæ, e patriarchio exijt, & cum hymnis, ac canticis, sancta præcedente imagine, ad Basilicam sancti Adriani cum clericis processit, inde ad Basilicam sanctiss. Virginis ad præsepe perrexit; & cum ad speluncam ubi cubare serpens dicebatur, appropinquasset, caterva fidelium, qua stipabatur, subsistere iussa, interitus animo ad os cavernæ, unde pestifer erūpebat afflatus accessit, atq; oculis, & palmis in cœlum intentis, repente exitiale virus serpentis evanuit. Postea incendium illud signo crucis extinxit: quod diu per domos Saxonum, & Longobardorum vagatum D. Petri Basilicæ appropinquabat. Hoc autem factum est 8. die ab Assumptione Beatæ Deigenitricis, qui dies postea ut festus celebratur.

2 **In textu.** Refert hunc textum *Rebus. ad leg. Gallie* in proœmio *Glossa 1. nu. 55.* & collige ex illo leges Imperiales, deficienti Canone, esse servandas in foro ecclesiæ, de quo *Fortun. de vlt. fin. illat. 13.* Contrarium tamen, & melius docet *Tiraq. de primog. q. 44. nu. 3.* nisi tales leges fuerint à Pontifice approbatæ. Integram originem textus vide apud *Baron. tom. 10. annal. anno Christ. 847. nu. 11. vers. de capitulis,* cum quo prosequere. Adde posita ad *cap. Vestram 13. nu. 4. infra eadem dist.*

3 **Ibi, conservaturus.** Ex honestate loquitur hic Pontifex non ex necessitate, quia non tenetur subesse legibus Imperatorum, de quo vide posita in *cap. Nos. 2. q. 7.*

4 **Ibi, Pro certo.** Ergo à contrario sensu dicitur quis habere aliquid pro certo, quando est certificatus ab uno fidedigno; de quo vide *Castrens. in l. Si posthumus §. si quis nu. 3. ff. de liberis, & posthum.* prosequitur late *Tiraq. de pœnis causa 51. nu. 31.*

5 **In Glossa verbo, Pontificum.** Docet Glossa Imperatores olim appellari Pontifices, quam dicit notabilem *Ludovicus Gomez in reg. de infirmis, q. 2. §. Prope.* ubi in initio agit, an Imperator infirmitate oppressus, possit renuntiare imperio?

C A P. Vides. X.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Ioannes octavus quis fuerit?*
- 2 *Lex prohibitiva an annullat actum?*

IN superscriptione, ibi, Ioannes Octavus. Hunc Ioannem Anglicum fuisse, ex Maguntiaco oriundum testatur Platina; qui addit huiusmodi Pontificem mentitum esse sexum, cum femina esset; quam fabulam excerpfit à Martino Polono asserente, post Leonis 4. pontificatum Ioannam sceminam in Sede Romana, astutia, & malis artibus intrusam, sedisseq; annos duos, menses quinque, dies tres. At quis non videt commentum hoc à Martino excogitatum, sine ullo authore, citra veri similitudinem confictum; de quo videndus est omnino *Onuphrius Panvinus in additione ad eundem Platinam,* late *Florimundus Remondus in lib. nuncupato de fabula Ioannæ,* præcipue *cap. 3. latissime Bellarm. lib. 3. de Roman. Pontif. cap. 24.* ubi figmenta à Magdeburgensibus in contrarium allata, festivo irridet, & elegantè dissolvit. Optime *Alphonsus Chacon de vitis Pontificum,* post vitam Leonis 4. *fol. 240. qui fol. 248.* affirmat Pontificem Ioannem octavum fuisse Romanum, Gundi filium, consecratum 19. Kalend. Ianuarij anno 872.

Ad textum. Collige quidd legis auctoritate dissolvitur, quod contra eam fit, & sic lex prohibitiva simpliciter loquens, semper censetur habere clausulam derogatoriam, & annullativam actus, ut ex nostro textu deducit *Gregor. Lopez part. 5. tit. 11. l. 28. Glossa 7.* Quid autem si lex ultra prohibitionem, adderet pœnam, an tunc teneat actus, & tantum agatur ad pœnam? Vide eundem *Gregor. Lopez ubi proxime, & Abbat. notabiliter distinguentem in cap. 2. nu. 5. de testib.* Tu resolve legem purè prohibitivam nunquam irritare actum, *Suar. de legib. lib. 5. cap. 27. num. 6. Vasquez. 1. 2. disp. 164. cap. 3.*

C A P. Quis autem. XI.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Lex an obliget in conscientia?*
- 2 *Magistri grammaticæ an possint statuta facere?*

- 3 *Lex loquens de consilio non obligat ad peccatum.*
 4 *Aliud est contemnere, aliud non parere.*

IN textu ibi, *Leges principum.*
 Ergo leges principum imponunt homini necessitatem in foro conscientiae, de quo D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Covarr. in reg. peccatum. 2. p. §. 5. nu. 3. Castro de lege penal. lib. 1. cap. 4. Soto. lib. 1. de iust. q. 6. art. 4. Alciat. in cap. Cum contingat. nu. 98. de iure iurando. Reginaldus in praxi tom. 1. lib. 15. cap. 6. & lib. 13. cap. 18. Adde quae late scripsimus ad cap. 1. nu. 2. supra dist. 4.

2 **I**bi, *monitiones paternae.* Ergo pater potest superdomum, vel familiam suam, leges statuere, & admonitiones facere, ut tradit Bart. in l. Omnes populi nu. 12. ff. de iust. & iure, qui etiam ibi, dicit magistros grammaticae posse facere statuta circa bonos mores, & poenalia alicujus coercionis, non tamen poenalia pecuniaria, allegans textum in Authent. habita Cod. ne filius pro patre, & in l. Sed etsi quaecumq; §. fin ff. ad l. Aquil. l. Item queritur §. Item Iulianus ff. de locato; & conducto.

3 **I**n Glossa, verbo *contemni, ibi, De consilio.* Tenet Glossa, quod ubi lex loquitur de consilio, non obligat ad peccatum; quam dicit bonam, Abb. in cap. 1. nu. 4. de constitutionibus. Navarr. in Man. cap. 20. nu. 2. Menoch. de arbitrarijs casu 380. nu. 3. quod tamen limitabis, nisi quis ex contemptu contraveniret huic consilio, ut per eundem Menoch. nu. 6. Navarr. cons. 3. num. 4. de celebrat. missarum edit. 2. Felin. in cap. 1. nu. 22. de constitutionibus. Covarr. in cap. Alma 1. p. §. 7. nu. 6.

4 **I**n eadem Glossa, *ibi, Aliud est.* Et sic aliud est contemnere, aliud est non parere, ut ex nostra Glossa notavit Cabed. decis. 87. nu. 2. Menoch. de arbitrarijs casu 416. nu. 27. cum quibus prosequere plures quaestiones circa hoc excitantibus.

C A P. Certum. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Gelasius Primus, quis fuerit?*
 2 *Leges Romanorum debent servari.*

IN superscriptione, *ibi, Item Theodorico Regi.* Cum textus superior sit conditus à Gelasio pontifice; iam inferas hunc

Gelasium fuisse nomine primum; natione Afrum, patre Valerio, creatum anno Domini 492. teste Platina, & Panvino in vitis Pontificum, quia tunc temporis hic Theodoricus regnabat, & Siciliam, Dalmatiam, Burgundiam, aliisque regna suo regno adiunxerat. Gelasius autem, Manichaeos in urbe deprehensos exilio damnavit, eorumque libros apud Basilicam B. Mariae publice combussit. Adde Alphons. Chacon de vitis, & gestis Pontificum, anno Domini 492. fol. 133.

Ad textum. Collige ex textu, & eius 2
 sumario, leges principum Romanorum servandas esse ab omnibus, & ideo dicit Bart. in l. Hostes ff. de captivis, haereticum esse, qui dicit Imperatorem non esse Dominum mundi: sed contrarium verum est, ut post Palat. tradit Cabed. tom. 1. decis. 211. in principio. Covarr. & alios citans Avendan. tit. de las excepciones nu. 1. Gama decis. 348. nu. 6. cum rex in suo regno possit facere legem contra ius commune. Afflict. in pralud. constit. Neapolit. q. 2. Rebus. tom. 1. ad leg. Gall. in proemio. Glossa 1. nu. 4. & nu. 78. & Glossa 1. nu. 20. Adeo quod poenae impositae in legibus proprijs, tollunt poenas legum Romanorum. Felin. in cap. Quia super n. 9. de maiorit. & obedient. & post Grammatic. & alios tradit Cabed. ubi proxime nu. 4.

C A P. Vestram. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Leo quartus quis fuerit?*
 2 *Lotharius Augustus monasticum habitum suscepit?*
 3 *Iudex ecclesiasticus compellit secularem ad leges observandas.*
 4 *Lex Imperatorum, an obliget ecclesiasticos?*

IN superscriptione *ibi, Leo quartus.* De quo vide posita ad cap. De capitulis, supra eadem dist.

In eadem superscriptione, *ibi, 2*
Lotharius Augustus. Qui fuit Imperator Romanus nomine primus, electus anno Christi 840. pro ut refert Panvino in Chronolog. ecclesiastica, eodem anno, & imperium obtinuit ann. 15. mensibus 3. Vide Petrum Mexiam in vita Lotharij, qui ait hunc Lotharium monasticum habitum suscepisse, & sancte universae carnis viam fuisse ingressum.

3 **Ad textum.** Vide textus originale p
Baron. tom. 10. annal. anno
Christi 847. num. 11. ad med. & collige ex illo,
quod ad iudicem ecclesiasticum spectat hortari
iudicem secularem, ut leges observet, & se-
cundum eas iudicet, nec aliquam dissolvi per-
mittat, adeo ut possit illum ad hoc compelle-
re, de quo vide *Abb. in cap. 1. num. 11. de offi-
cio ordin. Rebuf. conf. 193. pag. 4. vers. Iudex facu-
laris.*

4 **In §. Volumus.** Ergo Imperator le-
ges potest condere,
quæ obligent iudices ecclesiasticos, quod an sit
verum? Vide *Azor tom. 1. lib. 5. cap. 13. per to-
tum, & cap. 14. Adde posita ad cap. De capitulis,
nu. 25. eadem distinctione.*

D I S T I N C T I O . X I .

C A P . V s u s . I .

S V M M A R I V M .

- 1 *Vsus an excuset in malis?*
- 2 *Vsus quid sit?*

1 **A**D textū. Collige ex textu, quod
usus non excusat in ijs,
quæ de sua natura, mala & detestabi-
lia sunt, de quo vide *Felin. in cap. Ea que
nu. 1. in fine, de simonia, post alios Farinac. tom. 1.
q. 20. nu. 26. Notabis tamen, quod consuetudo
aliquando excusat; sic videmus, quod excusat
monachos non obediendi regulis eorum reli-
gionis, ut post *Mathesilan. tradit idem Farinac.
3. tom. q. 95. nu. 21. Sic similiter excusat delicta
commissa in ludis, colluctationibus, & tornea-
mentis, ut per eundem Farinac. nu. 25. per text.
in l. Qua actione, §. Si quis in colluct. ff. ad l. Aquil. &
in l. Si ex plagis. §. Fin. ff. eodem. imò usus, & cō-
suetudo excusant iudicem iudicantem contra
leges. *Bart. in l. 1. in fin. principij n. 11. ff. quod quisq;
juris. Tiraq. de pæn. temp. causa 42. nu. 10. post alios
Farinac. ubi proximè nu. 9. Adde posita ad cap.
Consuetudo nu. 3. & 5. supra dist. 1.***

2 **Ibi, Vsus.** De usu vide *Azor tom. 1. instit.
moral. lib. 1. cap. 27. & de dif-
ferentia inter usum, & morem, vide cap. Mos est
nu. 3. supra dist. 1.*

C A P . C o n s e q u e n s . I I .

S V M M A R I V M .

- 1 *Doctores qui textus meminere?*

- 2 *Statutis Pontificum, consuetudo non re-
fragatur.*
- 3 *Occasio quid sit.*

IN textu. Meminerunt huius textus *Pe-
trus Ravenas de consuetud. sect. 1.
nu. 28. in fin. Franciscus Gratianus in compend.
juris Canonici p. 1. nu. 228. vers. Et tæo.*

Ibi, Nullius consuetudinis. 2

Ergo non potest statutis Pontificum aliqua cō-
suetudo refragari, tūm quia licet consuetudo
excuset aliquando à pœna temporalis, nunquam
tamen excusat à pœna spiritali, & æterna.
*Glosa Vlt. in cap. 2. de tempor. ordin. Roman. sing. 19.
incipit, An consuetudo; tradit post multos Farinac.
3. tom. q. 95. nu. 42. Tum quia consuetudo re-
probata à Principe, vel à lege, non excusat de-
linquentem, ut colligitur ex traditis per Bald. in
Authent. navigia nu. 2. Cod. de furtis: alios in pro-
posito refert Tiraq. de pæn. temp. causa 42. nu. 15.
plures Farinac. ubi supra nu. 43. licet nu. 49. refe-
rat aliquos contrarium tenentes.*

Ibi, Occasione. Quæ definitur à Do-
minico col. 1. in cap. 3

*Statutum §. Insuper de rescriptis lib. 6. ut sit res, quæ
in veritate facti est fallia, sed exterius apparet
coloratè iusta, per textum in l. Famosi §. Hoc ta-
men. ibi. Non in occasione, sed in veritate rei, ff. ad l.
Iuliam majestatis: unde aliud est occasio, aliud est
causa, ut videri potest in cap. Solita, post prin-
cipium, ibi. Non causam, sed occasionem prohibuit.
de maiorit. & obedientia; unde scribentes dicunt
causam in jure consistere, occasionem in fa-
cto. Planè multa de occasione vide latissime p
Tiraq. cessante causa, limitatione 13.*

C A P . N o l i t e . I I I .

S V M M A R I V M .

- 1 *Iulius primus quis fuerit?*
- 2 *Errant illi, qui peregrinas citant opi-
niones.*
- 3 *Bona que ex legibus deducuntur.*
- 4 *Cōsuetudo Romana, an ubiq; sit servanda?*

IN summario, ibi, Iulius. Qui
fuit
nomine primus, Rustico patre natus, crea-
tus anno Incarnationis 336. die 26. Octo-
bris: de eius successore in Pontificatu agunt
*Zozemenus lib. 2. cap. 29. Optatus Milevitanus lib. 2.
contra Patmen. & vide Chacon fol. 90. & 91. de
vitiis,*

vitis, & gestis Pontif. Quàm gravis autem tempore huius Iulij contra Ecclesiam Dei persecutio excitata sit à Sapore Persarum rege? Cognosci potest ex Zozomeno lib. 2. cap. 8. & ex Anciniano Marcelino lib. 25. quam ex illis refert Cardin. Baron. tom. 3. annal. anno Domini 343.

- 2 Ad textum ibi, Doctrinis varijs, & extraneis. Nota errare illos, qui varias, & peregrinas citant opiniones, & relinquunt certam, & sanam doctrinam, & facit contra D.D. qui modum legendi, & explicandi ita innovant, ut confundant veras theoricas, & dum varias opiniones referre procurant, antiquum chaos suscitant; & plerùmque novitates pariunt discordias, de quo vide Anchar. in cap. Cum consuetudinis nu. 2. de consuet. & ideo dicit l. In rebus, ff. constit. princip. In novis rebus constituendis evidens debet esse utilitas, & adde Glossam in cap. Vlt. verbo, cogi. de conjugio lepros. Cordub. in questionario, lib. 4. q. 1. preposit. 6. vers. Secundo probatur. Nihil ultra licet novitati, quia nihil addi convenit vetustati, ut tradit Sixtus Pontifex in epist. ad Antiochenf. Episcopum, quam refert Baron. tom. 5. annal. anno Christi 432. nu. 41. ubi adversus novitates, elegantè Franciscus de Mendoza, tom. 1. in lib. Regum, annot. 2. proemiali. sect. 2. per totam. Adde posita ad cap. Quis nesciat nu. 5. infra hac eadem distinctione, & ad cap. Hac autem, nu. 1. infra dist. 30.

- 3 Ibi, His freti. Homines enim legibus freti, contra cuncta inimicorum iacul. persistere valent, lex facit patrias habitare cautè, proprias facultates habere firmissimè, & iustitia frui, ut ex nostro textu deducit Gregor. Lopez p. 1. tit. 1. l. 10. Glossa 1. Adde Sylvestrum verbo, Consuetudo, §. 13. nu. 16. Franciscum Gratianum in compendio juris Canonici, p. 1. nu. 229.

- 4 In Glossa verbo, Docere. Disputat Glossa an consuetudo urbis Romæ servanda sit ubique? De quo vide Rochum de consuet. sect. 4. n. 18. qui huius Glossæ meminit. Nevizancium in Sylva nuptiali, sub tit. Monetaria, vers. Amplia secundò, post med. fol. n. ihi 98. col. 3.

C A P. Consuetudinis. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores, qui textus meminere.
- 2 Glossa contra textum arguit.
- 3 Consuetudo an vincat legem? & nu. 4. & 5.

IN textu. Circa textum, & eius materiam Gregor. Lopez part. 1. tit. 2. l. 3. Glossa contra derechos. Adde Decian. tract. crim. lib. 9. part. 1. nu. 31. Rebuf. ad leg. Gallia 3. tom. in prefat. tit. de consuet. art. 2. Glossa 12. nu. 2. Anchar. in cap. Vlt. nu. 6. ad fin. de consuetud. Reginaldum in praxi lib. 13. cap. 23. nu. 248. & seqq. Basilium de impedimentis matrimonij, cap. 1. §. 2. vers. Atq; ex his.

In Glossa verbo, Vincat. Arguit Glossa

contra textum; & dicit quòd verba illius non possunt intelligi de consuetudine rationabili, siquidem hæc præiudicat legi humanæ, quam abrogat; nec item possunt intelligi de consuetudine irrationabili, quippequæ nullam debet habere vim, nec auctoritatem: de quo dubio, & solutione vide textum, & Glossam in l. 2. Cod. que sit longa consuet. Glossam 4. in §. Ex non scripto inst. de jure naturali. D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 3. ad secundum. Rebuf. ad leg. Gall. 3. tom. in prefat. tit. de consuetud. à nu. 60. Corras. de jure civili in Methodo, 3. p. cap. 15. Conan. de jure civili, lib. 1. cap. 10. à nu. 6. & 9.

In fine textus, ibi, Rationem, aut legem.

Docet textus consuetudinem non vincere rationem, aut legem, idem docuit Imperator in l. 2. C. quæ sit longa cōsuetudo. ex qua noster textus fuit desumptus. At omissis multis, quæ tradunt supra citati Doctores, dicendum est per verbum, rationem, intelligi ius naturale, & per verbum, legem, ius humanum positivum. Vnde hîc agitur de consuetudine irrationabili; quæ nec contra naturam, nec leges ullam habet auctoritatem. Nec obstat, quòd Imperator in d. l. 2. loquitur de consuetudine, cuius non vilis auctoritas est, ut planè vilis, imò nulla est irrationabilis consuetudinis auctoritas: nam respondetur consuetudinem irrationabilem plurimum sibi auctoritatis vindicare circa ignorantiam, errorem, & verisimilem mentem partium explicandam, & probandam, ut per Menoch. de arbitrat. casu 71. per totum, & hoc intendunt Doctores, qui in consuetudine rationem non requirunt, ut per citatos à Tiraq. in prefat. retract. nu. 76. Gomes in cap. 1. de constitutionib. lib. 6. nu. 131.

In §. Cum verò, ibi, Nec humanis legibus.

Colligitur consuetudinem tunc esse observandam, quando legi humanæ non adversatur: sed videtur posse Gratianum convinci ex eo, quod consuetudo non minorem habet auctoritatem quàm lex, juxta sententiam Iuliani in l. De quibus ff. de legibus, & in l. Sed ea illo tit. Plane nemo dubitat, quòd lex sequenti legi deroganti cedit, cap. 1. de constitutionibus lib. 6. tradunt latè citati à

Cenedo

Cenodo ad Decretales Collectan. 123. nu. 3. est etiam contra Gratianum unanimes scribentium sententia, qui omnes legitimæ consuetudini contra leges tribuunt auctoritatem, *Abb. in cap. Vlt. de consuetudine nu. 9.* ubi reliqui scribentes *Accursius in §. Ex non scripto instit. de jure naturali Bart. in l. de quibus. nu. 5. ff. de legibus. Duarenus tit. de legibus cap. 12. vers. 4. Rebusf. ad leg. Gallia. 3. tom. tit. de consuetudine in præfatione à nu. 60. Cuiacius in cap. 1. de feudis cognitione.*

Quare Gratianus in præsentī, de consuetudine mala venit intelligendus, iuxta resoluta supra nu. 3. nam cum Gratianus in hac distinctione ad probandum id, quod in principio dixerat citet dictam l. 2. C. *qua sit longa consuetudo*, ut patet in nostro textu, merito secundum illam est intelligendus. Cum igitur locus ille Imperatoris de irrationabili consuetudine, ex supra dictis intelligatur, de illa etiam Gratianus in præsentī debet intelligi, ex quo cessabunt contra illum obiecta. Iuvat textus in cap. *Vlt. de consuetudine*, ubi eadem ferme verba nostri textus eodem modo eleganter summus Pontifex declarat, in vers. *Licet enim.*

C A P. Ecclesiasticarum. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Basilius Sanctus quis fuerit?*
- 2 *Cōsuetudo antiqua Apostolorum, an tradat aliquid de fide?*
- 3 *Consuetudo universalis ligat tanquam lex.*
- 4 *Debemus orare versus Orientem.*
- 5 *Olim fiebat oratio ad Occidentem.*
- 6 *Signum crucis quomodo debet fieri?*

IN superscriptione ibi, Basilius. Qui fuit nobilis Cappadox, & Athenis unā cum Gregor. Nazianzeno eius amicissimo secularibus litteris, deinde in monasterio sacris mirabiliter eruditus, virginitatem perpetuò coluit, caluit doctrina mirabili, & morum excellentia, ut inde magni cognomen invenerit, multa præclara scripsit; ac nemo, teste Gregorio Nazianzeno, sacre Scripturæ libros veriùs, aut uberius explicavit; floruit anno Domini 354. Pontifice Liberio, & Imperatore Cōstantino; de quo vide *Baron. 3. tom. anno Domini 354. à nu. 27. vsq. ad 40. & anno 361. nu. 50. & 51.* ubi ait fuisse Basilium authorem, & institutorem monachismi in Armenia, & Ponto; Obijt sub Damaso Papa, teste eodem *Baron. anno Domini 378.*

nu. 1. tom. 4. ubi numeris sequentibus possunt videri multa de laudibus Basilij.

Ibi, Apostolica traditione. Ergo 2

anti-qua consuetudo à temporibus Apostolorum custodita, sufficiens est argumentum ad demonstrandum aliquid esse de fide; cum plura Ecclesia catholica circa sacramenta, religionem, & fidem tradidit, quæ non constant ex sacra Scriptura, ut refert *Covar. lib. 1. variat. cap. 10. nu. 3.* ante finem, qui plura congerit. Hoc tamen loco, nomine Apostolicæ traditionis, illa intelligitur traditio, quam Apostoli ex ore Christi, acceperunt, vel quam illi tanquam instrumenta Spiritus Sancti, seu dictante Spiritu Sancto tradiderunt Ecclesiæ; non verò ea, quam historia tantum continuat à tempore Apostolorum deductam; hæc enim non facit rem de fide. Vide eleganter *Suar. tract. 1. de fide disp. 5. sect. 4. nu. 5. 6. & 7.* Favet præterea *D. August. lib. 4. de baptismo cap. 24. Quod; inquit, uniuersa tenet Ecclesia, nec Concilij institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditur.* Cujus testimonij uberiolem explicationem habes apud eundem *Suar. tom. 3. in 3. p. disput. 12. sect. 1. §. Dices si ea.*

Ibi, Quibus par ritus. Notat Navarr. 3

in 3. p. summa. Glossa de panit. dist. 5. nu. 32. & hunc textum vocat optimum ad hoc, quod consuetudo universalis per inde liget, ac lex universalis; & consuetudo particularis, ac lex particularis; faciunt quæ tradit Sylva nuptialis sub tit. monitoria vers. Amplia secundo post. med. fol. mihi. 98. col. 3.

In §. Quæ enim vers. quæ Orientem versus. 3

Vide *Petrum Ravenas de consuetud. sect. 3. nu. 43.* optimè *Navarr. in Enchirid. de orat. cap. 4. nu. 6.* ubi dicit hunc textum esse *D. Hieronymi;* sed est *D. Basilij* in lib. de Spiritu Sancto. cap. 27. Ex quibus collige rationem quare debemus orare versus Orientem, quam etiam assignat *Paulus Fuscus de visitat. lib. 1. cap. 10. nu. 7.* quia in Oriente est paradisus deliciarum, ubi Deus hominem, quæ creaverat, posuit *Gen. 2. nu. 16.* nos tendere debemus, tanquam requirentes antiquam patriam; Item quia Christus in scripturis Oriens nominatur *Zach. 3. nu. 8. & cap. 6. nu. 12.* Hunc præterea morem orandi versus Orientem, non quidem superstitiosè, sed religiosè veteres olim observabant. Hinc *Æneas lib. 8.*

*Surgit, & ætherij spectans orientia solis.
Lumina.*

Et lib. 12.

Illi ad surgentem conversi lumina Solem.

Neque solum ex Marone, sed etiam ex *Valerio Flaco* hanc gentiliū religionem observatā habemus;

habemus; qui tunc suas preces superis acceptas esse credebant, cum pleno vultu orientem Solem excipiebant. Ita ille *lib. 3. Argon.*

*Imperat hic altè Phœbi surgentis ad orbem
Ferre manus, totisq; simul procumbere campis.*

Neque abnuunt ab hac consuetudine *Apul. lib. 2. Vitruvius lib. 4. cap. 5. Latin. Pacat. Paneg. Theodos. Divinis, inquit, rebus operantes. in eam cali plagam ora convertimus, à qua lucis exordium est. Non omit- tam venustissimum locum Damalceni affirmā- tis, Christum servatorem in Cruce pendentem ideo à fronte Occidentem, à tergo verò Ori- entem habuisse, ut gentes dum Orientem oran- tes intuērentur, divinos Christi vultus simul aspicerent. Ita ille lib. 4. cap. 13. Dominus, inquit, cum in Cruce penderet, ad occasum prospiciebat, eoque nomine ita adoramus, ut eum obtueamur. Vide hac in re Pontan. ad illa loca Virgilij. Cerdam. Lambertum, & Nascimb.*

5 Olim autem in lege veteri oratio fiebat ad Occidentem, & dicit *Sanctus Thom. 1. 2. q. 102. art. 4. ad 5.* quod adoratio ad Occidentem fuit introducta in lege veteri, ad excludendam idolatriam, cum gentiles in reverentiam Solis adorarent ad Orientem. Item ex eo, quod totus status prioris tabernaculi ordinabatur ad figurandam mortem Christi, quæ significabatur per occasum.

6 In Glossa, verbo, Scriptura. Agit Glossa qualiter debeat fieri signū crucis, de quo videbis *Marquardum in tract. de Indais, p. 1. cap. 9. nu. 6.* qui huius Glossæ meminit; *Narr. de orat. cap. 19. nu. 200. 3. tom.*

C A P. Consuetudinem. VI.

S V M M A R I V M.

1 Non valet consuetudo baptizandi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & Diaboli.

1 **I**N textu. Notat *Rochus de consuetud. in cap. Cum tanto, nu. 13. fol. 26.* & per illum tenet, quod non valet consuetudo baptizandi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & Diaboli; sic similiter *num. 16.* non valere consuetudinem, quod clerici in minoribus beneficiati non teneantur ad horas, seu divinum officium Domini. Item *num. 21.* ait quod consuetudo, ut suspensi teneantur in patibulis, non valet, quia id prohibetur à jure divino; idemq; tradit *Bald. in cap. 1. 4. Injuria, nu. 9. in tit. de pace juramento firman. in*

usibus feud. Vide etiam Rebus. ad leg. Gallie, 3. tom. in præfat. tit. de consuetud. nu. 63. qui textus meminit.

C A P. In his. VII.

S V M M A R I V M.

1 Consuetudo præter legem est valida.
2 Peregrini an obligentur legibus loci, in quo versantur.
3 Transgressor consuetudinis punitur, sicut transgressor legis.

IN textu. Illum refert *Abb. in cap. Vlt. nu. 21. de consuetud.* & per illum tenet consuetudinem præter legem validam esse, de quo etiam *Anchar. ibidem nu. 6.* post principium, & ad med. *Ripa lib. 2. respons. 31. nu. 1. ad fin.* & meminit huius textus *Canus de locis theologicis lib. 3. cap. 6. post med. Rochus de consuet. in cap. Cum tanto num. 13. fol. 16. Petr. Raven. de consuet. sect. 1. nu. 47.* quem vide circa textum.

Ibi, Mos populi. Notat *Salas de legibus disp. 14. sect. 4. nu. 42. fol. 323.* ad hoc, quod peregrini, & advenæ obligentur legibus, & consuetudinibus loci, in quo versantur; vide de materia quæ scripsimus ad *cap. Quæ contra mores nu. 2. & seqq. supra dist. 8.*

Ibi, Ita contemptores. Collige ex 3 textu transgressores consuetudinis debere puniri, sicut transgressores legis, de quo *Abb. in cap. Cum consuetudinis nu. 3. de consuet. Petrus Ravenas de consuet. sect. 2. nu. 43. Iason in l. Iubemus nu. 3. Cod. de judic. Maior in 4. dist. 15. q. 5.* Vnde consuetudo etiam in foro conscientie servanda est, ut tradit *Rebus. ad leg. Gall. 3. p. in præfat. tit. de consuetud. nu. 74. Suar. de legib. lib. 7. cap. 16. nu. 2.*

C A P. Catholica. VIII.

S V M M A R I V M.

1 Qualibet Ecclesia regitur suis consuetudinibus.
2 Concilium Provinciale habet potestatem ferendi leges.
3 Glossa ab omnibus approbatur.

IN textu. Dicit optimum Abb. in cap. Cum olim, nu. 5. vers. Contra, de consuet. & ex illo deducit quamlibet Ecclesiam regi suis spiritualibus consuetudinibus: quem vide in ornatu, & ibi addit. *littera A.* & nu. 7. in principio, & in cap. Cum consuetudinis, nu. 3. & in cap. Vlt. nu. 21. eodem tit. Anchar. in d. cap. Cum olim. nu. 3. vers. Tertio nota, & vide ad quid notet Innocent. in cap. Dilectio nu. 6. de officio Archiep. Boer. decis. 265. nu. 9. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de diebus festis, cap. 3. nu. 1. Vnde synodalis constitutio est observanda, ut notat ex hoc textu. Cardinalis Mantica decis. 229. nu. 4.

2 Ibi, Privatis constitutionibus.

Ergo Concilium Provinciale habet potestatem ferendi leges, quoad territorium suum, ut per hunc textum post Medicis in tract. de legib. p. 1. q. 9. tradit Salas de legib. disp. 8. sect. 15. nu. 76. & vide posita 18. dist. per totam. Adde Suar. de legib. lib. 4. cap. 6. nu. 9. qui textum refert.

3 In Glossa, verbo, particularis.

Vide Petr. Raven. de consuet. sect. 2. nu. 10. & illam appellat notabilem Palat. in repet. cap. Notab. 2. §. 1. nu. 36. & eam dicit auream Felin. in cap. Accedentes nu. 6. in principio, de prescript.

C A P. Palam IX.

S Y M M A R I V M.

- 1 Consuetudo Romanæ Ecclesiæ, an debeat in alijs Ecclesijs observari?
- 2 Privilegium à pluribus concessum validius est.

IN hoc cap. & duobus sequentibus loquitur Gratianus de consuetudine generali Romanæ Ecclesiæ, quam etiam in alijs Ecclesijs statuit observandam; & est ratio, quia in Romana Ecclesia remansit integra Apostolorum successio, & traditio, ut p. Bellarm. de verbo Dei nō scripto, cap. 9. vers. Quinta regula est. & ideo mater omnium ecclesiarum dicitur, ut per eundem de Romano Pontifice cap. 23. vers. Quid est etiam lib. 1. Insuper exempla patrum, & pontificum sequenda sunt. Siquidem talis consuetudo optima est interpres ecclesiasticarum traditionum, & legum, ut multis comprobatur idem Bellarmin. tom. 3. lib. 2. de bonis operibus in particulari, cap. 5. in principio. Adde optimè Cordub. in question. lib. 4. q. 1. proposit. 5. & posita ad cap. 1. nu. 1. infra dist. 12.

In Glossa Vlt. Colligit Glossa ex textu,

quod privilegium à pluribus Episcopis concessum, prævalet illi, quod à paucioribus datur, de quo vide aliqua per Abb. in cap. Cum dilecta, in principio, de confirm. utili, & in cap. Quia 29. nu. 1. & 2. de privilegijs; & quod privilegium erit potius, si plura sint impetrata à diversis personis super eadem causa, vide eundem in cap. 1. nu. 14. de rescript.

C A P. Hoc vestra X.

S Y M M A R I V M.

- 1 Leo primus quis fuerit?
- 2 Sylvester nostri textus meminit.
- 3 Delictum iteratum gravius puniatur.

IN superscriptione, ibi, Leo Papa.

Hic est Sanctus Leo magnus nomine primus, Quintiniani filius, natione Tuscus, creatus anno Domini 440. imperantibus Theodosio juniore, Placido Valentino, Flavio Marciano, Flavio Avetto, Flavio Julio, Maioriano, & Flavio Leone, Augustis. Obijt anno Domini 461. tertio Idus Aprilis, sedit ann. viginti unum minus diebus 322 cum multa sanxisset, & luculenter scripsisset de sancta Dei Ecclesia, & universo grege Domini; rerum gestarum magnitudine, pontificia sanctitate, Apostolica facundia, modestia christiana, omniq. divina virtute fuit admirabilis. Vide Platin. in ipso Leone, fufius Alphonsum Chacon de vitis, & gestis Pontificum. fol. mihi 123. Adde Baron. tom. 6. anno Christi 461. nu. 3. & seqq. & vide posita ad cap. Sancta nu. 18. dist. 15. Sunt qui Merlinum Anglum Vatem insignem, illis temporibus adscribant, de quo plura fortasse, quam satis est, scribuntur.

In textu. Vide posita in cap. Palam, supra hac eadem dist. 11. & infra in cap. seq. nu. 3. Adde Sylvest. verbo, consuetudo, §. 13. num. 26. & posita ad cap. Ridiculum, infra dist. 12.

In Glossa 1. Ergo delictum iteratum gravius puniatur, de quo vide Felin. in cap. Atsi clerici, §. de adulterijs nu. 18. de judic. faciunt quæ tradit Covar. lib. 2. resolut. cap. 9. nu. 7. in principio. Vnde si quis commiserit aliquod delictum, de quo habuerit gratiam; si inde reiteret, gratia secunda non valet, nisi Princeps fuerit certificatus de priori delicto. Alciatus in cap. Cum non ab homine de judicijs. num. 44. lectura 2.

CAP. Quis nesciat. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Innocentius primus quis fuerit?
- 2 Ieiunium sabbathi quando institutum?
- 3 Traditionibus Romanae Ecclesiae fides datur.
- 4 Insula an veniant sub appellatione provinciarum?
- 5 Novitates plerumq; discordias pariunt.
- 6 Dictio, alium, quid importet?

IN superscriptione, ibi, Innocentius primus.

Qui fuit filius Innocentij, patria Albanus, creatus anno Domini 402. Imperatoribus Archadio Honorio, & Theodosio juniore Augustis: sedit in pontificatu annos 15. menses 2. & dies decem: Tempore huius Innocentij Mileti in Numidia celebratum est ab Episcopis totius Africae Concilium Milevitanum primum; postea celebratum fuit in Africa Concilium generale Carthaginense dictum, quod ex omnibus provincijs Africae fuerit collectum: in quo de concordia, & unitate concilianda cum Donatistis actum est. Anno 3. Innocentij, Christi 404. emerfit Pelagius haereticus ex Britannia majori (ut Prosper in Chronicis testatur) professione Monachus, divinae gratiae hostis, & impuglator acerrimus. Anno 14. Innocentij, Christi autem 415. corpus Zachariae Prophetae in villa Cophar, in territorio Eleutheropoli Palaestinae, inventum a Calimero praefecto agri, cui revelatum fuit. Obijt Innocent. anno Domini 427. vide Platinam in vita ipsius Innocent. & Panvin. in addit. ad eundem, optime Alphonsus Chacon de vit. & gest. Pontific. fol. 112.

2 In eadem superscriptione, ibi, Ad Decentium.

Vide Alphonsum Chacon, ubi proxime, fol. 114. qui agit de hac epistola, quam Innocent. scripsit ad Decentium Episcopum Eugubinum, cum consultus de causa jejunijs sabbathi edoceri exoptabat. Ait vero Pontifex sabbathi jejunium ideo institutum, quia sabbatho Dominus in sepulchro positus, & discipuli jejunarunt. Hic decipiuntur aliqui existimantes Innoc. Papam jejunium sabbathi instituisse, cum tamen id fuerit antiquitus institutum.

3 Ad textum. Vide posita in cap. Palam, nu. 1. & cap. Vestra nu. 2. supra eadem dist. & adde optime, & latissime Hostium Cardinal. in confessione catholica fidei Christiana cap. 92. fol. mihi 191. qui late agit de tradi-

tionibus Romanae Ecclesiae, & quanta fides, & reverentia illis sit debita, & vide eundem in confutatione Brentij (qui Brentius scripsit adversus Petrum Soto) lib. 4. fol. mihi 296. ubi ait, quod in ijs rebus, de quibus nihil statuit divina scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum, pro lege tenenda sunt, & sicut praevariatores divinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt, de quo ibidem multa videri possunt. Adde Gratianum in compendio juris Canonici, p. 1. num. 230.

Post principium textus, ibi, Italicam, & ibi, Insulas. Ergo Insulae Italiae, vel aliarum provinciarum non veniunt sub appellatione provinciarum, cui adherent, sed contrarium docet textus in l. Insula ff. de judic. & hoc dictum fuit in praesenti pro evidentiori expressione.

Ad finem, ibi, Novitates.

Præsumitur semper contra eum, qui vellet innovare, quia novitates plerumq; discordias pariunt. Quod notant doctores contra eos, qui tenent novas opiniones, & qui inducunt novas sectas, seu religiones, unde qui sunt deputati super bono regimine, non possunt aliquid innovare, nisi talis novitas, & utilitas cedat in bonum commune, tradit post alios Alciatus de praesump. reg. 2. praesumpt. 30. qui huius textus meminit, vide posita ad cap. Nolite nu. 2. supra hac eadem dist. & ad cap. Hac autem nu. 1. infra dist. 30.

In Glossa 2. Agit de hac dictione, alium, de qua vide Glossam 3. ad fin. in cap. Sedes de rescriptis, & in Clement. 1. eodem tit. verbo, alij.

D I S T I N C T I O. XII.

CAP. Non decet. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Calixtus Pontifex quis fuerit?
- 2 Ecclesia Romana ab omnibus sequenda.
- 3 In consuetudine recurrendum est ad vicinos.
- 4 Trident. innovavit textum.

IN superscriptione ibi, Calixtus.

Qui fuit Romanus Domicij filius de vico Castrorum Ravennatum, creatus anno Dni 221. sedit in pontificatu imperantibus Marco Aurelio,

relio, Antonio Heliogabalo, & Marco Aurelio Severo Alexandro Augustis. Ieiunia quatuor temporum instituit vernale, scilicet, æstivale, Autumnale, & Hyemale, quibus temporibus deinceps ratio sacrorum ordinum habita est; cum antea id quidem tantum Decembri mense fieri consuevisset. Templum ædificavit in honorem Beatę Virginis, quod fuit templum Virgini primum publicę dicatum. Floruerunt hoc tempore Tertullianus, Origenes, & Iuriconsultus Ulpian. Paulus, Modestinus, Alfensius, Africanus, Callistratus, & alij, de quibus videbis *Platinam*, & *Panvinum in vita Calixti*, *Chacon de vitis, & gestis Pontif. fol. mibi 51. latius Baronium tom. 2. anal. anno Domini 224. & 225. atq; anno 226. á nu. 1. agit de martyrio Calixti.*

2 **In textu.** Notant *Paramus de origine inquisitionis lib. 3. q. 1. in principio nu. 63. Palacius de benef. in curia vacant. §. 3. & inde ex illo deducentes Ecclesiam Romanam tanquam magistram in omnibus esse sequendam, de quo vide posita ad cap. Palam nu. 1. supra dist. 11. & infra nu. 3. cap. seq.*

3 **Ibi, caput sequantur.** Ergo quando localis nõ est consuetudo, recurrendum est ad aliorum circum vicinorum locorum consuetudinem, ut per istum textum tradit *Boeri. decis. 263. n. 9. quia dubijs occurrētib; vicinorum consuetudo est servanda; cap. Super. De censibus ubi D.D.*

4 **In textu ibi, Nulli verò.** Innovavit *Trid. sess. 7. de bapt. Can. 3. & sess. 14. de sacramento extremae Vñtionis. cap. Vlt. ad fin. & sess. 22. cap. 8. late Covar. in cap. Alma 2. p. in initio nu. 1. vers. Vtrumq;*

C A P. Præceptis. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Gregor. quartus quis fuerit?*
- 2 *Præceptis Apostolicis non est resistendū.*
- 3 *Causa Episcopi debet referri ad Sedem Apostolicam.*
- 4 *Non obedientes possunt excōmunicari.*
- 5 *Feudum de novo vacans, potest alienari.*
- 6 *Confirmatio non dat aliquid novi.*
- 7 *Episcopus solūm à Papa condemnatur.*

I N superscriptione, ibi, Gregor. Papa quartus. Patria Romanus, patre Ioanne creatus, anno Domini 828. 17. Kalend. Febr. Ludovic. & Lothario eius filio Imperatoribus Augustis, nobilitate, insignis, Sanctitate clarus, doctrinā, &

eloquentia præcipuus, diligentia, ac sollicitudine tum in rebus divinis, tum humanis admiratione dignus, Synodi præterea tempore Gregor. plures habitæ sunt, diversis locis. Maguntina anno 834. Gallicana 835. Aquisgranensis 837. Lugdunensis 838. Remensis 840. Meldensis in qua Canones 31. editi sunt. Anno eodem, Synodus Aquisgranensis altera, & Maguntina fuerunt habitæ anno Domini 829. Obijt Greg. Romæ 8. Kalend. Februar. anno Domini 844. sepultus ad S. Petrum tempore Gregor. corpus Sancti Marci Evangelistæ Venetias Alexandria delatum, & magno honore exceptū, Iustiniano Duce. Creditum etiam eo tempore S. Bartholomæi corpus ex Lypati Ciciliæ proxima Insula, Beneventum translatum fuisse à Sicardo Beneventorum Principe. Vide *Platin. in ipso Gregor. & Chacon de vitis, & gestis Pontificum fol. 234.*

In textu. Collige ex textu neminem 2 debere præceptis Apostolicis superbe resistere, de quo vide *Palatinum de beneficijs in Curia vacantibus, §. 3. & inde Felician de censibus lib. 1. cap. 9. nu. 1. vers. Quarto.* Unde optimè Ludovicus Imperator constituit decretum his verbis: *Ita unanimes divinis, & Apostolicis institutionibus servatis, ut in nullo patiamini pia Canonam decreta violari, ut nulli fas sit, sine status sui periculo, vel divinas constitutiones, vel Apostolica Sedis decreta temerare;* refert *Baron. tom. 9. anal. anno Christi 819. §. Ne tu igitur, fol. 671. atq; integram epistolam, ex qua nolter textus fuit desumptus, vide per eundem Baron. d. tom. 9. anno Christi 839. num. 4.*

In vers. Non novum, ibi, Ad 3 Sedem Apostolicam. Notat *Laluis Iordanus de causis Episcoporum cap. 4. nu. 9. ex illo deducens omnem causam Episcoporum, & religionum debere referri ad Sedem Apostolicam, tanquam ad Ecclesiarum caput; & sic iura quæ loquuntur Episcopos fuisse dānatos ab inferioribus à Papa, loquuntur aut de jure antiquo, aut de mandato Pontificis, elegantèr Felin. in cap. 1. nu. 4. de re judicata.*

In fine textus, ibi, Non obser- 4 vaverit. Ergo non obedientes præceptis Apostolicis excōmunicari poterunt, argumento textus in cap. 2. De maiorit. & obedient. unde potest Episcopus compellere parentes p censuras Ecclesiasticas, ut mittant filios suos ad parrochiales Ecclesias, ut facile doceantur fidei rudimenta *Paul. Fusch. de visitat. lib. 1. cap. 4. n. 17.*

In Glossa verbo, Non novum, 5 ibi, alienari. Docet Glossa feudum de novo vacans posse iterum alienari, quia res Ecclesie consueta dari in emphyteusiam

teusim potest, de novo in emphyteusim concedi, de quo vide Covar. post alios, 2. variat. cap. 17. nu. 4.

6 In eadem Glossa, ibi, Non datur ius novum. Et ita confirmatione superioris non acquiritur aliquid novi, de qua materia controversitate Imol. in cap. Inter dilectos, n. 24. de fide instrum.

7 In Glossa Ultima, ibi, potest absolvi. Igitur licet Episcopus solum à Papa condēnetur, ab alio tamen potest absolvi, quam Glossam dicit singularem Brusius in tractatu de dignitate Archiepiscopali privilegio 22. nu. 2. qui pro ea adducit l. Fin. C. ubi Senatores, & auctoritatem Succini in cap. Qualiter q. 5. de accusat. sed contrarium est cōmuniter receptum, ex eodem Brusio, ubi supra, atq; etiam Glossam improbant Abbi nu. 5. & 6. & Felin. nu. 5. & seqq. in cap. Non potest de re jud. qui late agit quis possit Episcopum condemnare, & absolvere.

C A P. Scit sancta. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Nicolaus primus quis fuerit?
- 2 Doctores qui textus meminere.
- 3 Consuetudo cōtra Canones, etiam in laicis facta non valet. & nu. 4.

1 IN superscriptione, ibi, Nicolaus primus. Vide posita ad cap. Imperium, supra 10. dist.

2 Ad textum. Ultra posita ad cap. In his, supra dist. 11. & ad cap. Si consuetudinem, dist. 8. vide Cavalcanum de brachio Regio, p. 1. nu. 31.

3 Ibi, Non obsistat. Ergo consuetudo, seu statuta contra ius canonicū, etiam in laicis facta, non valent; quod intellige verum in his, in quibus ius canonicum ligat laicos, aliās quælibet dispositio militabit in foro suo, juxta notata in cap. I. De novi oper. nuntiat. de quo vide Bart. in l. Privilegia nu. 2. C. de sacros. Eccles. & ibi additiones, quæ multa utilia controversant; optime Suar. de legib. lib. 7. cap. 16. nu. 12.

4 Quæres consuetudo laicorū, an obliget clericos? Communis est opinio non obligare, quia clerici sunt veluti populi distincti, & inter eos est eminentior communitas; si verò consuetudo sit mixta clericorū, & laicorum, tunc obligabit clericos, quia ligantur in consuetudine

propria. Rochus de consuetud. in cap. Vlt. nu. 54. & 65. qui multas limitationes, & ampliationes congerit. Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ n. 100. & seqq. de constitut. & post Abb. & alios tradit Suar. de legib. lib. 7. cap. 16. nu. 9. Si tamen clerici utantur consuetudine laicorum, tenebuntur ad observationem consuetudinis; quemadmodum ad observationem legum laicorum, ut diximus ad cap. Si in adiutorium, nu. 2. supra dist. 10.

C A P. Illud. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 D. Hieronymus quis fuerit?
- 2 Consuetudo debet observari.
- 3 Iudex delegatus secundum, quam consuetudinem debet judicare.

IN superscriptione, ibi, Hieronymus. Qui fuit filius Eusebij, stridone in Dalmatia Constatio Imperatore natus, anno Christi 329. Romæ puer est baptizatus, & in liberalibus disciplinis à Donato, & alijs viris doctissimis eruditus: postea Greg. Nazianzeno magistro Constantinopoli operam dedit: quo doctore se sacras litteras didicisse profitetur. Tum religionis causa visit Christi Domini incunabula, totamq; lustravit Palestinam; præbyter à Paulino Episcopo Antiochiæ factus, Romam petijt. Verum cum pristinae solitudinis desiderio teneretur, in Palestinam reversus Bethlem ad Christi Domini præsepe cœlestem vitam instituit. Vetus testamentum Damasi Pontificis iussu ex Hæbreo convertit. Tandem ad summam senectutem perveniens, sanctitate, doctrina, & miraculis illustris, Honorio Imperatore migravit in cœlum, cuius corpus ad Bethlem sepultum est, postea Romam in Basilicam Sanctæ Mariæ ad præsepe translatum. Vitam eius Sebastianus monachus Divi Benedicti; Erasmus item, ac demum Marianus Victorinus, scripsere. Vide Covar. lib. 4. variat. cap. 16. nu. 5. ad fin. Baron. tom. 4. annal. varijs in locis, & tom. 5. anno Domini 398. nu. 6. & seqq. & anno 400. nu. 25. & seqq. & anno 420. nu. 39. & 41. ubi de eius morte, & laudibus.

In textu. Meminit huius textus Abb. in 2. cap. Pastoralis nu. 9. de officio ord. & collige ex illo, quod consuetudines debent observari, de quo vide posita ad cap. In his, supra dist. 11. & ut iudex arbiter (in quem compromissum est, ut juxta jura pronuntiet) teneatur judicare secundum statuta, & consuetudines;

nes; vide optimè *Sylvestrum*, verbo, *Consuetudo*, §. *Vigesimo primo nu. 24.*

3 In Glossa Vlt. post principium, vers. Ex his duobus.

Disputat Glossa, secundum quam consuetudinem judicare debeat iudex delegatus, an secundum consuetudinem loci, an secundum consuetudinem delegantis? De quo vide *Sylvest.* verbo, *Consuetudo*, vers. *Decimo nono, nu. 23. ad med.* qui huius Glossæ meminit; quando autem processus esset factus in uno loco, & delictum in alio, secundum quam consuetudinem debeat judicare, quæri potest? Et dicendum est, quod in procedendo attenditur locus iudicij, & in condemnando locus delicti. Maxime si locus iudicij est sub eodem Principe. Vide *Clarum* cum ibi per eum adductis, §. *Fin. q. 85. vers. Tertius est casus.* Optimè *Cavalcanus de brachio Regio p. 4. nu. 59.*

C A P. Ridiculum. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Traditiones antiquæ nõ sunt infringenda.
- 2 Iuvenes à senioribus debent edoceri.
- 3 Vasa sacra, an debeant esse aurea, aut argentea? & nu. 4.

1 **I**N textu. Inquit textus traditiones antiquitus institutas non esse infringendas, de quo vide posita in *cap. Consuetudo dist. 9. & in cap. Palam, & duobus sequentibus*, supra *dist. 11. & in cap. Consequens, eadem dist.* Adde *Mench. de arbitrar. lib. 2. casu 82. nu. 6. & 7.* latissime *Tiraq. de primog. in præfat. num. 190. & seqq.* qui textum citat.

2 **I**bi, A Patribus. Adstipulatur illud *Eccles. cap. 8. nu. 11.*

Non te prætereant narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis; quem ab ipsis dices intellectum, & in tempore necessitatis dabis responsum. Ponderat idem *Tiraq.* ubi proximè, *nu. 189.* Quam in audienda seniorum doctrina, reverentiam testabantur veteres Romani, cum senes, juvenum censes, & castigatores appellabant. Ad quod alluisse creditur, *Horat. de Arte poet.* ubi inter plurima senectutis incommoda illud unum enumerat, quod senex sit censor, castigatorq; minorum. Quapropter doctrinam in adolecentes à senibus derivatam, elegantèr dixit *Iuvenalis Satyr. 13.*

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum.

Si juvenis vetulo non assurrexerat.

3 Sed ex hoc textu arguunt nonnulli vasa sacra non debere esse aurea, seu argentea, quia in

spectantibus ad divinum cultum usus primitivæ Ecclesiæ maxime attendi debet, ut habet noster textus, cui similes in *cap. Contra 25. q. 1. cap. Videntes in fine 12. q. 1.* Constat tamen calices aureos, seu argenteos non esse olim in usu, sed solum ligneos, ex sententia *Bonifacij* martyris relati in *cap. Vasa 44. de consecrat. dist. 1.* Iuvat quod per calicem sepulchrum Christi designatur. *D. Thom. 3. p. q. 83. art. 3. Duvad. in rationali divinorum officiorum lib. 4. cap. 46. nu. 11. & tamen sepulchrum illud nescitur esse lapideum, Mathei cap. 27. nu. 60.*

Tu resolve contrarium propter autoritatem dicti *cap. Vasa*, cum *cap. sequente*, quibus iuribus probatur sacra vasa ex alia materia præterquam ex auro, seu argento, vel saltem ob inopiam ex stagno minime conflare, cuius quidem prohibitionis potissima est ratio, quia ceteræ materiae, vel ob porositatem, ut lignum, seu lapis; vel ob fractionis periculum, ut vitru; vel deniq; ob periculum æruginis, quæ ad vomitum prouocat, ut æs, prædictis vasis minime conveniunt; ita *D. Thom.* ubi proximè, *Sylvest.* verbo, *calix, nu. 1. Sol. in 4. dist. 13. q. 2. art. 2. ad sextum.* Nec obstant argumenta adducta. Respondetur enim ad primum, ligneos calices olim fuisse in usu, tum ob paupertatem Ecclesiarum, tum ne vasa ipsa ex auro, seu argento conflata, rapinis, & sacrilegijs tyrannorū essent obnoxia; proinde cessante illa necessitate, prædictus usus ob inconveniens supra notatum, & ob Ecclesiæ ornatum meritò fuit sublatus. Solvitur 2. argumentum dicendo, per calicem duo designari, alterum est sepulchrum, alterum est vas, in quo Christus in die Cœnæ Sacramentum confecit: fatemur igitur priori quidem respectu, magis congruere significationi calicis, quod sit lapideus; non ita tamen posteriori; sic sanè similitudo calicis ad sepulchrum non stat respectu materiae; sed solum respectu sanctitatis; resolvit elegantèr *Valdensis tit. 4. de sacramentalib. cap. 30. nu. 3.*

C A P. Diuturni mores. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Diuturni mores sunt observandi.
- 2 Mos debet retineri.
- 3 Doctrina inter morem, & mores.

1 **I**N textu. Nota ex illo, diuturnos mores esse observandos, de qua materia agunt *Rebus. ad leg. Gall. 3. tom. in præfat. tit. de consuetudine nu. 61. Gomes in l. 1. Tauri nu 8. & vide quæ notant doctores in §. Ex non scripto insit. de jure naturali.*

Ibi, Mores. Mos namq; retinendus est fidelissimæ vetustatis, ut præcepit Imperator in *l. Testamenta omnia, C. de testam.* quem textum dicit ibidem *moralem, Corneus*, consonat illud *Enij.*

Moribus antiquis res stat Romana, virisq;

Quem versum *Tullius lib. 3. de Repub.* tum brevitate, tum veritate dicit tanquam ex oraculo sibi quoddam effatû, uti etiam refert *D. August. de civitate Dei lib. 2. cap. 21.*

Adverte in super non nihil interesse inter mores, & morem, sed ita tamen, ut plerumq; à doctis confundantur, juxta illud *Plauti in Trinummo.*

Morem maiorû scias, nam nunc mores nihil faciunt.

Ex quo loco intelligitur, quòd morem illic *Plautus* appellat, quòd paulò post, & mores dicit. Planè de more vide quæ latè scripsimus ad *cap. Mos est 4. supra dist. 1. latè Tiraq. de primogen. in præfat. nu. 191.*

C A P. Consuetudo. VII.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Contra consuetudinem facta revocatur.*
- 2 *Bartolus textus meminit.*
- 3 *Consuetudo quo tempore introducatur?*

IN textu. Decernit textus, quidquid contra longam consuetudinem fit, revocari oportere, de quo vide posita ad *cap. In his supra dist. 11.* Adde textum in *l. 1. §. Nam et consuetudo, & quæ ibi notantur Cod. quæ sit longa consuetud.* Vnde consuetudo prohibens aliquos actus, vel dans formam illis, potest eo animo introduci, ut actus aliter factus non valeat. Ita *Felin. in cap. 1. de sponsal. nu. 2. & 3. latè Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 4. quos sequitur Suar. de legib. lib. 7. cap. 16. nu. 4. & seqq.* De personis autem, quas obligat talis consuetudo, vide ibidem *nu. 8.*

Ibi, Præses provinciæ. Vtrum hæc consuetudo debeat præsi probari? Vide *Bartol. in l. Omnes populi nu. 67. ff. de justitia, & jure, & ibidem additio, littera H.*

In Glossa. Disputat Glossa, quanto tempore consuetudo introducatur? De quo agunt *Roch. in cap. Fin. sect. 3. n. 28. de consuetud. Mantua lib. 1. locorum, cap. 19. à principio. Aretin. cons. 23. nu. 11. Sylvest. verbo, consuetudo, §. 4. nu. 6. post principium. Suar. de legib. lib. 7. cap. 8. nu. 7. Adde posita ad cap. Consuetudo nu. 5. supra dist. 1. & ad cap. Frustra nu. 3. supra dist. 8.*

C A P. Nos consuetudinem.

VIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Consuetudo semper observanda.*
- 2 *Incidens in hæresim non potest amplius eligi.*
- 3 *In beneficijs an præferatur bonus alij, qui fuit malus?*
- 4 *Persona ineligibilis potest consuetudine fieri eligibilis.*

AD textum. Collige ex illo immo tam permanere consuetudinem, quæ contra fidem catholicam nihil usurpat, de quo vide notata in *cap. Consuetudo, supra dist. 1. nu. 3. & in cap. Consuetudo nu. 2. supra dist. 8. & vide nonnulla per Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 1. casu 82. per totum. Paulam Fusch. de visitat. lib. 1. cap. 18. n. 31. Tiraq. de primogen. q. 40. nu. 158. & de nobilitate cap. 10. num. 1.*

Ibi, Exceptis ijs. Igitur incidens semel in schisma, seu adhærens hæreticis, non potest amplius de iure eligi, seu promoveri in Episcopum, ut per hunc textum notant *Abb. in cap. Quia diligentia 5. nu. 1. de elect. Iacobatus de concil. lib. 7. art. 4. vers. Sic ergo;* poterit tamen cum eo solus Pontifex dispensare, ut tenent præcitati doctores.

Ibi, prohibemus. Notat *Rochus de jure patronatus, verbo, onerosum. q. 3. nu. 6. & per illum tenet,* quòd si duo sint præsentati ad beneficium, quorum unus semper fuit bonus, alter autem fuit devius, sed postmodum est reductus ad frugem melioris vitæ, debet præferri ille, qui semper fuit bonus; sequitur *Decius in cap. Atsi clerici §. De adulterijs ad fin. de judicijs nu. 25. De quo dubio vide scripta ad cap. Fidelior 54. infra dist. 50.*

In Glossa verbo, de primatibus, **ibi, Ratione consuetudinis.** Docet Glossa personam ineligibilem posse consuetudine fieri eligibilem, abrogando legem, perquam fiebat ineligibilis; sequitur *Suar. de leg. lib. 7. cap. 19. nu. 14. Notabis tamen non valere consuetudinē, statuentem quòd non recipiantur in canonicos nisi nobiles; tradit Tiraq. de nobilitate cap. 20. nu. 18. Decius in cap. Cum adeo. nu. 4. de rescriptis. ubi improbat aliqua statuta Alemanicæ, quòd in Ecclesia non recipiantur nisi nobiles, pro quibus est textus in cap. Penult. de præbend. ubi Glossa verbo, Consuetudinem.*

CAP. Quemadmodum. IX.

S V M M A R I V M.

1 Consuetudine non debent illicita perpetrari.

2 Consuetudo pecunias spargendi est damnata.

IN textu. Collige ex textu quod licet quae sunt consuetudinis non negentur, tamen eius autoritate illicita non debent perpetrari; quo argumento dicit Decian. tract. criminali cap. 1. nu. 31. absurdam esse consuetudinem, qua utuntur milites, & qui ab armis, a propulsatione injuria, & atroci vindicta honorem hominum pendere putant, quod scilicet quis solus, & inermis liberè corpus suum ponat, & remittat in manibus inimici armati, qui de se eam summat vindictam, quam maluerit, etsi ipsum velit occidere; hæc enim consuetudo corruptella dicitur, & inimica legibus naturalibus, ideo non servanda. Atq. num. 32. ait ipse Decian. vidisse quendam maritum, qui uxorem interfecerat in adulterio, quæ chirographum ipsi marito suo proprio sanguine scriptum dederat, quo ipsa licentiam dabat marito eam impunè occidendi, si aliàs in futurum in adulterio reperisset, neq. tamen potuit exilium evitare, ex quo tale pactum, & licentia tanquam illicita non valebat.

2 **Ibi, Illicita.** Notat Tiraq. de nobilitate cap. 37. num 44. ad hoc, quod consuetudo pecunias spargendi est damnata, tanquam illicita; facit textus in l. 2. C. de consulibus, & non spar ab his pecun. lib. 12. quod fecisse Augustum, scribit Dion. in vita illius, idem de Heliogabalo tradit Herodianus lib. 5. ubi scribit illum è turribus missilia sparsisse aurea, & argentea pocula, vestesq. & linteaminum genus omne.

CAP. Novit. X.

S V M M A R I V M.

1 Constitutio in dicendis horis canonicis servabitur.

2 Episcopus in diæcesibus nova festa potest inducere.

IN textu, ibi, Sed mihi placet. Igitur si est consuetudo probabilis, vel certa constitutio in dicendis horis canonicis servabi-

tur, si antecedit annos ducentos, ut constat ex bulla Pij 5. præfixa Breviario Romano, & notat Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 23. Filiucius tom. 2. tract. 23. cap. 7. nu. 220. An verò directè hoc, vel illud officium sit sub præcepto? Negat per nostrum textum Cardin. in Clement. 1. nu. 10. vers. Septimo quarto, de celebratione missæ, & ibi, additio littera C. sed affirmat Suar. ac Filiucius ubi proxime. Vide cap. De his 13. nu. 1. hac distinctione.

Ibi, In qualibet Ecclesia. Ex his 2 verbis iuncta superscriptione colligit Navarr. de horis canon. cap. 11. nu. 27. posse Episcopos in suis diæcesibus nova festa inducere, & consequenter nova etiam officia ordinare, non obstante quod Pius quintus in bulla breviarij, videatur appellare pravam Episcoporum consuetudinem, quia non loquitur de Episcopis mutantibus formas suorum Episcopatum, sed de mutantibus formam Ecclesiæ Romanæ. Atq. nu. 16. ait, posse Episcopos dispensare iusta de causa, ut subditi eorū secundum aliam formam, quam propriam sui Episcopatus horas pronuntient. Adde Glossam, & ibi posita in cap. 1. 91. dist.

CAP. Illa autem. XI.

S V M M A R I V M.

1 Forenses quomodo teneatur servare ieiunia loci per quem transeant.

2 Prima opinio circa dubium.

3 Secunda opinio.

4 Opinio Authoris.

5 Peregrini an teneantur servare consuetudinem sui domicilij?

6 Valet consuetudo non solvendi spolia Pontifici.

IN textu. Docet ibi, Augustin. quomodo peregrini, & forenses teneantur servare leges, & jejunia loci, per quem iter faciunt; de quo dubio consule Rochum de consuetudine sect. 5. nu. 6. Petrum Raven. de consuetudine sect. 2. nu. 14. & 15. sect. 3. nu. 51. Rebus. ad leg. Gall. 3. tom. in præfat. tit. de consuetud. nu. 24. Anchar. in cap. Vlt. nu. 6. in principio de consuet. & ad med. Gregor. Lopez. part. 1. tit. 1. l. 8. Glossa 2. & tit. 7. l. 16. Glossa 6. Covar. lib. 4. de spons. q. 57. Sanchez. de matrim. lib. 3. disp. 18. a nu. 3. & tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 12. a nu. 19. Suar. tom. 1. de religione lib. 2. de diebus festis cap. 14. Adde posita ad cap. Quæ contra nu. 2. & seqq. supra dist. 8.

Prima est opinio peregrinos teneri ad observanda festa, & jejunia loci, Glossa in præfenti

senti, verbo, Societate Abb. in cap. Consilium nu. 6. de observat. jejuniorum. Felin. in cap. Quod clerici in principio. De foro competent. Navarr. in Man. cap. 13. nu. 5. vers. Insuper 2. & cap. 23. nu. 120. Henric. lib. 7. de indulg. cap. 13. num. 8. licet lib. 8. de missa cap. 25. n. 2. in fine moderetur sententiam.

3 Secunda sententia ait non teneri forenses ad observanda festa, & jejunia loci, ita Glossa in presenti, verbo, *liberas*, Sylvest. verbo, *jejunium*, q. 2. *Medin. in Cod. de jejunio*, q. 10. quando necesse est jejunare, in initio. *Ledesma 2. p. q. 17. art. 3. col. 1. vers. Tertio dico. Angles in florib. theologicis. p. 1. q. 4. de jejunio fol. 386. Vega lib. 2. summa casu 315.* sequitur post alios *Sanches d. disp. 18. nu. 6.* dicit probabilem *Suar. 3. p. disp. 44. sect. 3. art. 4. §. Illud verò.*

4 Ego distinguendum arbitror, quando quis pervenit ad locum, ubi per aliquot dies debet morari, ita ut locus ille sit quasi terminus peregrinationis, & viæ; licet quis in illo parvo tempore sit duraturus; tunc sentio cum prima opinione, teneri ad festum, vel jejunium loci servandum. Quando autem presentia in tali loco solum est in transitu, tanquam in hospitio viæ, prandendo, vel pernoctando, & statim discedendo; tunc existimo veriore opinionem secundam. Ita in effectu *Glossa Vlt. in presenti. D. Antoninus 2. p. tit. 6. cap. 2. §. 1. eleganter Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de diebus festis. cap. 14. n. 8.*

5 An autem peregrini in aliquem locum per modum transitus, & hospitij confluentes, teneantur servare leges, & consuetudinem sui domicilij, si in eo loco in quo reperiuntur, non obligent? Vide *Sanch. d. disp. 18. nu. 17. & seqq.* negative resolventem. Adde *Suar. d. cap. 14. nu. 14.* Quid sit dicendum de Lusitano transeunte per Castellam an possit edere Sabbatho intestina animalium, & de sacerdote Græco cui in sua patria permissum est in fermentato celebrare, an transiens per Ecclesiam latinam possit hoc facere? Videndus est *Sanch. d. disp. 18. n. 19. & 20.* qui affirmativè resolvit. *Suar. 3. p. disp. 44. art. 4. sect. 3. §. Illud verò.* Vtrum liceat Sacerdoti latino transeunti per Græcos celebrare sine aZymo? Vide eundem *Sanches d. nu. 20.* qui item affirmat.

6 In vers. Quod enim. Per hunc textum tenet *Navarr. de spolijs clericorum §. 14. nu. 4. & seqq.* valere consuetudinem non solvendi spolia summo Pontifici, & ita observari in nostro Portugallia regno, licet contrarium practicetur in Hispania.

C A P. Omnia. XII.

S V M M A R I V M.

1 Resecanda sunt, quæ autoritate non probantur.

2 *Iudai an ligentur legibus Romanorum.*

IN textu. Collige ex illo resecanda esse, quæ neq; autoritate, neq; moribus comprobatur, de quo ultra posita per totam dist. vide *Turrecremal. in cap. 1. nu. 4. dist. 60. & in cap. Revertimini nu. 14. 16. q. 1.*

In fine textus. Ponderat *Tiraq. de primo gen. q. 66. nu. 22.* ex illo

deducens iudeos non ligari canonibus, nec legibus Romanorum. Unde in successibus Iudeorum servandū esse legem Moysaycam, consulit *Calderin. conf. 30. de testam. incipit. An si Iudeus.* Neq; obstat *l. Iudai, Cod. de Iudeis, & similia jura,* quia intelliguntur quando est contentio inter Iudeum, & Christianum, quod an sit verum, vide per eundem *Tiraq. d. q. 66. nu. 21. & seqq.*

C A P. De ijs. XIII.

S V M M A R I V M.

1 Omnes Provincia eundem in psallendo modum debent tenere.

2 Civitas Metropolis qualis dicatur?

3 Metropolitanus potest punire deviantes à consuetudine Metropolitana Ecclesia.

4 Regimen monasteriorum, an spectet ad Episcopum? & nu. 5.

IN textu. Statuit Concilium Toletanū II. ut omnes Provinciae eundem in psallendo modum teneant, quem Metropolitana sedes habet; unde insurgit questio, an quicumq; tenetur recitare horas canonicas, satisfaciatur recitando eas ex quovis alio Breviario, quam sui Episcopatus, vel dicendo de sancto cum recitare debeat de feria? Affirmant *D. Antoninus in summa 3. p. tit. 13. cap. 4. §. 5. Maior in 4. dist. 12. q. 6. Sylvest. verbo, hora, in principio, & q. 12. Caiet. verbo, hora, §. 3.* Negat *Navarr. de horis canon. cap. 19. nu. 211. & seqq.* quem latè videbis. Item *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 23. nu. 12. Filicius tom. 2. tract. 23. de Relig. nu. 226.* qui aiunt esse peccatum ex suo genere mortale. At aliquando ex parvitate materiz esse veniale.

Ibi, Metropolitana. Metropolis civitas di-

citur, quæ mater est aliarum *l. 1. C. de Metropoli, Berito lib. 11.* fit & Metropolis mentio à *Tarisco* consulto in *l. Observare, ff. de officio proconsulis:* Hinc *Agessippus lib. 3. de excidio Hierosolomitano, de Antiochia* inquit, *Vrbs ea Syria sine recitatione prima, ideoq;*

ideoq; Metropolis habetur, prosequitur late Covarr. practicar. cap. 19. nu. 2. & 3. qui textus meminit.

3 In vers. Quisquis autem. Notat hunc textum Quaranta in summ. Bullarij, verbo, Archiepiscopi autoritas, nu. 23. vers. 22. & per illum tenet, quod Metropolitanus potest punire deviantes à consuetudine Metropolitanæ Ecclesiæ in divinis officijs, cum suam Metropolim teneantur sequi Ecclesiæ suffraganeæ. Glossa in cap. Penult. de celebrat. miss. cap. Fin. de sponsa duorum, & sic nota casum, in quo Archiepiscopus judicat inter subditos suffraganei: videlicet, quando agitur de modo officianti: & ratio potest esse, quia concernit totum statum provinciæ: in quo Archiepiscopus habet jurisdictionem, cap. Ex frequentibus de institutionibus.

4 In Glossa, verbo, Sui Episcopi.

Dicit Glossa, quod regimen omnium monasteriorum spectat ad Episcopum. Nam olim omnes monachi erant subiecti Episcopo, intra cuius diocesim morabantur, ex textu in cap. Qui verè 16. q. 1. tradit post Innocent. & Abbatem, Emman. Roder. tom. 2. q. 63. art. 1. Unde Episcopus in diocesi sua erat quasi generalis, & admittebat ad professionem in monasterijs, ut constat ex cap. Viduitatis 27. q. 1. Rodrig. d. art. 1. Hodie tamen omnia ferè monasteria proprijs privilegijs ab Episcoporum jurisdictione subtracta sunt; de quo multa congerit idem Emman. Roder. d. q. 63. art. 3.

5 Sunt tamen multi casus, in quibus monachi exempti subduntur ordinarijs, quos congerunt Ioannes Andr. in cap. 1. De privileg. lib. 6. nu. 7. ubi etiam Geminianus, & de jure novissimo sacra Synodus Trid. in multis regulares Episcopis subiecit, ut videre est sess. 5. de reformat. cap. 2. & sess. 6. de reformat. cap. 3. & sess. 7. de reformat. cap. 7. & cap. 14. & sess. 24. de reformat. matrimonij cap. 1. vers. Quod si quis, & de reformat. cap. 2. vers. Synodi, & cap. 4. vers. Nullus, & sess. 25. de regularibus, cap. 4. §. 11. 16. & alibi de quibus omnibus agit Emman. Roder. tom. 2. de regularibus, d. q. 63. art. 11.

CAP. Placuit. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Concilium Bracharense 1. quando celebratum?
- 2 Idem ordo debet servari in matutinis, & vespertinis officijs.
- 3 Appellatione Ecclesiarum, an veniant monasteria?

IN superscriptione, ibi, Ex Concilio Bracharense 1. Refertur 2. tomo Conciliorum fol. mihi 215. cap. 19. fuisse celebratum anno 3. Ariamiri Regis Hispania, seu Theodomiri, Kalendis Maij circa tempus Honorij Papæ primi, cum Gallicæ Provinciæ Episcopis Lurecio, Andrea, Martino, Cotto, Hildericco, Lucencio, Thimoteo, Melioso, ex præcepto præfati Regis in Metropolitana eiusdem Provinciæ Bracharensi nimirum civitate: ita eam appellat Plinius de naturali histor. lib. 3. cap. 3. Hispania citerior, & lib. 4. cap. 20. dixi aliqua in historia mea Episcoporum Portucalensium, p. 1. cap. 4. dicam plura in Bracherensi, adi interim de hoc Concilio, Britum p. 2. cap. 13. Monarch. & nota hoc Concilium habitum esse communiter primum ex Bracharenfibus, sed revera esse secundum, ut iam scripsi dicta p. 1. cap. 3. hist. Episcoporum Portucalensium, & dicam in Bracharenfi sub Episcopo Panchracio.

In textu. Inquit textus eundem ordinem debere servari in Matutinis, & vespertinis officijs, de quo vide posita in cap. Novit nu. 1. & 2. & in cap. De ijs nu. 1. hac eadem dist. Adde Cardinal. in Clement. 1. n. 10. vers. Dicit tamen de celebrat. miss. Abb. in cap. Pastoralibus nu. 9. de offic. ord.

Ibi, Neq; monasteriorum. Ergo 3

appellatione Ecclesiarum non veniunt monasteria, quod an sit verum? Vide Glossam in cap. Grandi, de suppl. neglig. Pralatorum lib. 6. verbo, monasteriorum. & in Clem. 1. de elect. verbo, monasterijs, & quæ ibi notabimus.

D I S T I N C T I O. XIII.

S V M M A R I V M.

1 Gratianus defenditur à Glossa.

IN Glossa summæ post principium, ibi, de perplexitate. Reprehendit

Glossa Gratianum existimantem posse dari perplexitatem inter duo mala, quam sequitur, & commendat Abb. in cap. Litteras, num. 24. vers. Oppono tertio, de restitut. spoliat. cum non detur in jure perplexitas, nam si quis habeat necesse in alterum malum incidere, iam non est peccatum, & ita nec perplexitas; quia ubi necessitas est inevitabilis, ibi nullum peccatum; sed immerito Glossa Gratianum arguit, primo quia Magister hoc non affirmat, secundo quia negari

gari non potest inter sententiam Ecclesie, & conscientiam posse aliquando esse perplexitatem, ut fatetur idem *Abb. d. nu. 24.* in fine, sed hæc non inducit peccatum in homine sciente, ut infra videbimus. Concordat *Concil. Tolet. relatum in cap. 1.* & *Gregor. Mag. in cap. 2. hac dist. Vener. Beda relatus in cap. Non solum 22. q. 4.* Vtrum verò aliquis inter duo mala constitutus, talem possit habere perplexitatem, ut præcisam peccandi necessitatem admittat? Negant *D. Thom. Corduba, Medina, Vasquez, Azor, Salas, & Valentia,* quos refert, ac sequitur *Sanches in Decal. lib. 1. cap. 11. n. 12. 13. & 14.* quibus adde *Abulens. in Matth. cap. 2. & 3. Scot. lib. 4. dist. 21. q. 2.* in fine. *Gerson. part. 2. in compendio Theol.* ubi de natura, & qualitate conscientie perplexæ, quam aliquis prius deponat, ut tuto operetur.

C A P. Duo mala. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex duobus malis minus est eligendum.
- 2 Talis electio non est contra conscientiam.
- 3 Quod procedit in malis pœna, & culpa.
- 4 Perjurium an sit maius peccatum homicidio?
- 5 Minus malum est iuramentum noxium frangere, quam implere.

IN textu. Collige ex textu ex duobus malis minus esse eligendum, de cuius intellectu, & materia videndi sunt *Sanches de matrim. lib. 2. disp. 39. nu. 1. vers. Quarto, & nu. 12. in respons. ad 4. tom. 1. & tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 10. à nu. 16.* ubi nu. 22. nostri textus meminit, & optimè distinguit, qua ratione hoc sit intelligendum. *Molina de contractibus, disp. 335. vers. Postrema huius. Sotus lib. 6. de iust. q. 1. art. 5. col. 5. & 6. Abb. in cap. Sacris, nu. 7. de his, que vi, & in cap. Litteras, nu. 4. de restit. spoliat. ubi Imol. nu. 8. Gabr. in 3. dist. 15. q. 11. col. 16. vers. Sed hic attendes. Greg. Lopez part. 4. tit. 3. l. 2. Gloss. 1. & in summ. tit. 12. part. 4. ubi Glossa 1. Menchac. controu. illustr. cap. 48. in principio. Covar. de sponsal. 2. p. cap. 7. §. 2. nu. 9.*

- 2 Intellige non agere quem contra conscientiam si id eligat, quod tutius est ex duobus, quorum alterum necessario agere debet. Vbi quæque enim duo præcepta contraria circa idem factum concurrunt, illi obtemperandum est, quod arbitrio discreti viri potiore obligandi vim habet, tunc verò alterius suspenditur obligatio. *Adrianus quodlibeto 1. art. 2. ad 9. Greg. Lopez dist. Glossa 2. Covar. 4. nu. 9. explicat Sepulveda in dia-*

logo de ratione dicendi testimoniū, cap. 9. *Sanch. d. disp. 41. vers. Secundò probatur, & tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 10. à nu. 16.* ubi optimè explicat, quæ præcepta in hac concurrentia inter se invicem præponderent. *Metina 1. 2. q. 19. art. 6. q. 4. conclus. 4. Vasq. ibi disp. 66. cap. 1. in principio, & cap. 4. nu. 21. Azor tom. 1. lib. 2. cap. 18. q. 4. & idem sentit Aristot. dum lib. 2. Ethicor. cap. 3. scribit minus malum boni vicem habere, si maiori comparetur malo; sic perplexus an debeat potius mentiri iudici roganti, quam prodere occultum reum, si eligat mendacium, quod minus videtur, exculari interdum potest, docet post alios *Henriq. in summ. lib. 12. cap. 6. §. 7. in principio.**

Intellige insuper hoc procedere non tantum in malis pœnæ, sed etiam in malis culpæ. Ita *Sotus d. lib. 6. q. 1. art. 5. col. 5. vers. Quod universim. Henriq. d. lib. 12. cap. 6. §. 7. ubi addit. littera D. alios refert, quidquid videatur dubitare Sanch. lib. 2. de matrim. disput. 39. num. 12. vers. Ad quartum.*

In vers. Etenim pejerare. Quod

perjurium sit maius peccatum, quam homicidium, est communis opinio ex *D. Thom. quodlib. 1. q. 9. art. 18. Tabiena, verbo, perjurium, nu. 4. Conrad. quodlib. 15. §. 19. contrarium defendit Achiis in tractatu juramenti à nu. 91. pro quo videtur Glossa in præsentis, verbo, duplici.*

Ibi, Complemus. Notat Covar. in

cap. *Quamvis. p. 1. §. 6. nu. 6.* ad hoc, quod minus malum est iuramentum noxium frangere, quam implere; in id nulla apparet iuramenti violatio, quandoquidem non sit huic iuramento ulla obligandi vis. Quod latè disputant Iurisconsulti, & Doctores Theologi ad regulam in 6. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.* Quam regulam doctissimè explicat *Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 32. nu. 1. & in Decal. lib. 3. cap. 9. n. 22. 23. 24. & seqq. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 1. cap. 3. post num. 4.*

C A P. Nerui. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Si due difficultates concurrant minor eligitur.
- 2 Similia similibus gaudent.
- 3 Prælati plus mæroribus afficitur, quam honoribus.
- 4 Actus matrimonialis, an possit aliquando esse culpabilis?
- 5 Multa permittuntur, que vitio non carent.

- 6 Peccans potest revelari iudici.
- 7 Precipitans se ex muro, vel turri quando peccet?
- 8 Verbum, concedo, an inducat ius novum?

IN textu. Statuit multis exemplis Gregor. Pontif. quod si due difficultates simul concurrat, minor debet eligi, de quo vide posita ad cap. 1. n. 1. 2. & 3. hac eadem dist.

2 Post principium textus, ibi, similem sibi. Ergo aequalitas, & similitudo est conciliatrix concordiae, & amicitiae; facit illud Ecclesiast. cap. 13. n. 19. *Omne animal diligit simile sibi, & omnis homo simile sibi.* Hinc proverbialia celebrata sunt, quod aequalis aequali delectat; quodque semper a simili simile amatur; de quibus est videndus latissime Tiraq. l. 5. connub. Glossa 1. part. 5. nu. 20. & 21. Unde D. Ambros. lib. 1. officior. Videmus, ait, maxime pares paribus delectari. Iuvat cap. Transmissam, de elect. ibi. *Consimilium sibi laicorum manus associant; pro ut notat Ioan. Andr. in cap. Fraternalitatis, col. 4. nu. 13. de frigid. & malef. pares paribus esse matrimonio collocandos: citatque illud Ovidianum.*

Quam male inaequales veniunt ad aratra iuveni.
Tam premitur magno conjugis nupta minor.

3 In vers. Alius pensare. Ponderat Abb. in cap. Licet Heli, nu. 2. de simonia, & ex textu deducit, quod prelatura plus aliquando in ceteris afficitur, quam honoribus gaudet: unde infert prelatum quantumcumque bonum, & sanctum in se, posse deprimi, & puniri ex subditorum excessibus, quos negligenter omittit incorrectos.

4 In vers. Est tamen, ibi, Pro explenda libidine. Collige quod actus matrimonialis potest aliquando culpabilis esse, nisi proles intentio, ac mutua inter conjuges fides adsit, sed tantum exerceatur pro explenda libidine, de quo vide D. Th. in addit. ad 3. p. q. 49. art. 5. & 6. ubi explicat quando talis culpa sit venialis, & quando mortalis.

5 In fine textus, ibi, Quod ignoscitur, non precipitur. Igitur multa plerumque a legibus, & Canonibus permittuntur, quae licet impune fiant, non tamen carent vitio, & dedecore: quia non omne illicitum punitur, sed id tantum, quod statuit lex esse delictum, unde ait Iurisconsultus in l. Non omne, ff. de regul. jur. *Non omne quod licet honestum est; prosequitur late Tiraq. l. 9. connubial. Glossa 1. p. 9. nu. 2. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 2. ad 3. recurre ad cap. Omnis autem, 4. n. 2. 3. dist.*

6 In Glossa, verbo, Transgressiones ad med. Docet Gloss. quod persona peccans potest revelari, & denunciari iudici,

ei, quam dicit singularem Barbat. in cap. 2. col. 2. de offic. ordinarij. Abb. nu. 7. & Felin. nu. 10. in cap. Ego enim de iure jur. idem Felin. in cap. Intimavit. nu. 6. de testibus, & late eam explicat Albertin. de secreto, nu. 228. & seqq. faciunt quae tradit D. Th. in 4. dist. 21. q. 13. art. 1.

In Glossa, verbo, Praecipitat. 7

Dicit Glossa, quod si quis se precipitat ex muro, praesumens evadere mortem, non peccat mortaliter, licet moriatur, nisi murus esset altus; quam Glossam dicit notabilem Greg. Lopez part. 2. tit. 18. l. 16. Glossa 3. unde infert custodem castelli tempore obsidionis, teneri succurre castello, & illud ingredi, quando non esset certa eius mors, vel captio, nam alias potius esset temeritas, & peccatum, quod secundum non existimo verum, ut colliges ex his, quae ex Victoria, Petro Nauarr. Lesio, docet Filiucius. tom. 2. tract. 29. cap. 4. nu. 72.

In Gloss. verbo, Concessit. Ergo 8 verbu

concedo, non inducit ius novum, sed tantum importat illud, quod de iure communi concedebatur: similis Glossa, verbo, concedimus in cap. Quia in causis de procurat. de quibus late Albertin. in cap. Quoniam, in principio, de haret. lib. 6. notab. 2. nu. 5. & 6. Quod limitabis ex eodem Albertin. nisi verbum, concedo, apponatur in aliqua dispositione simpliciter, & alias non disposita, quia tunc ius dare videtur illi, cui est facta concessio, qui ante illud non habebat, & ad hoc Dec. cons. 262. incipit, in causa magnifici Herculis, Bart. in l. Vxor 32. §. Cum Seius, nu. 3. ubi additio, ff. legat. 3.

DISTINCTIO XIV.

CAP. Quod ait. I.

SUMMARIUM.

- 1 Non est committendum delictum, ne alij graviora committant.
- 2 An liceat aliquem inducere ad minus malum, ut evitet maius?
- 3 Loth an peccaverit prostituendo filias?
- 4 An quis possit committere veniale, ne alius incidat in mortale?

IN textu. Collige ex illo non esse a nobis aliqua committenda delicta, ne aliquis graviora committat, ut notavit Gloss. 2. in principio, quam notabilem dicit Abb. in cap. Qui scandalizaverit, nu. 1. in fine, de reg. jur. & in cap. Debitores, nu. 3. ad fin. de iure jur. Sotus lib. 6. de just. q. 1. art. 5. vers. Item alteri. Molin. de contractibus, disp. 335. vers. ad secundum.

I Sed dubitatur, an liceat aliquem inducere ad minus malum, ut evitet maius? Multis omiffis, resolve. Quavis nefas fit, suadere minus malum ei, quem alia ratione arcere possumus à maiori: fas tamen est minus malum ad peius evitandum consulere, quando ab executione maioris mali aliter aliquem dimovere nequimus, modo id non vergat in detrimentum alterius tertij, de quo malefactor non cogitat, ita in effectu. *Sylvest. verbo, usura 7. q. 1. Navarr. in Man. cap. 17. nu. 263. late Sotus d. art. 5. vers. His tamen non obstantibus; tradit post alios. Molin. d. disp. 335. vers. Hoc tamen. Lessius de just. lib. 2. cap. 13. nu. 3. dub. 19. Sanch. de matr. lib. 7. disp. 11. à nu. 15. & tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 10. nu. 25.*

3 **Ibi, Loth.** Redarguitur Loth ab Augustino, quasi peccator, dum Sodomitis exposuit filias, ut hospitum vitaret abusum; sequuntur *Abulens. cap. 19. Genes. vers. Dicendum. Sotus d. art. 5. vers. Tertio, & vers. At verò. Videtur tamen incōsideratio, & perturbatio Loth, in re tam ancipiti, multum de peccati gravitate minuisse, nam ut hospites liberaret, non advertit se hac ratione injuriam facere filiabus suis. Ita S. August. lib. contra mendacium, cap. 9. Lyranus, Thomas Anglicus, Abulensis, Lippomanus, Benedictus Pereira, Cornelius de Cornelijs, ad cap. 19. Gen. nu. 8. Possit Loth excusari, si diceremus prostitutionem illam fuisse hyperbolicam, non animo, ut res ita fieret, sed ad ostendendum, quam molestum illi esset, eam iniuriam hospitibus irrogari: eo sensu quo quis ad demonstrandum, quam ægrè ferat aliquid effici, dicere consuevit, potius me interficias, quam hoc facias. Ita Caietan. in Cōmentario ad cap. 29. n. 8. Gen. ubi etiam adducit similem locutionem hyperbolicam Rubeni filij Iudæ *Genes. cap. 42. nu. 37. & Davidis ad Ionatham 1. Reg. cap. 20. n. 8. quem approbat Molin. d. disp. 335. vers. Circa excusationē.**

4 **In Glossa 2. post principium, ibi, Sed veniale potest cōmittere.** Agit Glossa, an debeat quis cōmittere veniale, ne alius incidat in mortale? Et negativè tenendum est, ut ex textu colligitur, cum homo debeat se ipsum, ex charitate plus diligere, quam alios; tradit *D. Thom. 2. 2. q. 25. art. 4. & idem tenet in 4. dist. 38. q. 2. art. 4. vers. Ad secundam questionem, & vide Glossam 1. post principium, & quæ ibi notantur in cap. 3. Ne clericus vel Monachus. & Glossam in cap. Nisi de authorit. & usu pallij.*

C A P. Sicut. II.

S V M M A R I V M.

- 1** Leo Pontifex quis fuerit?
- 2** Cōstitutiones in quas dispensatio nō cadit.

- 3** *Canones Apostolici an possint mutari ad Boelese?*
- 4** *Nullus dispensat in his, quæ sunt de necessitate Sacramenti.*

IN superscriptione, ibi, **Leo.** Vide **possi-** ta ad *cap. De capitulis, 9. dist. & ad cap. Hoc vestra dist. 10.*

In textu. Agit textus de constitutionibus, quæ valeant temperari, & de illis in quas dispensatio non cadit, de quo ultra posita in *cap. Sum quidam, & in cap. Contra statuta 25. q. 1. vide Innocent. in cap. Quæ in Ecclesiarum, nu. 3. & 4. de constit. & in cap. 1. n. 3. De bigamis, & in cap. Post translationem, nu. 6. de renunt. Anchar. conf. 124. incipit. Circa bigamos, ubi dicit quod Papa dispensat etiã contra epistolam Pauli, quia in hoc est supra Apostolorum autoritate, & potestate, quia in terra Dei vices fungitur, & ab eo est eius potestas. Adde *Henriq. de Boic. in cap. Proposuit de concess. prebend. nu. 1. 2. & 3. & vide Marta de jurisdict. p. 2. cap. 37. nu. 14. qui textum citat, & per illum tenet, quod potest sup Evangelio dispensare; nam potest Evangelium declarare, ut etiam voluit Parisius vol. 4. conf. 68. col. 3. & vide eundem n. 82. & 125. & seqq. & 157.**

Tu dic Canones Apostolicos mutari posse ab Ecclesia. Nam Apostoli statuere, quod presbiter propter fornicationem deponeretur, ut in *Canon. Apost. 24.* hoc tamen postea per *Sylvest. & Concilium* fuit immutatum. Nam ex his, in quibus Apostoli promulgabant ius divinum, nihil potest mutari: in his verò, quæ ipsi præcipiebant, potest, quia est ius positivum, ut post *D. Thom. tradit Sarmiento in defens. de reddit. p. 1. monit. 67. nu. 7.* qui hunc textum appellat optimum.

In Glossa 1. Docet Glossa, nullum posse dispensare in his, quæ sunt de necessitate Sacramenti, de quo vide *D. Thom. ad 3. partem q. 66. art. 5.*

D I S T I N C T I O. XV.

C A P. Canones. I.

S V M M A R I V M.

- 1** *Celebratio Conciliorum quando incepit?*
- 2** *Cōciliorum Nicænum cur dicatur primū?*
- 3** *Numerus Patrum, qui Concilio Nicæno interfuerunt.*
- 4** *Viri illustres, qui interfuerunt Concilio Nicæno:*

Ariani

- 5 Ariani Episcopi, qui in eo interfuerunt.
- 6 Quo tempore fuit celebratum?
- 7 Causa Nicæni Concilij.
- 8 Arius scripsit librum, Crapula, vocatum.
- 9 Meletius Episcopus schismaticus.
- 10 Asiatici Episcopi Iudaico ritu Pascha celebrabant.
- 11 Concilij Nicæni Canones ubinam servati? & nu. 12. 13. 14.
- 15 Numerus Canonum Nicæna Synodi. & nu. 16.
- 17 De secunda Synodo Constantinopolitana.
- 18 Numerus personarum, quæ Constantinopolitano Concilio interfuerunt.
- 19 Quo tempore celebratum?
- 20 Causa Concilij Constantinopolitani.
- 21 De tertia Synodo Ephesina.
- 22 De Episcoporum numero, qui huic Synodo interfuerunt.
- 23 Synodus Ephesina quando celebrata?
- 24 Causa Synodi Ephesina.
- 25 Nestorius damnatus.
- 26 Nestorius quanam post damnationem machinatus fuerit?
- 27 De quarta Synodo Chalcedonensi.
- 28 Numerus Episcoporum in Concilio Chalcedonensi.
- 29 Quo tempore celebratum?
- 30 Causa Synodi Chalcedonensis.
- 31 Dioscorus, & Euthyches damnati. & num. 32.
- 33 Concilia quatuor, quæ in Ecclesia maximum nomen obtinent.
- 34 Synodus, quid sit?
- 35 Apostoli instituerunt Symbolum.
- 36 Symbolum, quid significet?

Collige ex textu, quod celebratio Conciliorum incepit tempore Sylvestri Papæ, & Constantini Imperatoris. Nam ante, persecutione saviente infidelium contra christianos, docendarum plebium non dabatur facultas, & quia non erat Episcopis licentia concessa conveniendi in unum. Nec obstant nonnulla iura assentientia fuisse antea celebrata Concilia, ut tempore Melchiadis Papæ in cap. Placuit 13. q. 2. Respondetur namque talia Concilia non esse ita generalia, sicut postea facta fuerunt, sed tantum cum paucis: ut tradunt Cosmas in pragmat. de autoritate generalis Concilij. §. Frequens, verbo, celebratio, fol. mihi 20. qui textum refert, & eius etiam meminit Salas

de legib. disput. 8. sect. 14. in principio. Franciscus Gratianus in Compendio juris Canonici, p. 1. dist. 3. nu. 40. & infra videbis. Adde Iacobatum de Concilio, lib. 1. fol. 8. vers. Sed quare.

De Concilio Nicæno.

In vers. Harum 1. Nicæna Synodus. Nicænum Concilium sic dictum, quia celebratum, in civitate Nicæa, quæ victoriosa interpretatur, & est de provincia Bithyniæ, ex Ptholom. lib. 5. cap. 1. Plin. lib. 5. cap. 32. primum quidem æcumenicum, hoc est generale, non autem primum numero, sive ordine fuit; nam antea Concilia ab Apostolis, ut Actorum cap. 15. in principio, ubi elegantè Lortinus, ac deinceps celebrata fuerant Romæ, in Græcia, & in Africa; quibus intererant catholici Episcopi, & reliqui Sacerdotes; de quibus agit Tertullianus contra Psychicos, cap. 3. sed primum dici potuit, quoniam de re omnium summa, & quidem ordinatissimè, ac legitimè sancitum est. Ego de hoc Concilio paulò uberius locuturus sum, cum ex eo, & forma legitimorum Conciliorum, & ordo in catholica Ecclesia conservandus mirificè eluxisset.

De numero Patrum, qui Concilio interfuerunt.

Ibi, Trecentorum decem, & octo Patrum. Idem numerus constat ex epistola Sylvestri Papæ ad Nicænam Synodum, idem scripsere Socrates lib. 1. cap. 9. Rufinus lib. 10. historia ecclesiastica, cap. 2. Platina in vita ipsius sylvestri, sed & Sozomenus lib. 1. cap. 16. testatur trecentum, & viginti Episcopos convenisse in ea Synodo. Socrates lib. 1. cap. 7. Episcoporum numerum excessisse trecentum scribit ex Eusebio lib. 3. de vita Constantini. Rursus Nicephorus lib. 8. cap. 14. asseverat congregatos fuisse circiter trecentum decem, & octo Episcopos. At Possevin. noviter in Apparatu sacro, 2. tom. verbo, Nicænum Concilium, fol. 468. cum Gratiano ait, quod trecenti, & duo de viginti viri scientiæ, & vitæ sanctitate admirabili Episcopi convenerunt, præter plures gentium Philosophos, qui per moti fama celeberrimi conventus, accurrerunt, pertracti ab Ario, ut suis captionibus veritatem Orthodoxæ fidei infuscarent. Quod etiam post Athanasium, tradit Baron. 3. tom. annal. anno Christi 325. nu. 18. Bellarmin. tom. 1. controvers. 4. lib. 1. de Concilijs, cap. 5. vers. De numero, quidquid involuat Covar. lib. 4. variar. cap. 15. nu. 1. post principium.

*Viri Illustres, qui interfuerunt
Nicæno Concilio.*

4 Inter quos primum locum obtinebat Hosius Episcopus Cordubensis, Vitus, & Vicentius, qui à Beato Sylvestro missi, ut Apostolica Sedis legati, Synodo præessent, & Alexander Alexandrinus. Sequebatur Fustochius Antiochenus, qui doctrina, & sanctitate conspicuus clarissima (ut ait D. Hieronymus) tuba in adversarios bellum cecinit; & Macharius Hierosolymitanus Episcopus, quem Arius ut suæ hæresi acerrimè adversantem, apud Eusebium Nicomediensem, in crimen adduxerat. Ex reliquis item excellere in primis Potamon Heracliensis altero orbatus oculo ob testimoniū Iesu Christi; Paphnutius Thebaidis superioris Episcopus, Apostolicis clarus miraculis, cui eadem de causa alter effossus oculus, & sinistrū genu fuerat succisum: Speridio Amathuntis in Cypro Episcopus, mirabilium patrator operum, & sacrarum propugnator scripturarum; Paulus Neocæsariensis Episcopus, ob fidei confessionem celebris, manu candenti ferro semiusta. Iacobus Nisibenus vir plane Apostolicus, & mortuorū suscitator; Leontius Cæsareæ Cappadociæ antistes, prophetico spiritu memorabilis, qui dum iter haberet ad Synodum, Gregorij Nazianzeni patrem, & baptismo lustravit, & futurū denuntiavit Episcopū, amplius confessor eximius: Hypatius Grangrensis meritis, martyrio clarus, Nicolaus Myre Episcopus, cuius sanctitas in illustri excelsoq; loco semper fuit, alijq; complures. De quibus vide latissimè Baron. 3. tom. annal. anno Christi 325. à nu. 19. usq; ad 39.

Quales Episcopi Ariani Synodo interfuerunt.

5 Qui licet idem sentirent cum Ario, tamen à parte catholicorum se stare simulabant, tempore inservientes: alij sub vexillo impietatis, sicut turpiter, ita, & apertè profitebatur. Erant horum omnium duces Eusebius Nicomedienfis Episcopus, alterq; Eusebius Præsul Cæsareæ Palæstinæ, Paulinus Episcopus Tyri, Menophantes Ephesi, Theogonius Nicænus antistes, Patrophilus Scythopolitanus, Narcissus Nerodiadis Episcopus, Theonas Marmaricæ, Theodorus Laodiceæ, Athanasius Anazarbi, Gregorius Berythi, Aetius Lydæ, Mares Chalcedonenfis, Secundus Ptolomaidis, Paulus Larandis, & si qui alij ipsdem inhærentes: quorum Eusebius Nicomedienfis, Mares Chalcedonenfis, Theogonius Nicænus inter illos discipulos Luciani connumerati habentur, qui tempore persecutionis, Tyranni crudelitate cedentes, à fide,

ad superstitionem gentilium deflexerant, sed p magistram Lucianum postea revocati sunt; recensentur, & alij, qui pariter deinde Ario adhererunt, ut Antoninus, qui post hæc Episcopus Tarsi factus est ab Arianis, Leontus Præfectus; deinde ab ipsdem Ecclesiæ Antiochenæ, Numerius Exdoxius, Alexander, & Asterius Cappadox, vide Baron. ubi supra, nu. 40. & seqq.

Quo tempore fuit celebratum.

Ibi, Constantino Augusto imperante. 6 Hanc sacrosanctam Synodum congregatam fuisse sub Constantino Magno conveniunt omnes. Quo verò anno fuerit celebrata, adeo controversum est, ut nihil certum hac de re definiri posse, affirmet Covar. lib. 4. var. cap. 15. n. 1. vers. Mediante, qui latissimè hoc agit. Tu dic quod Concilium captum est ad conditam diem tredecim. Kalend. Iunii, Paulino, Iuliano Consil. anno Christi 325. sicut extat in Concilio Chalcedon. act. 2. solum verò ad 8. Kal. Septembris. Quo tempore Constantinus Magnus Imperij sui vicennalia cum Episcopis celebravit, ut tradit Eusebius de vita Constantini cap. 14. Possavin. in Apparatu sacro, 2. tom. littera N. fol. 469. Baron. tom. 3. annal. anno Christi 325. n. 1. & seqq. Adde Bellarm. tom. 1. controv. 4. lib. 1. de Concilijs. cap. 5. vers. Sed quia, & seqq. Vnde corrigendi sunt Sozomenus, Photius, Eusebius, Casiodorus, Covar. & Iosephus Scaliger, ut per eosdem Possavin. & Baron. patet.

Causa Nicæni Concilij.

In textu, ibi, Arianae perfidiæ. 7

Causa tanti Concilij habendi non una fuit. Primum blasphema Arii hæresis, Meletij deinde Egyptij Episcopi schisma; Asianorum deniq; complurium Episcoporum, de Patheate celebrato dissensio. Et Arius fœda animi elatione, deformi aspectu, sacrilega lingua non contentus oppugnasse Alexandrū, qui post Petri, & Achille obitum Alexandrinam Ecclesiam sanctissime regebat, de Dei Filio indigna jactabat in vulgus. Erat aliquando, aliquando non erat ex non extantibus factus, non de Patris substantia, genitus ex tempore, non ab æterno: haud quaquam Deus verus de Deo verò, sed ex nihilo creatus, minor Patre voluntate, naturaq; mutabilis. De Ario vide etiā quæ scripsimus in c. Sexta, 16. dist.

Sed et Arius scripserat librum, quem Theleiam, hoc est convivium, & crapulam pernotaverat, quo per iocum, & lasciviam, sive per meretricias choreas, & saltationes multorum sibi animos devincere studuit, ut sanctus Athanasius habet orat. 2. contra Arianos. Quibus artibus

artibus septuaginta Virgines Deo sacras, ut inquit Epiphanius *hæresi. 69. septem presbyteros, & duodecim diaconos pestilenter interfecit Eusebiumq; Nicomediensem, & alios pastores, convertit in lupos.*

9 Atq; Meletius altera fax non paucis criminibus convictus, eo potissimum quod idolis sacrificasset, ab Episcopatu deturbatus à Petro Alexandrino Episcopo in frequenti Synodo Episcoporum, Petrum q; ipsum propterea, eiusq; successores Achillam, et Alexandrum foedissimis criminationibus lacerans, totaq; fere Ægypto bacchatus, & multis per civitates diaconis, presbyteris, Episcopis creatis, pernicioso schismate scindebat Ecclesiam.

10 Vigebat item gravis, atq; inveterata dissensio ex Asianis plerisque Episcopis, qui nec Dominico die, quo Christus Dominus ab inferis resurrexit, sed ipsa quarta decima primi mensis luna, in quemcumq; incidisset diem, Iudaico ritu Pascha celebrabant; nec primum mensem cum numerabāt, cuius quarta decima luna in ipsum æquinoctij verni diem, proxime ve sequentem recurreret, sed qui per Iudaicos embolismos se se primum obijceret; quem ritum ab Apostolica traditione penitus abhorrentem S. Victor Romanus Pontifex, & martyr Romæ, Theophilus Cæsariensis in Palæstina, Palma in Ponto, Irenæus in Gallia, Bacchilus Corinthi, & Ecclesiæ ad Osroenam decretis varijs damnaverunt. Ita *Possevinus ubi supra. Compar. d. nu. 1. in fin. Baron. d. anno 325. nu. 50. & seqq. & nu. 80. & 97. & seqq. ubi separatim, & ex professō de omnibus his erroribus, & eorum emendatione disputat. Adde Bellarm. tom. 1. contro. 4. lib. 1. de Concilijs cap. 5. v. 11. tam verò.*

Concilij Nicæni Canones ubi nam servati?

11 Sanè verò Nicæni Concilij nusquam extitere exemplaria planiora, & emendatiora, quàm in scrinijs Romanorū antiquorum Pontificum. Nam quæ in Græcia erant, concremata fuerunt ab Arianis, teste Athanasio in epistola ad omnes Orthodoxos, & ideo non mirum si quæ citātur à Græcis, & à Ruffino mutila, & corrupta sint. Quin, & Bellarm. Cardin. inter alios probat Nicæni Concilij Canones haud fuisse integros, quos Ruffinus ipse affert *lib. 10. hist. Ecclesiast. cap. 6.* & qui missi sunt ex Oriente ad Africanos. Vide *Bellarmin. tom. 1. contro. 3. lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 25.* Extabat etiam idem Nicænum Concilium litteris purpureis, & aureis conscriptum, insigni (quæ iam periit) bibliotheca Archiepiscopatus Ravennatis, quod se vidisse ante centum, & septuaginta annos testatus est Ambrosius Camaldulensium generalis.

Sed et Gelasius Cysicenus cum acta Nicænz Synodi ex antiquissimo libro in membranis plane integris descripsisset, qui quidem liber fuit Dalmatij Cysicenorū Archiepiscopi, redegit ex illo multa in syntagma, sive commentarium, quod græce ac latine Parisijs à Federico Morello editum fuit Roberto Balforeo Scoto viro catholico interprete, qui et notas ad eundem Gelasium adiecit, uti ad Theodorum Raithy de Incarnatione Christi, qui libellus est eidem Gelasio adjunctus. At cum Gelasius hic plus æquo tribuat Eusebio Cæsariensi, qui partes Arianorū sectabatur, non tanti faciendus est.

Et verò Gulielmus Lindanus librum emisit inscriptum *Tabule naufragij Nicæni*, ubi aurea sanctorum Canonum, & actorum Nicænorū ex varijs veterum Patrum scriptis, fragmenta repræsentantur: & Synopsis de veris Conciliorum generalium actis, ipsorumq; genuinis, & germanis Canonibus.

Succellit accuratus labor *Baron. Card. in 3. tom. suorum Annualium*, in quo plura expendit, quæ digna sunt illius ingenio, atq; pietate, cum quo proficere *d. anno 325. à nu. 62.* Porro ad huius a muslim examinanda est, si quæ prodijt editio ab hæreticis de actis Nicænz Synodi, qualis fuit Græca, & Latina, quam Hieronymus Comelinus emisit anno 1597. unà cum Athanasio Alexandrino. Vide *Possevinum*, ubi supra, *fol. 471. tom. 2.*

Canonū Nicæna Synodi numerus.

Octoginta igitur Canones ab ea fuisse promulgatos, qui ad numerum septuaginta fuerint redacti scribit *B. Athanasius Epist. ad Marc. 1.* Quod non negat *B. Marcus Romanus Pontifex ad Athanas.* ad quem ille de ijs recuperadis, scripserat. Plures verò fuisse omnino, quam viginti illos, quos commemorat sextum Concilium Carthaginense, non solum, qui aliquot ante secula nos antecessere, Isidorus, & alij, verum etiam antiquissimi alij sunt testes, quos quoniã accuratè enumerat, & probat *Alphonsus Pisanus Societatis Iesus Theologus*, qui plura de Nicæna Synodo scripsit, & verò passim liber ille extat, ad eum refero lectorem. Est autem in Vaticano manuscriptus Græcus codex, nomine Syntagmatis, sive Commentarij, de rebus quæ contigerunt in Synodo Nicæna, quo in libro mentio fit constitutionum, & Canonum. Fæ verò certo haud scio quot fuerint, cum, qui illas forsitan cum Canonibus cõnumerarunt, fieri possit, ut octoginta quatuor Canones fuisse Nicænos crediderint; uti putavit *Onaphrius in Chronol. Ecclesiast.* In eodem tamen Græco Codice Diatypoſes tatum ascripte reperiuntur, licet author pauca de multis dicat se descripsisse.

16 Præterea viginti duo Canones, quos Synodus Carthagenensis actis suis inseruit, sed & Arabicum octoginta Canonum Concilij Nicæni exemplar extabat in Bibliotheca Marcelli secundi Romani Pontificis, cuius simile ex Alexandria Ægypti, Romam attulit Ioannes Baptista Romanus Societatis IESV, eum iussu Pij quarti Pontificis Maximi, ad Alexandrinum Patriarcham navigasset, ut cum ad Synodum Tridentinam invitaret: quam quidem Synodum postea, eo ipso Ioanne Baptista procurante, & Gregorio XIII. mandante, Episcopi montis Libani admiserunt. Erant autem in ipso Arabico exemplari vulgati viginti Canones, ordine alio dispositi, priore tamen excepto. Quod quoniam multa habet, quæ ad ecclesiasticam Hierarchiam, & singulorum in ea graduum potestatem attinent, quædam item ex ijs, quæ Iulius primus Epistola 2. tanquam Nicæna citaverat, nonnulla item, quæ vel in Synodo Antiochena, vel in Concilio Sardiceni reperta sunt; propterea Diatypoſes ipsas à Græco, quæ passim non extant, quandoquidem ad reliqua faciliorem aditum sternunt, intexit Antonius Possevinus sectioni quintæ eiusdem refutationis, cap. 2. & 3. Sed & tertiæ sectioni cap. 9. unâ cum Apostolico Symbolo, fidei quæ Nicæne professione, ipsoque Athanasij symbolo, expositionem symboli Nicæni adjecit, Ioanne Theophilo interprete, in sectione autem quarta, quicquid de Paschæ temporis emendatione ab eadem Synodo fuit decretum. Ad quæ lectorem, si ei lubeat, amandamus. Vide eundem Possevinum in Apparatu sacro, d. tom. 2. littera N. fol. 472.

De secunda Synodo Constantinopolitana.

17 In eodem textu, in vers. Secunda Synodus. Constantinopolitana Synodus hæc fuit secunda è quatuor primis generalibus, prima verò quæ habitata fuit Constantinopoli; in qua Synodo quædam præcipuè acciderunt, quæ digna sunt scitu. Meletius enim Antiochenus Episcopus, Theodosio per quietem ostensus, ipsi imponere diademata, ut, per quos regias conferri dignitates divina providentia velet, intelligere posset. Nam, & ab eodem Theodosio cognitus est, Meletius, nullo indicante, vultu ipsius considerato, quem cernere sibi visus fuerat. In ea item Synodo hæreses omnes reprobatae sunt, ac præsertim Macedonij Constantinopolitani Episcopi, de quo infra dicemus, perperam sentientis de Spiritu Sancto, quem in rerum aliarum ordinem redigebat. Acta decretaque omnia à Damaso Pontif. probata, novumque fidei sym-

bolum in quo de Spiritu Sancto, ex Patre filioque procedere, affirmatum est. Ita Synodus Foro-Julensis ait ante annos octingentos habitata. Id verò symbolum Nicænum, ut substitueretur sacris celebrandis actor fuit Damasus, qui anno sequente diem obiit. Vide Theodoretum lib. 5. hist. cap. 9. & 10. Bellarm. Cardin. tom. 1. controver. 4. lib. 1. de concilijs cap. 5. vers. Secunda, & in eodem tom. controver. 2. lib. 2. de Christo, cap. 21. Possevin. in apparatu sacro tom. 1. littera C. fol. 350. Innotatium de Concilio lib. 1. fo. 11. vers. Secundum.

Qui personarum numerus Concilio Constantinopolitano interfuit.

18 In textu, ibi, Centum, & quinquaginta Patrum. Qui omnes conveniunt è provincijs Orientis, è quibus Patriarchæ fuerunt Nectarius Constantinopolitanus, Timotheus Alexandrius, Meletius Antiochenus, Cyrillus Hierosolymitanus. Nemo Occidentalium Episcoporum interfuit, quoniam Damasus Papa, Romæ coegerat Synodum Occidentalium; atque ad eum locum invitaverat Episcopos, qui Constantinopoli convenerant, ut eo modo Romæ celebraretur Concilium plenissimum. Sed quoniam Orientales iussis de causis Romam venire non potuerunt, Damasus excusationem admisit, atque animis, ac sententijs duæ illæ Synodi coniunctæ sunt, non minus quam si una, & eadem fuissent. Vide Possevinum in Apparatu sacro, tom. 1. littera C. fol. 350. Bellarm. tom. 1. controver. 4. lib. 1. de concilijs, cap. 5. vers. Est advertendum.

Quo tempore Concilium Constantinopolitanum fuit celebratum.

19 In eodem vers. ibi, Sub Theodosio Seniore. Celebratur Synodus à Theodosio anno 2. eiusdem imperij, & à Nativitate 383. ut ex Prospero Aquinatico, & alijs tradit Covar. lib. 4. variar. cap. 15. nu. 2. licet nonnulli asserant hanc Synodum celebratam fuisse anno Domini 381. ut per eundem Covar. quem latè vide; sed tenendum est fuisse celebratam dicto anno 383. mense Iunij Damasi Pontificis anno 17. Imperatorum Valentiani 8. & Theodosij 5. Quo anno Præfectum Prætorio summum magistratum Posthumianus agebat; ut constat ex Codice Theodosiano, l. 10. De bonis præscriptis, & 11. de hæreticis, tradit

tradit latius *Card. Baron. tom. 4. anno Christi 383. nu. 24. & seqq. Adde Bellarm, tom. 1. controv. 4. lib. 1. de concilijs, cap. 5. vers. Porro.*

*Causa Concilij Constanti-
nopolitani.*

20 In eodem vers. Ibi, Macedo-

nium. Fuit hic Macedonius Constantino-
politanus Episcopus, tempore Con-
stantij Imperatoris, & Liberij Papæ: fidem ca-
tholicam, & orthodoxos evertere conatus, hæ-
resi nefandissima Spiritum Sanctum impetivit,
asseverans Spiritum Sanctum esse minorem Pa-
tre, & Filio, & non esse eiusdem substantiæ
cum Patre, sed esse veram creaturam. Ab hoc
Macedoniana hæresis appellata est, cuius im-
pium dogma fuit in hac Synodo improbatum,
recepta catholica assertione, secundum quam
credimus in Spiritum Sanctum Dominum, ac
Deum, Patri, & Filio consubstantialem, coæ-
qualem, coeternum, coomnipotentem, vide
*Covar. d. nu. 2. vers. In qua. Baron. d. anno. 383. nu.
25. & seqq. cum quo prosequere.*

De tertia Synodo Ephesina.

21 In eodem textu, in vers. Ter-

tia Synodus. Hæc est tertia generalis Sy-
nodus, quæ apud Ephesum
Asiæ minoris maritimam urbem congregata
fuit; prima autem in eadem urbe, tertia verò
è quatuor primis generalibus Synodis: de qua
agit *Covar. lib. 4. var. cap. 15. nu. 3. Bellarm. tom.
1. lib. 1. de Concilijs, cap. 5. vers. Tertia Synodus. Ba-
ron. tom. 5. anal. anno Christi 431. nu. 7. & nu. 8.*
refert epistolam Cælestini Papæ ad eandem Sy-
nodum Ephesinam, quam vide, & nu. 16. poni-
tur altera epistola eiusdem Cælestini ad Theo-
dosium Augustum. Adde *Iacobatum de Concilio,
lib. 1. art. 7. vers. 3.* Collecta Synodus Ephesina
fuit in Ecclesia Sanctissimæ Deigenitricis Ma-
riæ, Mariana ob eam causam appellata. Dispo-
sitis sedibus, & pro personarum dignitate iisdem
singulis distributis. Vide *Baron. ubi proximè.
num. 50.*

*De Episcoporum numero, qui in
hac Synodo interfuerunt.*

22 In textu, ibi, Ducenti. Plusquam

ducentos
Episcopos interfuisse ex actis Ephesinæ Syno-
di tradit *Baron. ubi proximè, num. 42. id ipsum*

constat ex Epistola Cyrilli Episcopi Alexan-
drini ad Clerum Alexandrinum, adeo ut non
sit curandum, si qui hodie in eiusdem Synodi
actis subscripti inveniuntur, centumquingua-
ginta trium Episcoporum numerum tantum
expleant. Nam quam plurimos in eis deside-
rari, collectio Cresconiana redarguit, in qua
nominatur, & numerantur Episcopi, qui Ephe-
sinæ Synodo interfuerunt, centum nonaginta;
verum convenisse Episcopos ducentos tradit
*Covar. lib. 4. variar. d. cap. 15. nu. 3. vers. In qua.
Bellarm. d. vers. Tertia Synodus.* Ex quibus Patri-
archæ fuerunt, Cyrillus Alexandrinus, qui lo-
cum etiam Romani Pontificis obtinebat, Ioan-
nes Antiochenus, & Iuvenalis Hieresolymita-
nus: quamquam Ioannes, quia se adhuc in iti-
nere constituto, Concilij decretum factum fue-
rat, initio dissentire cœpit à Cyrillo; postea ta-
men reconciliati sunt, atq; idem senserunt, ut
per eundem *Bellarmin. videre est.*

*Synodus Ephesina, quando
celebrata.*

In eodem vers. ibi, Theodosio 23

Augusto. Fuit celebratum hoc Concilium
anno Theodosij Senioris 24. Va-
lentiniani anno 7. & Cælestini Pontificis anno
8. Consulibus Basso, & Antiocho, ut indicavit
*Socrates lib. 7. cap. 34. & tradit Bellarmin. lib. 1. de
Concil. d. cap. 5. vers. Celebratum, & constat ex
epistolis, quas Cælestinus scripsit Theodosio
Augusto, & Cyrillo Episcopo, eas refert Baron.
ubi supra, nu. 16. & 19.* De anno autem Domini
variant doctores, namq; *Bellarmin. existimat esse
annum 434. Covar. d. nu. 3. eandem opinionem
sequitur, licet alias referat, Baron. tamen ait fuisse
celebratum anno Domini 431. quem sequi-
tur Possévinus in Apparatu sacro, tom. 1. littera E fol.
437. quos doctores videbis, & sequere opinio-
nem, quæ ex eorum fundamentis potior tibi vi-
sauerit, nobis placet Bellarmini sententia.*

Causa huius Synodi Ephesina.

In eodem vers. ibi, Nestorius. 24

Fuit in hoc Concilio dånatus Nestorius Epif-
copus Constantinopolitanus, qui in eam inci-
dit hæresim, ut asseveraret Christum purum
hominem ex Sancta Virgine Maria natum fuisse,
ut aliam personam carnis, aliam faceret Deita-
tis. Tunc verò passim per omnium ora Mater
Dei celebrata est, indeq; creditur angelicæ salu-
tationi additum illud. *Sancta Maria Mater Dei ora
pro nobis.* tradit *Possévin. d. fol. 437. Covar. d. nu. 3.
G 4 vers.*

vers. In qua. Cœlestini Papæ laus existit, quod p
cum Deus Pelagium, & Nestorianam hæresim
jugulaverit.

*De damnatione, & sententia
in Nestorium lata.*

Pronunciatę in Nestorium sentē-
tię præsens est tenor.

25 **C**V inter cetera irreligiosissimus Nestorius, neq;
nostra citationi parere, neq; sanctissimos, rursus
religiosissimosq; Episcopos nostros ad se missos ad-
mittere voluerit: non potuimus ad eorum, qua impię do-
cuit, examinationem animū non adiungere. Edocti itaq;
partim ex litteris, cōmentariisq; illius, hic publicę lectis,
partim rursus ē sermonibus, quos in hac Ephesiorum
Metropoli habuit, quiq; testimonijs comperti sunt illum
impię docere, & sapere per sacros Canones, santissimiq;
Romana Ecclesia Episcopi Cœlestini Patris nostri litteras;
lachrymis suffusi, & pene inveni, ad lugubrem hanc sen-
tentiam ferendam ar gemur. Igitur Dominus noster Iesus
Christus, quem suis ille blasphemijs, vocibusq; impetivit,
per factā hanc Synodum eundem Nestorium omni pror-
sus Episcopali dignitate priuatum, & ab universo nihilo-
minus Sacerdotum consortio, & cetero, alienum esse de-
crevit. Hactenus verba in Nestorium prolata
sententię, quam ponit Baron. tom. 5. d. anno 431.
num. 59.

26 Quę verò ipse Nestorius post sententiam
machinatus fuerit, vide per eundem nu. 66. usq;
ad finem illius anni. Item quę passus fuerit
Nestorius in exilio, vide per eundem Baron. an-
no Christi 435. a num. 1. usq; ad 8. Miserandum
Nestorij interitum audi, & mirare, nimirum
eius lingua vermibus exesa est, ac totum cor-
pus putredine consumptum, sicq; cum huius
vitę miserijs ad graviora supplicia, justo Dei
iudicio infligenda, eaq; sempiterna migravit,
ut ex Evagrio, & Theodoro lectore, tradit idem
Baron. d. anno 436. nu. 9.

De quarta Synodo Chalcedonensi.

27 In eodem textu, in vers. Quar-
ta Synodus Chalcedonēsis. De qua
agūt Co-
var. lib. 4. var. d. cap. 15. nu. 4. Bellarm. tom. 1. lib.
1. de Concilijs, cap. 5. vers. 4. latissimę Baron. tom.
6. annal. anno Christi 451. nu. 22. usq; ad nu. 162.
Jacobinius de Concilio, lib. 1. art. 7. fol. 5. vers. Chal-
cedonense. & Synodi quidem istius appellatione
ea tantum acta intelligenda sunt, quę confir-
mata Leonis I. Pontific. Max. fuerunt autho-

ritate. Id dixerim, quoniam Leo Papa iustissi-
mę irritavit decretum haud legitimę sancitum
actionis 16. Absentibus enim suis legatis, qui
postea apertissimę reclamaverunt, primatum
Ecclesię tribuerunt Constantinopolitanę sedi
quasi Romana olim, & ipsa tunc habuisset pri-
matum, cum Orbis Imperio Roma potiretur,
hoc est humanitus, non divinitus, quę contra
Christum Dominum est ipsissima blasphemia.
Vide Leonis Pontif. Max. epistolam 55. ad Pulcheri-
am Augustam, Liberatum in Breviario cap. 12. Eva-
grium lib. 2. historie cap. 2. 3. & 4. Optime Posse-
vium in Apparatu sacro tom. 1. littera K. fol. 309. ubi
refert apologiam Leonitij Byzantij contra eos,
qui Synodum Chalcedonensem calumniantur.
Porro Chalcedon civitas erat Bythynię prope
Bosphorum Thracium ē conspectu Byzantij,
quod in altera parte est situm.

*De numero Episcoporum Con-
cilio Chalcedonensi assi-
stentium.*

In eodem vers. ibi, Sexcenti & 28
viginti. Quotnam autem fuerint? Diversę
reperiuntur sententię, Nicephorus lib.
15. cap. 2. ait fuisse sexcentos triginta sex. Ve-
rum Sanctus Leo epist. 52. ad Episcopos Galliarum,
ait fuisse sexcentos; eundem numerum tradit
Possevinus ubi supra, vers. Porro. Sed tenendum
est cum nostro Gratiano fuisse sexcentos, &
viginti, ita tradit Liberatus in Breviario, cap. 13. tom.
2. Phosius de septem Concilijs, ac demum reliqui
fermę omnes illos sequuntur, ut tradit Baron.
d. anno 451. nu. 55. eandem opinionem sequitur
Bellarm. d. lib. 1. de Concilijs, cap. 5. vers. Quarta
ad finem. Ex quibus erant Patriarchę Dioico-
rus Alexandrinus, qui tamen mox eiectus est,
Maximus Antiochenus, Anatolius Constanti-
nopolitanus, & Iuvenalis Hierosolymitanus,
vide Bellarm. & Possevinum, ubi proxime. Covar. d.
cap. 15. nu. 4. vers. In hac. Convenerunt omnes
non intra mœnia Chalcedonensis civitatis, sed
in suburbijs, in amplissima Basilica Sanctę mar-
tyris Euphemię, quę ab Evagrio Graphice des-
cribitur, lib. 2. cap. 3. & tradit Baron. ubi proxime,
nu. 56. quem videbis.

*Quo tempore Synodus Chalcedo-
nensis fuerit celebrata.*

In eodem vers. ibi, Sub Mar- 29
tiano Principe. Fuit celebrata anno Do-
mini 451. inchoata est
octavo Idus Octobris, absoluta verò Kalend.
Novem-

Novembris, anno imperij Valentiniani 27. & Martiani 2. & Leonis Papæ anno 12. quo medio tempore duodecim diebus, duodecim sessiones, sive secretaria esse habita, Liberatus testatur: Actiones verò in eis habitas numerat ipse quindecim: sed tum latina, tum Græca exemplaria, sexdecim continent, cum tamen ob depravatos codices interdum ex Græco corrigendus sit latinus textus, & ex Latino Græcus, habeanturque actiones in Græco codice, quæ in Latinis desiderantur, vide *Baron. d. tom. 6. anno Christi 451. nu. 69. & nu. seqq.* qui ponit totas sessiones, & circa eas disputat. Adde *Covar. lib. 4. var. d. cap. 15. nu. 4. Bellarmin. de concilijs. lib. 1. d. cap. 5. vers. 4. Possevinum tom. 1. lntera C. fol. 508.*

De causa Synodi Chalcedonensis.

30 In eodem vers. ibi, Eutychem.

Fuit damnatus Eutyches Archimandrita, seu Abbas Constantinopolitanus, qui assererat post Verbi divini Incarnationem, & carnis, ac divinitatis unionem, statim carnem conversam fuisse in Deitatem, atque inde cogebatur multa contra catholicam fidem nefanda, & absurda confiteri, de quibus legito *Alphonsum à Castro lib. de hæresibus verbo, Christus, hæresi 4. vide Covar. variar. lib. 4. d. cap. 15. nu. 4. vers. In hac; latissimè Baron. d. tom. 6. anno Christi 449. nu. 22. & seqq. Bellarmin. lib. 1. de Concil. d. cap. 5. vers. 4. sententiam præscriptam à Leone Pontifice in Eutychem, vide per eundem Baron. anno 449. nu. 68. Item de eius exilio anno 454. nu. 16.*

31 In eodem vers. ibi, Eius defensionem Dioscorum.

Fuit etiam damnatus cum Eutyche, tanquam eius defensor Dioscorus Episcopus Alexandrinus, qui licet homo esset facinorosissimus, sanctissimus tamen videri voluit; fuit vocatus ad Synodum per epistolam Theodosij, quam refert *Baron. d. tom. 6. anno Christi 449. nu. 33. & 34.* & Eutychem ibi absolvit, ut tradit idem *Baron. nu. 93.* fuit tandem Dioscorus Gagram civitatem in Paphlagonia iussus proficisci, ibidem namque relegatus est, & infelix diem clausit extremum, ut post *Evagrium, & Liberatum*, tradit *Baron. d. tom. 6. anno Christi 451. nu. 160.* Sed quis credere possit, quod Dioscorum deforme monstrum, & in quo monstra omnia in unum poterant videri coniuncta, Alexandrini, & Ægyptij delirantes, velut sanctum coluerint, & usque in hanc diem colant? Vide eundem *Baron.* ubi proximè, anno 452. nu. 22.

32 In eodem vers. ibi, Nestorium.

Fuit iterum damnata Nestoriana hæresis, &

eius autor Nestorius, de quo vide posita supra in *Synodo Ephesina, nu. 25.*

In §. Hæ sunt quatuor. ^{Quæ Concilia in Ec-} 33

clesia catholica maximum nomen, & majestatem semper obtinuerunt, ut constat ex textu in præsentibus, & ex *l. Nos reddentes, §. Suscepimus, C. de summ. Trinit.* & ex *l. Quicumque, post principium, C. de heret.* adde *Covar. d. lib. 4. var. cap. 15. nu. 4. in fin.*

In §. Synodus. ^{Agit textus de ethy-} 34

molgia Synodi, & dicit significare ex dictione Græca, idem quod cœtus, seu conventus. Hinc veteres lunam appellabant Synodicam, quando ob solis conventum universo lumine privabatur; Similiter, & stellas Synodicas nuncupabant, veluti cum sole commeantes. Huius eruditionis auctor est *Cælius Rhodigin. lect. antiq. lib. 20. cap. 7. & lib. 21. cap. 5.* *Synodica*, inquit, luna nuncupatur, cum luminis universitate privatur, velut cum sole commeans. Omnis igitur multorum virorum cœtus, vel conventus propriè Synodus dici potest. De quo vide *Felin. in cap. Capitulum, col. 1. nu. 2. de rescript. Iacobatum de Concilio, lib. 1. art. 1. fol. 2. vers. Sed si recte. Decium in cap. Osius. nu. 4. vers. Quarto de elect. qui textum referunt. Gregor. Lopez part. 2. tit. 18. l. 21. Glossa Vlt.* ubi dicit Concilium convocari ad sonum campanæ. Adde quod Synodus est etiam genus piscis, in cuius cerebro Synodonties gemæ invenitur. *Plin. lib. 37. cap. 10.*

In Glossa, verbo, Apostolos. 35

Dicit Glossa, quod Apostoli symbolum instituerunt, quam ad hoc allegat, & sequitur *Gregor. Lopez p. 1. tit. 3. l. 1. Glossa 2.*

In eadem, ibi, Dicitur. ^{Laborat} 36

^{Glossa in} ethymologia, verbi, *Symbolum*, sed inepta videtur Glossæ interpretatio, sicut *Glossæ in cap. 1. verbo, diabolus, de summ. Trinit.* cum symbolum à simbolo verbo Græco, quod significat confero, & simul trado, deducatur. Fallitur etiam *Glossa, in Rubrica de summa Trinit. ad fin.* De varia symboli notione, leges *Rhodiginum, lect. antiq. lib. 5. cap. 21.* De symbolis maximè in convivij, & in ludis, nonnulla habet *Turneb. Advers. lib. 3. cap. 6. & lib. 29. cap. 9.*

C A P. Sicut. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Gregorius Pontifex quis fuerit?
- 2 Quatuor concilia suscipienda, sicut quatuor Evāgelia, quomodo intelligatur?
- 3 Dictio, sicut, quid significet?

- 4 *Quinta Synodus, quando celebrata?*
- 5 *Iba Episcopus Edeffe.*
- 6 *Epistola Samuelis contra Ibam.*
- 7 *Papa an dispenset circa articulos fidei?*

IN superscriptione ibi, Gregorius. Vide posita ad cap. *Cum de Constanti-nopolitana dist. 22.* & de eius sapien-tia, & vi in scribendo, ac docendo: vide *Possevi-num in Apparatu sacro tom. 1.* verbo, *Gregorius Mag-nus fol. 564.* & qui fuerint legitimi libri Grego-rij, vide per eundem fol. 567. & seqq. ubi mul-ta videbis.

2 **Ad textum.** Collige ex textu, quod sicut Evangelij quatuor libri, sic quatuor Concilia suscipi, & venerari debent; in quo videtur Gregorius parem vene-rationem exhibere quatuor Concilijs, quæ ex-hibetur Evangelijs; sed in contrarium urget, quod autoritas sacre Scripturæ omnibus alijs rebus præponenda est, ut dicit *Augustin. in cap. Quis nesciat supra dist. 9.* Tu dic *Beatum Grego-rium in præsentem*, non intendere quatuor Con-cilia equare authoritati sancti Evangelij, cuius autoritas omnibus scripturis antecellit: sed de-notare voluisse similitudinẽ, quia in his quæ de fide determinant illa concilia, conformia sunt doctrinæ Evangelicæ, quoad veritatem, quam ex Evangelio fundatam sumpserunt; & ita quoad fidem à nobis illis adhibendâ, paria sunt Evangelia, et generalia Concilia, quia utrisq; eadem fides adhibetur; tradit post alios *Albert. de agnoscendis q. 25. nu. 12. & 22. Iacobinus de Con-cilio lib. 1. art. 1. vers. Nunc igitur fol. 5.* & huius textus meminit *Gregor. Lopez part. 1. tit. 5. l. 1. Glossa 5.* & cum notat *Abb. in cap. Significasti nu. 3. de elect. ad hoc, quod sententiæ Papæ standum est, etiam si contradicat sententiæ totius Con-cilij, & verba nostri textus translulit Eymericus in Director. inquisit. p. 1. fol. 54.*

3 **In principio textus ibi, Sicut.** Hæc comparatio versatur circa certitudinem in rebus fidei, ita ut postquam Ecclesia sic tre-dit, observandum sit, cum apud Ecclesiam sit ius declarandi, quæ sit sacra Scriptura, aut Evangelium Canonicum. *Covar. lib. 4. resolut cap. 14. nu. 1. Canus de locis theolog. lib. 2. cap. 7. Corduba in question. lib. 4. q. 1. proposit. 4. ad finem Adde posita ad cap. Nam sicut dist. 31.*

4 **In vers. Quintum.** Vide posita ad cap. *Sexta vers. Quinta infra dist. 16.*

5 **In eodem vers. ibi, epistola, quæ Ibæ dicitur.** Fuit Iba Episcopus Edeffe cuius epistola extat apud Cõ-cilium Chalcedonense, *actiõne 10, tom. 1, concil.*

in impressione Coloniae Agrippinæ; scripta ad Marim Persam, contra Cyrillum Alexadrinum.

Libellum Samuelis, & aliorum presbyte-
rorum Edeffe ad Photium, & ad reliquos Epif-
copos contra Ibam vide ibidem fol. 902. At
Iustinianus in edicto fidei, quod continet fidei
professionem, & hæresum refutationem, Ioanni
Papæ 2. transmissio, condemnat defendentes
hanc epistolam Ibæ, abnegantis Deum Ver-
bum hominem factum esse, & dicentis non
Deum Verbum ex Virgine incarnatum esse,
sed purum hominem ex ipsa esse natum, quem
templum vocat, ut alius sit Deus Verbum, &
alius homo; Extat hoc edictum in calce d. tom.
1. fol. 1068. vers. *Siquis*, & seqq. ubi multa vide.

In Glossa Ultim. circa finem. 7

Inquit Glossa, Papam non posse dispensare cir-
ca articulos fidei, & est Glossa similis, in cap.
Litteras, verbo, *non potest, de resitut. spol.* & ibi
scribentes; at de materia *Covar. practic. cap. 319
nu. 4.* post principium.

C A P. Sancta. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Gelasius Papa quis fuerit?*
- 2 *Quales libros Ecclesia Romana approbet?*
- 3 *Vetus, & novum testamentum, quos li-
bros contineat?*
- 4 *Libri Agiographi qui dicantur?*
- 5 *Cypriani opuscula.*
- 6 *Athanasij opuscula.*
- 7 *Gregorij Nazianzeni opuscula.*
- 8 *Basilij opuscula.*
- 9 *Ioannis Constantinopolitani, & Chryso-
stomi opuscula. & nu. 10.*
- 11 *Theophili opuscula.*
- 12 *Cyrilli opuscula.*
- 13 *Hilarij opuscula.*
- 14 *Ambrosij opuscula.*
- 15 *Augustini opuscula.*
- 16 *Hieronymi opuscula.*
- 17 *Prosperi opuscula.*
- 18 *Leonis Papa epistola, & earum miracu-
lum. & nu. 19. & 20.*
- 21 *Opuscula omnium Patrum.*
- 22 *Decretales epistola.*
- 23 *Sanctorum martyrum gesta.*
- 24 *Quid sentiendum de gestis martyrum,
quorum authores ignorantur?*

Martyres

- 25 Martyres debent venerari.
 26 Vita Patrum, Pauli, Antonij, & Hilarionis recipiuntur.
 27 Beati Sylvestri acta. & nu. 28.
 29 Inventio sanctæ Crucis quando instituta? & de eius festo nu. 30.
 31 An festum sit de jure communi?
 32 Inventio capitis Ioannis Baptiste. De eius capitis revelat. nu. 33. & 34.
 35 Rufinus, & eius opera.
 36 Origenis nonnulla opuscula permittuntur; eius scripta, & vita nu. 37.
 38 Opera inde recussa.
 39 Eusebii Casariensis chronicõ; fuit Episcopus, dictus etiam Pamphilius. n. 40.
 41 Paulus Orosius quis fuerit? eius opera nu. 42.
 43 Sedulius, & eius opera.
 44 Iuvenens, & eius opera.
 45 Apocryphi libri, qui dicantur? & nu. 46
 47 Ariminensis Synodus apocrypha quando celebrata? & nu. 48.
 49 Romana Ecclesia quos actus Apostolorum recipiat?
 50 Itinerarium Petri Apostoli apocryphus.
 51 Actus Andreae Apostoli apocryphus.
 52 Actus Philippi Apostoli apocryphus.
 53 Actus Thomæ Apostoli apocryphus.
 54 Heretici etiam Christo apocrypha opera imposuerunt.
 55 Evangelium Thadæi Apostoli apocryphum.
 56 Evangelium Thomæ apocryphum.
 57 Evangelium Barnabæ apocryphum.
 58 Evangelium Bartholomæi apocryphum.
 59 Evangelium Andreae apocryphum.
 60 Lucianus falsavit Evangelia.
 61 Hircius falsavit Evangelia.
 62 Liber de infantia Salvatoris apocryphus.
 63 Liber de Nativitate Salvatoris apocryphus.
 64 Liber de Sancta Maria apocryphus. & nu. 65.
 66 Liber Pastoris apocryphus.
 67 Libri, quos fecit Lenticius, apocryphi.
 68 Liber, qui appellatur, Fundamentum, apocryphus.
 69 Liber, qui appellatur, Thesaurus, apocryphus.
 70 Liber de filiabus Adæ apocryphus.
 71 Centimetrum Christi apocryphum.
 72 Actus Tece, & Pauli apocryphus.
 73 Liber Nepotis apocryphus.
 74 Liber Proverbiorum ab hæreticis scriptus apocryphus.
 75 Revelatio Pauli apocrypha.
 76 Revelatio Thomæ apocrypha.
 77 Revelatio Stephani apocrypha.
 78 Liber de transitu Beate Mariæ apocryphus. & nu. 79.
 80 Liber de pœnitentia Adæ apocryphus.
 81 Liber Ogia Gyantis apocryphus.
 82 Liber de testamento Iacob. apocryphus.
 83 Liber de pœnitentia Origenis apocryphus.
 84 Liber de pœnitentia Cypriani apocryphus.
 85 Liber de pœnitentia Iamnis, & Mambra apocryphus.
 86 Liber de sortibus Apostolorum apocryphus.
 87 Liber Lusana apocryphus.
 88 Liber Canonum apocryphus.
 89 Liber Physiologus apocryphus.
 90 Historia Eusebii Pamphili apocrypha.
 91 Opuscula Tertulliani apocrypha: eius vita, & scripta. nu. 92.
 93 Opuscula Posthumiani, & Galli apocrypha. & nu. 94.
 95 Opuscula Montani, Priscille, & Maximilla apocrypha.
 96 Opuscula Faustii Manichæi apocrypha.
 97 Opuscula alterius Clementis Alexandrini apocrypha. & nu. 98.
 99 Opuscula Cassiani apocrypha.
 100 Opuscula Victorini Piclavienensis apocrypha. & nu. 101.
 102 Opuscula Faustini Rhegiensis apocrypha.
 203 Opuscula Frumentij apocrypha.
 104 Epistola Iesu ad Agabarum apocrypha.
 Epistola Agabari ad Iesum. nu. 105.
 Rescripta Iesu ad Agabarum. n. 106.
 Quantam fidem habeant? nu. 107.
 108 Passio Georgij apocrypha.
 109 Passio Cirici, & Iulite apocrypha.
 110 Contradictio Salomonis apocrypha.
 111 Philacteria omnia apocrypha.
 112 Nonnulli hæresiarchæ recensentur.

113 *Modus per quem novum, & vetus testamentum per annum distribuitur.*

114 *Glossa, verbo Cyrilli reprobat.*

IN superscriptione, ibi, Gelasius. De quo vide posita in cap. Certum, dist. 10. Adde Baron. tom. 4. annal. anno Christi 382. nu. 19. ad finem.

IN eadem superscriptione, ibi,

IN Concilio habito Romæ. Gelasius

primus, sui Pontificatus anno tertio, Domini autem 494. Romanum Concilium 70. Episcoporum Romæ coegit, ad fidem illibatè custodiendam, ubi & libros canonicos, & legitimos discrevit ab apocryphis. Quin, & libellum edidit, cuius hæc fuit inscriptio. *Gelasius Papa adversus Andromachum Senatorem, ceterosq; Romanos, qui supercalia secundum morem pristinum colenda constituiebant. Totum autem hunc libellum perdignum lectu, nostrisq; temporibus commodum, ubi viget licentia carnis, inservit Baron. Card. sexto suorum Annalium tomo, sub anno Domini 496. Gelasij autem eiusdem Papæ Quinto.*

2 **A**d textum. Agit Gelasius in præsentibus de Concilijs, & libris, quos sancta Ecclesia Romana suscipiat, de qua materia in genere vide Albert. de agnoscend. q. 15. nu. 2. & 9. *Castro adversus hereses, lib. 1. cap. 7. col. 4. vers. Qui iam ferat, & vers. Colligamus. Notavit Felin. in cap. Ne innotaris, nu. 3. & seqq. de constitutionibus. Symaich. de catholicis, cap. 59. per totum. Canus de locis theologicis, lib. 2. cap. 5. Vasq. 1. p. d. 12. cap. 2. Bellarm. tom. 1. lib. 1. de Verbo Dei, cap. 4. & seqq. Iacobus Gretserus in defensione, Bellarmin. tom. 1. lib. 1. cap. 4. per totum. latissimè Covarr. lib. 4. resolut. cap. 16. per totum. Atq; fermè hæc propria verba nostri cap. tradit Burchard. in suo Decreto, lib. 3. cap. 217. usq; ad cap. 221. Heymericus in Directorio Inquisit. part. 1. fol. 55.*

3 **I**n principio textus ibi, Veteris testamenti, & novi scripturas. Quas

suo ordine enūmerat Gelasius Pontifex in originali, quod habetur 1. tom. Concil. fol. 991. idem observavit Burchard. in suo Decreto lib. 3. cap. 207. usq; ad 220. Hodie verò enumerantur libri Canonici in Concil. Trid. sess. 4. ubi videbis, licet enim in Ecclesia Catholica Orthodoxorum omnium concessione enumeratorum librorum semper viguerit autoritas. Non defuerunt tamen heretici, qui libros testamenti veteris, & novi oppugnarunt, de quibus vide doctissimè Bellarmin. lib. 1. de Verbo Dei cap. 5. & 6. Imò nonnulli fuerunt catholici scriptores, qui aliquos libros veteris testamenti extra Canonem

posuerunt, veluti librorum Esther, quem repudiarunt Athanasius, & Gregorius Nazianzenus & librum Baruch, quem rejecit Ioannes Driedo, & quædam capitula Danielis, quæ ipse Driedo reprobat: quorum defensionem vide latissimè per eundem Bellarm. ubi supra, cap. 7. & seqq; & videbis etiam Covar. lib. 4. variat. cap. 14. per totum.

4 **P**ost principium textus, in §.

Iam nunc. Hic agitur de libris agiographis, id est de libris Sanctorum, qui licet ab Ecclesia recipiantur, ut hic dicitur, non tamen faciunt autoritatem necessariam, sed probabilem D. Thom. p. 1. q. 1. art. 9. ad 2. Canus de locis theolog. lib. 7. cap. 1. *Castro adversus hereses, lib. 1. cap. 7. col. 5. vers. Quod verò. Covar. variat. lib. 4. d. cap. 16. nu. 1. Quavis Glossa in cap. Noli, 9. dist. dicat, quod hodie hæc doctrina est omnino certa, per hunc textum, sed eam improbat Canus lib. 7. cap. 3. conclus. 2. *Castro adversus hereses, cap. 7. col. 4. vers. Verum non est hic præmittendum. & vide notata ad Glossam in d. cap. Noli.**

Ibi, Item opuscula beati Cy-

priani. Fuit Cyprianus martyr, & Episcopus Carthagenensis: Neophytus per omnia ecclesiastica munera ad presbyterium, deinde ad Episcopatum, summo amore, & ardore plebis euectus est, anno à Christo nato 249. anno Fabiani Pontificis 13. martyrium subivit primo anno Dionysij Pontificis, & fuit primus martyr Episcoporum Carthagenensium. Vide Covar. lib. 4. variat. cap. 19. nu. 2. Baron. tom. 2. annal. anno Christi 250. usq; ad annum 261. Plane opera Cypriani edita sunt emendatiora Antuerpiæ, in ædibus Petri Belleri, anno 1589. in fol. distincta in tres tomos: additis alijs Cypriani epistolis, quæ in alijs editionibus extabant. De fructu scriptorum Cypriani, & eorum commendatione est videndus Lactantius lib. 5. *divinarum institutionum cap. 4. Atq; elenchum, eorum, quæ in opusculis Cypriani sunt vel addita, vel detracta, vel lapsu typographi, vel alio quovis modo supposita. Vide per Possevinum in apparatus sacro, verbo, Cyprianus, fol. 362. tom. 1. elegantè Bellarm. de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 250. fol. 48.*

Ibi, Item opuscula beati Atha-

nasij. Fuit Athanasius Alexandria Episcopus, adhuc puer dum unà cum pueris alijs ad littus maris luderet, ab ijs fuit Episcopus dictus; claruit usque ad Valentinianum, & Valentem Imperatores; multas Arianorum passus est insidias, quas Baron. in 3. & 4. tom. annal. passim commemorat, nec fermè omittit quidquam, quod ad eius labores, persecutiones, exilia, solitudines, & scripta pertineat. Vide

Ruffinum lib. 1. cap. 4. Sozomenum lib. 2. cap. 16. Covar. d. lib. 4. cap. 16. nu. 2. vers. Opuscula. Ex-
tat vero symbolum, quod ab omnibus appella-
tur Athanasij, ab Ecclesia catholica receptum.
Hoc autem Romam à Papa Iulio I. vocatus, ut
judicaretur, publicè edidit. Tandem post mul-
ta annorum curricula tradi meruit Ecclesie
recitandum, incipit autem. *Quicumq; vult salvus
esse.* Aliud est ab altero illo Athanasij scripto,
quod inscriptum est: *Expositio fidei*, quodq; in
primo operum eiusdem tomo habetur. Memi-
nit autem Symboli ipsius Augustinus varijs in
locis, ubi eius scripta verbis quibusdam, ac sen-
tentijs eiusdem Symboli apparent conspersa.
Ceterum quamquam in universo pene orbe
fuerit admissum, à Græcis tamenijs qui ab Ec-
clesia Romana se se præciderat pars illa demp-
ta est, qua Spiritum Sanctum à Patre, Filioq;
procedere expressum habetur; eo falso prætex-
tu, quod superaddita nuper fuerit à Latinis,
cum liquido appareat ante annos nongentos
sexaginta, ita ut nunc se habet, legi solere. Quod
constat ex primo capite *Toletani 4. Concilij*, & ex
testimonio Apostolicæ sedis legatorum ad Græ-
cos *Gregorio 9. Rom. Pont. in definitione fidei Catho-
licæ.* Sentiant alij non Romæ, sed apud Trevi-
ros in puteo ubi diluit Athanasius, hoc Sym-
dolum fuisse conscriptum divino quodam præ-
vio miraculo; sed *Baron. tom. 3. annal. sub. anno
340.* fabellam hanc nulla ex parte veritate sub-
nixam corruisse affirmat. De scriptis Atha-
nasij, quæ pro legitimis habentur, lege *Possevi-
num in apparatu sacro, tom. 1. in verbo, Athanasius,
fol. 137.* At post impressiones veteres subsecu-
ta sunt editiones operum Athanasij; prima
anno 1572; secunda, anno 1581. Parisijs apud
Sebastianum Nivellium virum catholicum. Cæ-
terum opera Athanasij Græca, & Latina, unâ
cum Nicæna Synodo Vittembergæ sunt edi-
ta, anno 1597, quæ tamen cautè sunt legenda:
de quo videbis *Possevinum* ubi supra. *fol. 141. la-
te Bellarmin. de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domi-
ni 340. fol. 58.*

Ibi, Item opuscula beati Gre-
gorij Nazianzeni.

Cognomento Theo-
logus, quis, qualis, &
quantus fuerit, omnes uno ore Græci, & La-
tini melioris notæ scriptores ecclesiastici testa-
ti sunt. Vitam ipsemet suam Græco carmine
iambico scripsit. Fuit Episcopus Sasimorum,
deinde in Nazianzeno Episcopatu patri admi-
nistrato, postea Archiepiscopus Constantinopoli-
titanus. Fuit præceptor Divi Hieronymi,
eodem Hieronymo teste; obiit sub Theodo-
sio Magno, anno eius Imperij 3. aut 13. ut alij
volunt. Vide *Covar. lib. 4. variat. dicto cap. 16.
nu. 3.* Quæ Gregorij Nazianzeni opera extent,

in latinum conversa, & edita, vide per *Posse-
vinum in apparatu sacro, tom. 1. verbo, Gregorius
Nazianzenus, fol. 574.* Quinam primo è Græ-
co in Latinum verterunt aliqua Gregorij Na-
zianzeni; vide ibidem, *fol. 574.* & sequentib.
Qui in opera hæc perdocta scripsere commen-
taria: sunt Nicetas Serronius, Elias Cretensis,
& hi quidem Græcè, Iacobus autem Billius
scholia latina edidit, quæ omnia data sunt in
publicum Parisijs anno 1583. Post hanc autem
Billij versionem prodierunt eiusdem Nazian-
zeni arcana, sive de principijs, quadringen-
tis octoginta duobus versibus cum paraphrasi
græca; & eiusdem carmen adversus Apollina-
rium. Item de poematis à se editis è Biblio-
theca Reipublicæ Augustanæ. *Baronius tom. 4.
annalium de Nazianzeno late agit. De libris
scriptis soluta, ligataq; oratione Sancti Grego-
rij, & de eorum observatione vide Bellarmin.
de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 370. fol. 73.*

Ibi, Item opuscula beati Ba- 8

silij. Fuit Basilus cognominatus Magnus,
Cæsareæ Cappadocum, quæ olim Ma-
saca vocabatur, episcopus, Natus est in He-
lesponto, Ponti eppido è nobilibus parenti-
bus. Vide posita ad *cap. Ecclesiarum, 11. distinct.
Covar. variat. dict. cap. 16. nu. 3. vers. Item, &
iudicium, de Basilij doctrina, & scriptis, & qua-
nam opera extent, sive edita, sive non edita,
quidq; in depravatis eorum aliquibus cavend-
um, lege latissime per Possevinum in apparatu sa-
cro, tom. 1. verbo, Basilus Magnus, fol. 184. cap-
2. & 4. Bellarmin. de scriptoribus ecclesiasticis, anno
Domini 370. fol. 71.* Latine Basilij versionis à
varijs authoribus factæ, quænam melior, &
auctior sit, vide per eundem *cap. 10. usq; ad cap.
14.* Porro duæ græcæ operum Basilij editiones,
præter Aldinam præcipuè extant, altera, quæ
anno 1535. apud Stephanum Sabium emissâ est
Venetijs. Iam verò editiones quoq; catholico-
rum duæ præcipuè fuerunt, quæ nobis postre-
mò Basilium auctiorem, & emendatiorem tra-
diderunt Philippus Nutius Antuerpiæ, anno
1569. Sebastianus Nivellius Parisijs anno 1571.
Quæ verò opera continentur in ijs? Vide per
eundem *Possevinum*, ubi supra, *cap. 15. fol. 206.*

Ibi, Item opuscula beati Ioan- 9
nis Cōstantinopolitani Episcopi.

Vide *Covar. lib. 4. variat. d. cap. 16. nu. 3. vers.*
Item opuscula beati Ioannis, qui textum intelligit de
Ioanne Chrysofomo, ita nuncupato ob aureum
eloquetiæ flumen: Chrysofomus enim ex græ-
co fonte idem sonat, atque *os aureum.* Natus est
Antiochiæ; secundo, et Anthusa parentibus no-
bilibus;

bilibus; mortuo Nectario, invitus Arcadij Imp. opera, eidem Episcopatu Constantino politano successus est anno 398. Anaslafij summi Pontificis primo: obiit in exilio Comanis, prope Euxinum Pontum post nonum annum sui Episcopatus. Inter alias eius dotes scribit *Sophronius in Prato spirituali cap. 191.* nunquam cum mentitum fuisse, nec unquam alicui maledixisse; neque scurrilia locutum, nec iocos admisisse; de illo agit accuratè *Baron. tom. 5. annal.* Post varias editiones operum D. Ioannis Chrysostomi editas Parisijs, et Basilea, exijt altera Parisijs apud Gulielmum Merlimum anno 1570. postea nonnulla alia opera Antuerpiæ anno 1579. et Ingolstadtij eodem anno. Vide latè *Possevinum tom. 1. fol. 145. & seqq.* Porro de ipso Chrysostomo, & de observatione in eius opere vide *Bellarmin. de scriptor. ecclesiast. anno Domini 398. fol. 94.*

- 10 Sed noster textus in præfenti non ponit illud cognomen, *Chrysostomi*, quod etiam observavit *Burchardus in suo Decreto lib. 3. cap. 220.* unde non defuerunt D. D. existimantes Ioannem, de quo est sermo fuisse illum Ioannem (ut *Isidorus* habet in *Cathalogo*) sanctæ memoriæ Constantinopolitanum Episcopum, natione Cappadocem, qui fuit vir inestimabilis abstinentiæ et eleemosynis tam largus, ut etiam zelo avaritiæ adversus eum Imperator *Mauritius* per motus, urbe pellendos pauperes ediceret. Græco eloquio edidit de sacramento Baptismatis rescriptum ad beatæ recordationis Dominum meum (verba sunt *S. Isidori*) & prædecessorem *Leandrum Antistitem*, in quo nihil proprium ponit; sed tantummodo antiquorum Patrum replicat de trina mersione sententias. Clarvit temporibus *Mauricij* Principis, defunctusq; *Augusto* eodem regnante, anno autem 590. ut habet *Tritemius*. Eius libellus defide extat in volumine Conciliorum *Colonix* editorum; vide *Possevinum in apparatu sacro tom. 1. littera I. fol. 162.* Sed huius opinionis authores falluntur, quia *Gelasius* enumerat quatuor ordine doctores Ecclesiæ Græcæ. *Athanasium*, *Basilium*, *Gregorium Nazianzenum*, & quarto loco beatum *Ioannem Constantinopolitanum*, qui necessario est *Chrysostomus*; igitur perperam faceret mentionem de beato *Ioanne eleemosynario*, qui doctor Ecclesiæ non habetur.

- 11 Ibi, Item opuscula *Theophili Alexandrini Episcopi*. Qui primo de Ecclesia benemeritus, quod adversus *Origenem*, & *Origenistas* se gessisset egregiè, deinceps autem ob persecutionem procuratam cõtra *Ioannem Chrysostomum*. Pontifici Romano, & omnibus bonis odiosus, tandem resipuit, atq; post 27. annos, quibus Ecclesiam illam rexerat, ex hac vita an-

no Domini 412. undecimo autem *Innocentij* Papæ migravit; quæ de morte *Ioann. Damascenus*, lib. 3. de imaginibus, prope finem, narrat ex *Isidoro* diacono hæc, quæ sequantur. *Theophilus ob illud peccatum* (quod scilicet nunquam *Ioann. Chrysostomi* nomen passus esset in Ecclesia recitari) non poterat animam agere, donec oblata ei fuit imago *Chrysostomi*, quam ille cum esset veneratus, spiritum emisit. Cæterum *Leo* Papa epist. 52. & 64. vocat *Theophilum* probatissimum Præsullem, & sanctæ memoriæ Episcopum, scribens ad *Galliarum* Episcopos, & ad *Martianum* Imperatorem. Vide *Possevinum in apparatu sacro, tom. 3. littera T. fol. 289.* ubi ponuntur scripta, & opera *Theophili*, *Baron. 5. tom. annalium, anno 397. & seqq. & 412. nu. 41. & 42.* ubi etiam ponuntur eius scripta, licet in nonnullis dissentiat. *Covarr. lib. 4. variat. d. cap. 16. num. 4.* Adde *Bellarmin. de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 390. fol. 91.*

Ibi, Item opuscula beati *Cy- 12* *rilli*.

Cyrillus mortuo patruo *Theophilo*, *Alexandrinus* Episcopus eligitur, vir insignis eruditionis, qui pro christiana religione adversus *Nestorium* egregiè pugnavit; præfuit *Ephesinæ* Synodo, nomine Papæ *Cælestini*, anno 432. floruit temporibus *Theodolij* Junioris, obiit anno Domini 444. sancte. Eius extant præclara opera, quorum meminit *Nicephorus* lib. 14. cap. 14. Porro qui dixerunt *Cyrillum* fuisse monachum montis *Carmelli*, nullo legitimo teste id pronuntiarunt; nam apud *Hieronymum*, & alios illius sæculi scriptores, nunquam de hac fabella fit mentio. Cæterum opera *Cyrilli*, quæ hætenus latina sunt reddita, magis emaculata typis *Michaelis Somnij* *Parientis* typographi, anno 1573. fuerunt excussa. Verum idem *Cyrillus* librum de animalium, & plantarum proprietate scripserat versibus Græcis, qui anno Domini 1590. Romæ fuit primò editus è typographia *Francisci Zanetti*. Vide *Covarr. d. cap. 16. num. 4. ad med. latè* *Possevinum in apparatu sacro, tom. 1. littera C. fol. 370.* qui speciatim de omnibus operibus *Cyrilli* disputat: de quo etiam *Bellarmin. de scriptor. ecclesiast. anno Domini 430. fol. 112.*

Ibi, Item opuscula Beati *Hi- 13* *Jarij Pictaviensis Episcopi*.

Quem non solum *Hieronymus*, & *Augustinus*, verum etiam integra Synodus *Ephesina* prima, & alia deinceps Concilia merificè coluerunt. Is (inquit *Hieronymus* in *Cathalogo*) factione *Saturnini Arelatensis Episcopi*, de Synodo *Biterensi* in *Phrygiam* relegatus, duodecim adversus *Arianos* confert libros, & alium librum de Synodis, quem ad *Galliarum* Episco-

Episcopus scripsit, & in Psalmos Commentarios, primum videlicet, & secundum, & à 51. usq; ad 62. & à 118. usq; ad extremum, in quo opere imitatus Origenem, nonnulla etiam de suo addidit. Est eius ad Constantinum libellus, quem viventi Constantinopoli porrexerat; & alius in Constantium, quem post mortem eius scripsit; & alius liber adversum Valentem, & Vrsacium, historiam Ariminensium, & Seleuciensis Synodi continens, & ad Praefectam Sallustium, sive contra Dioscorum, & liber huraorum, & mysteriorum alius, & Commentarij in Mattheum, & tractatus in Iob, quos de Græco Origenes ad sensum transtulit, & alius elegans in Cantica Cantorum, sed à nobis hoc opus ignoratur. Mortuus est Pictavis Valentiano, & Valente regnantibus, anno Domini 372. Hæc Hieron. Pictavium urbs Galliae Aquitanicæ. At postea nonnulla alia opera Hilarij extiterunt, quæ alibi excussa, tandem Parisijs integriore editione prodierunt, anno 1572. Vide Covarr. d. cap. 16. num. 5. latè Possevin. in apparatu sacro, tom. 2. littera H. fol. 49. Bellarmin. de scriptor. ecclesiasticis, anno Domini 355. fol. 67.

14 Ibi, Item opuscula Beati Am-

brofij. De quo vide posita ad cap. Quadragesima, 4. dist. & de doctrina D. Ambrosij in qua excelluit, & de acumine dicendi, & interpretandi, vide Possevin. in Apparatu sacro, tom. 1. fol. 59. littera A. Eius opera ante multos annos Aldina emisit editio, subsecutæ sunt aliæ, tum in Germania, tum in Gallijs, anno autem 1569. Parisijs ex typographia Guilielmi Merlini, Sebastiani Nivelij, Michaelis Guillardæ, ea, quam Ioannes Costerius, & Ioannes Guillotius viri optimi, emisserunt, ad vetustiora exemplaria emendatam, perquisitis undiq; codicibus. Deniq; Felix de Monte alto Cardin. qui postea fuit Papa Sixtus Quintus, opera Ambrosij Romæ excudi curavit apud Dominicum Bassam, anno 1580. & tandem 1587. & observationes in omnia opera Ambrosij 6. tomis digesta, vide per Possevinam, ubi supra, fol. 62. & seqq. latè de beato Ambrosio, & observatione in eius opera. Bellarmin. de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 374. fol. 75.

15 Ibi, Item opuscula Beati Au-

gustini. De quo vide posita ad cap. In illis, 4. dist. Divino autem miraculo tribuitur, quod scripta illius fuerint aservata, cum anno post eius mortem concremata Hipponensi civitate à furentibus Wandalis, ijsq; Arianis, ipsa eius Hipponensis Bibliotheca illaesa permanserit; adeo capillus non perit de capite Sanctorum. De ratione intelligendi Augustinum, & de authoribus, qui libros, sive commentaria ex Augustini operibus conficientes, viam ad eius sensum assequendum, aut ad illius doctrinam propugnandam straverunt, vide Possevinum in Apparatu sacro, tomo 1,

verbo, Augustinus, cap. 6. & 7. fol. 160. & paucorum aliquot locorum Augustini rectam explanationem è Cardin. Bellarmino, & è Sixto Senensi, & alijs. Vnde ipsius Augustini defensio in alijs plerisq; colligi possit, vide eundem Possevinum, cap. 5. fol. 156. & cap. 9. fol. 164. & sequentibus. Porro anno 1571. opera Theologorum Lovaniensium factum est, ut eadem Augustini opera per eosdem castigata prodirent in lucem, ex officina Christophori Plantini typographi; deinde verò Parisijs 1586. cù additione nonnullarum aliarum homiliarum ederentur. Hæc autem opera à Plantino edita, omnibus prioribus editionibus esse præferenda, censuit Ioannes Molanus Lovaniensis. Plane de eodem Augustino, & observatione in eius scripta, vide latè Bellarmin. de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 400. fol. 97.

Ibi, Item opuscula Beati Hie-

ronymi. Vide posita ad cap. Illud, 4. dist. Qualem Divus Hieronymus requirat lectorem suorum operum. Vide Possevinum tom. 2. in Apparatu sacro, verbo, Hieronymus, cap. 2. & indicem eorum, quæ Divo Hieronymo falso ascribuntur, vide per eundem cap. 5. fol. 42. Atq; observata quædam post Marjan. Victorium in operibus Hieronymi, cap. 6. ubi ex scriptis Baronij, & Bellarmin. multa restituuntur; de quibus omnibus est videndus Bellarmin. idem, de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 390. fol. 83. universa opera Hieronymi in novem tomos distributa Romæ excussa sunt. Primò à Paulo Manutio, hoc est primus, secundus, & tertius tomus, anno 1565. deinde quartus, quintus, sextus, septimus, octavus, & nonus, in ædibus populi Romani, anno 1571. & 1572. Parisijs item anno 1580. sed & anno 1565. Hieronymi epistolæ ad collationem veterum exemplarium multis in locis restitutæ, & in tres libros redactæ à Petro Canisio prodierant Dilingæ, in Germania, & Parisijs anno 1583. Lovanij autem anno 1583. Antuerpiæ verò anno 1578.

Ibi, Item opuscula Prosperi. 17

Prosper Rhegij Flaminie in Italia Episcopus, natione Aquitanus, Leonis Papæ primi quondam notarius, vir acris ingenij, dictionis præfixæ, nervosæ, & elegantis, magnam cum vitæ sanctitate divinarum, & humanarum rerum eruditionem habens, scripsit in quinquaginta postremos Psalmos, hoc est à Psalmo centesimo usq; ad ultimum, brevissimos iuxta litteralem, ac spiritualement sensum commentarios, stricto, & arguto expositionis genere comprehensos. Item de promissionibus, & prædictionibus Dei, libros tres quibus omnia vaticinia, & pollicitationes de Christo, & Ecclesia in sacris literis expressas elucidavit. In poetica autem quantum valuerit testatur opera illius elimatissimis ver-

sibus descriptarē quōrum numero sunt de Providentia Dei liber unus, et alius de ingratis carmine heroico, ac liber epigrammaton, quem de sacris Beati Augustini dictis elegiaco versu magno lepore contexuit. Vide *Covar. lib. 4. variar. d. cap. 16. nu. 5.* ad finem; sanè verò Tridentinum Concilium meritò damnavit eam sententiam, omnia peccatorum aut etiam infidelium opera esse peccata. Quavis maximum Authorem *D. Augustin. lib. 4. contra Iulianum cap. 3. & lib. 3. contra 2. epist. Pelagan. cap. 5. & Prosperum. sentent. 106.* habuisse videatur. Planè *Baron. Cardin. tom. 4. annalium,* plura loca restituit in Prospero; de quibus vide *Possevin. in Apparatu sacro, tom. 3. littera P. fol. 106.* Optimè *Bellarmin. de scriptor. ecclesiast. anno Domini 460. fol. 121.*

18 Ibi, Item epistolam beati Leonis Papæ.

De quo vide posita ad *cap. Hoc vestra, dist. 11. & adde Covar. lib. 4. variar. d. cap. 16. nu. 6.* Leonis opera à Gerardo Vosio Belga recognita, & varijs additionibus sunt locupletata; cum antea idem præstare conatus fuisset Laurentius Surius Colonia anno 1568. apud Ioannem Birkmanum. Deinceps autem Canonici regulares sancti Martini oppidi & Universitas Lovaniensis, è manuscriptis codicibus, eundem emendarunt, atq; edicurarunt Antuerpię apud Philipum Nutium anno 1583. cum eisdem Leonis decretalibus, & familiaribus epistolis. Extat autem confessio Leonis magni ex eius operibus excerpta à Theodoro Petreio Campensi Colonia impressa, anno 1604. Elenchum eius operum vide per *Possevinum in apparatu sacro, tom. 2. littera L. fol. 338. Bellarmin. de scriptoribus ecclesiasticis, anno Domini 440. fol. 119.*

19 Hęc epistola (de qua agit textus) data est ad Flavianum, non quidem privatim ad eum, qui probè catholicus illa minimè indigeret, sed ut publica, & communis omnibus, in plena Synodo Ephesina legeretur, de quo vide *Baronium tom. 6. annalium, anno Christi 449. nu. 38.* Fuit hęc epistola contra Eutychetem, & Nestorium. His adde morem fuisse tum Romanę, tum omnium Occidentalium Ecclesiarum, eandem epistolam publicè legere in Ecclesia mense Decembri ante Domini Nativitatem; quo tempore à maioribus celebrari consuevit Domini adventus in carne, ut tradit idem *Baron. nu. 41.* ubi refert verba huius §. & integram epistolam vide *num. 45. & seqq. usq; ad num. 58.*

20 At miraculum huius epistolę Leonis refert *Sophronius in Prælo spirituali, cap. 147.* in hunc modum. *Narravit nobis, & hoc Abbas Menas eiusdem canobij Pater, audisse se eundem Abbatem Eulogium Alexandrinum Patriarcham dicentem. Cum pro-*

*fectus essem Constantinopolim, fructus sum contubernio domini Gregorij Romani Archidiaconi, & singularis viri, qui narravit mihi de sanctissimo, ac beatissimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi scriptum in Ecclesia Romana, quòd cum scripsisset epistolam ad Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum contra impios Eutychetem, & Nestorium, posuerit eam super tumulum Principis Apostolorum Petri, & orationibus, ac vigilijs, & jejunijs vacans, oraverit ipsum summum Apostolum, dicens; Si quid ut homo, vel minus cautè posui, tu cui à Domino Salvatore nostro Iesu Christo, & hac sedes, & Ecclesia commissa est, emenda, post quatuor vero dies apparuit ei Apostolus, ac dixit. Legi, & emendavi. Sumensq; epistolam de sepulchro beati Petri, aperuit eam, & invenit Apostolicā manu emendatam. Hęc ibi quę verba refert *Baron. ubi supra, nu. 39. atq; nu. 40.* refert visionem Sancti Eulogij de hac ipsamet epistola.*

Ibi, Item opuscula, atq; tractatus omnium Patrum. 21

Ergo opuscula sanctorum Patrum Orthodoxorum, qui in nullo à sanctę Romanę Ecclesię consortio deviarunt, nec ab eius fidei prædicatione sejuncti sunt, legenda suscipiuntur; quòd intellige ad usum lectionis, non tamen ut non liceat aliter sentire, aut exponendo, aut interpretando. Approbat enim *Gelasius Sanctorum virorum scripta,* ut intelligamus ea ratione probari, quòd catholicę fidei minime repugnent, ut tandem nihil in eorum scriptis reperiat, quòd manifeste sit religioni christianę contrarium, non tamen sic, ut omnia illorum dicta pro lege suscipienda sint, ac necessariò admittenda; vide posita supra *nu. 7. Covar. d. cap. 16. nu. 6.* post principium. Caterum Patres antiqui quonammodo intelligendi, & ad usum adhibendi sunt? Vide *Sixtum Senensem annotat. 152. lib. 6. Bibliothec. sanctę, latè Possevin. in apparatu sacro, tomo 3. verbo, Patres antiqui, fol. 10.*

Ibi, Item Decretales epistolę. 22

De quibus vide posita ad *cap. 1. infra, distinct. 19.*

Ibi, Item gesta sanctorum Martyrum. 23

Martyr gręca dictio est, quę latine testem significat: planè licet, & ipsi martyres propter verę fidei, & christianę religionis constantissimam confessionem dici possint confessores, quòd *Gelasius* probat in præfenti, Ecclesię tamen traditione obtentum est, ut ad martyrum distinctionem, confessores dicantur illi, qui absq; sanguinis martyrio, diem postremum obiere, moribus, & religione, atq; miraculis adeo illustres, ut jure optimo Ecclesię eos in Sanctorum numerum retulerit, ac referen-

referendos esse decreverit. Vide *Covarr. d. cap. 16. num. 7.* in principio. Quænam in legendis martyrum gestis sint observanda? Vide *Possevin. in sua Bibliotheca selecta*, editionis Venetæ anno 1603. *cap. 21.* & vide eundem in *apparatu sacro tom. 1. verbo, apocryphi fol. 117. vers. Secundo*, ubi verba nostri textus refert.

24 In eodem vers. ibi, Nomina penitus ignorantur.

Illorum igitur martyrum historias Gelasius in Romana Ecclesia minimè legi asseverat, quarum authores prorsus ignorantur, atq; ideo passim videmus in Ecclesijs, præsertim in officio matutino, legi multa de martyribus, & sanctis ex autoritate Doctorum Ecclesiæ Hieronymi, Augustini, Gregorij, Ambrosij, & aliorum qui ob vitæ integritatem, ob insignem religionis christianæ professionem, digni sunt ut illorum testimonio utamur, & præterea ex ecclesiastica historia, maximè Eusebij, qui, & de martyribus opus quoddam scripsit, ut ipse asseverat *lib. 4. cap. 16. vide Covarr. d. num. 7. vers. Quia latè, Possevin. ubi proximè, cap. 23. ubi agit de martyrum gestis; unde sunt sumpta, & vide eundem in apparatu sacro tom. 2. verbo, Martyres, fol. 412. & tom. 1. verbo, apocryphi, vers. Secundi generis, fol. 117.*

25 In eodem vers. ibi, Omni devotione veneramur.

Quavis Gelasius admonuerat historias martyrum, quarum authores ignorantur, in Ecclesia Romana non legi, ipsos tamen martyres venerandos esse testatur, ac docet; unde impium est, ex eo hæreticos christianum populum avertere à veneratione Sanctorum, quod eorum historia, quæ vulgo circumferuntur, ab Ecclesia Romana minimè probentur. Tametsi non cogamur adhibere fidem ijs, quæ de martyrum gestis fuerint passim scripta, nisi et hæc fuerint ex traditione ecclesiastica planè recepta, aut Apostolicæ Ecclesiæ decreto probata, vide *Covarr. d. nu. 7. ad finem. Possevin. d. tom. 1. fol. 117.*

26 Ibi, Item vitas Patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis.

Divus Hieronymus, in lib. de scriptoribus ecclesiasticis, asseverat scripsisse se vitas Pauli, Hilarionis, & Captivi monachi, atq; ita inter eius opera *tom. 1.* hi tres libri circumferuntur vulgo. Porro vitam Antonij, ex Athanasio græcè scriptam Evagrius, & Hieronymus in latinum verterunt, quem Hieronymus, quoniam non solum sententias sententijs reddidit, verum etiam, quia integriorem emisit,

propterea scripsisse vitam Antonij, ait Gelasius in præsentibus: vide *Covarr. d. nu. 7. in fine. Baron. tom. 3. annalium, anno Christi 358. num. 24. Possevin. in apparatu sacro, tom. 1. verbo, Antonius, Aegyptius, fol. 100.* Cæterum ipse *Possevin. tom. 3. verbo, Vitas Patrum, fol. 355.* existimat illum librum esse Evagrii Pontici Hyperboritz, sive D. Petronij Bononensis, & aliorum, quem vide, & *tom. 1. verbo, apocryphi, vers. Dem, fol. 118.*

Ibi, Item actus B. Sylvestri. 27

Laudat hoc in loco Gelasius, & probat actus beati Sylvestri, item historiam de rebus gestis à beato Sylvestro: tametsi asseveret eorum authorem esse incertum. Laurentius Valla in eo libro, quem adversus Constantini donationem debachatus scripsit; blasphemus animo asseverat, huius historię scriptorem nebulonem fuisse, sed de hac controversia, donatione, & baptismo Constantini, videbis posita ad *cap. Constantinus, 96. dist. Planè de his Sylvestri actibus est videndus Baronius tom. 3. annalium, anno Christi 315. nu. 10. & seqq. ubi, nu. 14. refert verba huius §.*

Demum ut alia prætermittamus, omnem 28 de eiusdem Sylvestri actis disputationem, hac sententia claudimus: ut dicamus, ea quidem verè accidisse, sed non in omnibus vera esse, quæ hodie extant, nimirum deturpata compluribus, quæ aliunde irreperunt, mendacijs. Quæ autem vera, atq; legitima erant, sicut ante Gelasium, tantum eis antiquitas detulit, ut cum Romæ, tum in multis alijs Ecclesijs legerentur; ita post Gelasium tantum abest, ut illorum imminuta sit fides, ut absq; dubitatione eadem, pro veris, certisq; sint habita. Tradit *Baron. ubi supra, nu. 17. & anno 324. nu. 31. & 32.* Atq; de appendice, quæ ad actus Sylvestri posita est, sitne vera, an conficta? Vide per eundem *Baron. anno Christi 324. nu. 97. & seqq. ubi de dracone in specu Romæ morante, lethali halitu homines necante, cuius ora postea clausit Sylvester, & æreis ianuis quibus claudebatur, signo crucis obsignatis, perpetuè cum ergastulo manciparit.*

Ibi, Item scripta de inventio- 29 ne sanctæ Crucis.

Referunt antiqui Patres lignum illud sanctissimæ Crucis, in quo Christus pependit iudeorum, & infidelium industria sub terram fuisse absconditum, & in loco eius simulachrum Veneris fuisse positum, ut christianis penitus esset ignotum, sicut fuit ad tempora Constantini, quo tempore non sine divino nutu, & admonitione, illud Helena investigatura Hierosolimam petijt, & ipso Deo iuvante illud

tandem invenit. Retulit hanc inventionem *Ambrosius in oratione de obitu Theodosij. Sozomenus in historia ecclesiastica, lib. 2. cap. 1. Theodoretus lib. 1. cap. 18. Nicephorus lib. 8. cap. 29.* qui authores non nihil inter se in historia narranda differunt, sed nulla est pars, quæ contrarietatem contineat, cum omnia conciliari possint, ut per *Suar. tom. 1. de religione, lib. 2. de diebus festis, cap. 7. n. 5.* videre poteris.

30 Quomodo autem potuerit ab Ecclesia festum institui propter inventionem Crucis, solum humana fide, & opinione cognitam, vel quid in illa inveniatur tanta celebritate dignum? Dicitur potest, inventionem Crucis, non tam fuisse fundamentum huius celebritatis, quam occasionem. In ipsa enim Cruce ratione illius, qui in ipsa crucifixus fuit, est per se sufficiens fundamentum huius festivitatis. Sed hoc antea solum fiebat ab Ecclesia publico cultu in die Parasceves, cum mors Domini celebratur, ubi Crux speciali titulo populo adoranda proponitur. Postea vero occasione illius inventionis, nova festivitas in illius specialem cultum dedicata est. Prosequitur latè *Suar. ubi proxime, nu. 6. & seqq.*

31 An hoc festum sit ex ijs, quæ jure communi celebrari præcipiuntur, & quando, & ubi latum fuerit hoc præceptum? Vide posita ad *cap. Crucis de consecratione, dist. 3.*

32 In eodem vers. ibi, Et alia scripta de inventionem capitis B. Ioannis Baptistæ. Notant scriptores caput Ioannis Baptistæ apud Sebestem (quæ est Samaria) fuisse sepultum. Nam Herodias Ioannis reprehensionem quodammodo, etiam post capitis resectionem, verita, coniungendumque id rursus reliquo corpori timens, apud se remotis arbitris in abstrusiori regni loco, caput sepeliendum duxit. Ita post *Nicephorum, & D. Hieronymum, tradit Suar. de vita Christi, disp. 24. art. 6. ad finem, latè Baron. tom. 1. annal. anno Christi 33. nu. 1. 4. & 5. & de apparitione eiusdem Ioannis, vide Sophronium in Præto spirituali, cap. 1. quem transcripsit Baron. d. tom. 1. anno Christi 31. nu. 11. & seqq. ubi multa de Ioanne Baptista.*

33 Porro extat inter opera D. Cypriani tom. 3. tractat. de revelatione capitis beati Ioannis Baptistæ, in quo longe describitur, ac depingitur tota hæc de revelatione capitis Ioannis Baptistæ historia, conaturque illius operis author probare, festum, quod Ecclesia celebrat quarto Kalend. Septembris, non esse dicendum decollationis Ioannis, sed collectionis, aut inventionis, vel revelationis capitis Ioannis, nominandum fore. Cæterum illud opus non esse Cypriani Erasmus asseverat. Etenim Marcellinus comes in *chronico narrat, sub Martiano Augusto, in-*

ventionem capitis Ioannis Baptistæ contigisse, eo ferè modo, quo apud Cyprianum scribitur; die vero 24. Februarij Vincomalo, Opilione consulibus, anno Domini juxta Holoandri chronologiam 455. sed & *Sozomenus Eccles. hist. author hoc multo vetustior, lib. 7. cap. 21.* scribit à monachis quibusdam, sub Valente, Hierosolymis caput Ioannis Baptistæ repertum esse, atque inde illud allatum in Pantechium, quod est oppidum parvum, non longe à Chalcedone, donec Theodosius Imperator illud in Constantinopolim attulit, & de hac controversia, & eius authoribus vide *Covar. lib. 4. variar. d. cap. 16. nu. 9. post principium.*

Sed nulla est ferè historia, quæ tot obvolvatur ambagibus, & variarum dubitationum complicata sit nodis; etenim apud acta Matronæ Pergensis contigisse fertur, tempore Leonis Imperatoris, atque Verinæ Augustæ, non cum primum apud Herodis regiam inventum est, sed cum in agro Emelæ civitatis repertum est; quare dicendum est duplicem ab Ecclesia celebrari inventionem capitis Ioannis Baptistæ, tam apud Græcos, quam Latinos, quarum prior illa dicitur facta ex rudibus antiquæ Herodis regni; posterior vero ex agro Emelæ, unde translatum est Constantinopolim, in cuius solemnitate *Ioannes Damascenus in cant. Eccles. ista habet. Sicut divinum depositum occultum terra, Christus detexit caput tuum nobis, o Propheta, & Præcursor: omnes igitur simul profecti, in huius inventionem cantibus Deiloquis Salvatorem laudemus, salvantem animas nostras supplicationibus russ.* Ita habet *Baron. tom. 4. annal. anno Christi 391. nu. 8. usque ad nu. 12. & 13. ponit verba huius, §. quem videbis circa festivitatem, & historiam.*

Ibi, Item Ruffinus vir religiosus. 35

Fuit Ruffinus Aquileiensis presbyter, sive monachus, quem cognomento *Toranum*, alij *Tarimum* scribunt; non minimam apud veteres laudem est consequutus, tum in divinis Scripturis interpretandis, tum in Græco, & Latinæ linguæ eruditione non equidem vulgari. Habuit enim, teste Gennadio, elegans ingenium in græcis operibus in latinam linguam vertendis; claruit ætate Hieronymi, cum quo graves exercevit similitates, quorum minor Gennadius nimium Ruffino tribuit, Hieronymo plurimum detrahens; non satis intelligens, quantum à D. Hieronymo Ruffinus absit. Sanè Ruffinus anno Domini 401. Anastasij vero I. Papæ quarto, ab eodem Pontifice max. damnatus est, *Hierony. teste Apolog. contra Ruffinum, lib. 2. in principio.* Denique anno 410. nono autem Innocentij I. Papæ mortuus est, cuius opera, quæ nunquam prodierant, sive ex parte separata habebantur, aliquando edita fuere, tandem simul omnia excussa, Parisijs an. 1580. apud Michaellem Somnium:

nium : eiusdem in septuaginta quinque Psal-
mos Davidis commentaria, Lugduni apud Ro-
villium anno 1570. Vide Covar. d. cap. 16. nu. 10.
Baron. 5. tom. annal. anno Christi 410. nu. 60. & 62.
Possevinum in apparatu sacro tom. 3. in verbo, Ruffi-
nus, fol. 168. qui errores Ruffini curiosè conge-
rit, & textum refert. Bellarm. de scriptor. ecclesi-
asticis, anno Domini 390. fol. 92.

36 Ibi, Item Origenis nonnulla
opuscula.

Fuit Origenes Alexandrinus,
qui ob infatigabile studium
Adamantij, & Chalcenteri, hoc est ænei cogno-
men est assecutus, modo sū opere ab antiquis,
& recentioribus Patribus, atq; doctoribus lau-
datus, modo acerrimè reprehensus, & hæreticus
habitus, atq; damnatus; sed tamen nunquam ita
proscriptis eius operibus, quin et legi, et cudi,
atq; recudi possent. Discat verò quilibet, vel
doctissimus timere, quando vir alioquin tantis
ingenij, et (ut videri poterat) pietatis dotibus
ornatissimus, corrui in errores, unde hæreses
aliæ ex alijs pestilentes exortæ, hodieq; varias
provincias quatiunt, ne et ipse sine duce timore
Domini, atq; Ecclesia catholica, aberret; pro
quo facit beatæ Mathildis revelatio, ab ea enim
Christus Dominus rogatus, ubi esset anima Ori-
genis, respondit. *Quid benignitas mea cum anima
Origenis effecerit, volo esse absconditam, ut nullus in sua
scientia confidens audeat elevari.* Cæterum licet
Origenes habuerit multas hæreses, eius tamen
opera à Divo Hieronymo approbata, ab Eccle-
sia recipiuntur, ut in præsentia habes. De quo
idem Hieronymus ait: *Origenes ubi bene, nemo
melius; ubi male nemo peius scripsisse videtur.* Orige-
nis condemnationem continet quinta Syno-
dus universalis Can. 11. ut tradit Bellarm. de scri-
ptor. Ecclesiast. anno 226.

37 Cæterum de Origines scriptis, & vita, qui-
nam pro eo, vel contra eum scripsere? Vide Pos-
sevinum in apparatu sacro tom. 2. in verbo, Origenes
fol. 518. & quando nonnulli errores, qui attri-
buti sunt Origeni, exeusentur? Vide per eundem
fol. 525. & elenchum operum Origenis vide
fol. 522. usq; ad 531. Claruit Origenes sub Ale-
xandro Mammæe filio, usq; ad Gallum, & Vol-
lusianum eius filium, idest usq; ad septuagesimi-
mum ætatis suæ annum, & mortuus est Tyri,
atq; ibidem sepultus anno à Christo nato 260.
seu 256. ut habet Baron. tom. 2. annal. anno Christi
256. nu. 28. ubi plura de Origene. Vide Covar.
d. cap. 16 nu. 10. ad med. Henric. de sine hominis
cap. 11. nu. 2. & cap 25. nu. 6. Baron. tom 4. annal.
anno. Christi 388. nu. 104. & anno 393. anno 9. tom.
5. anno Christi 402. nu. 16. qui verba huius textus
refert: de Origene quando se ipsum castravit,
vide eundem tom. 2. anno Christi 280. nu. 1. quæ
castratio occasionem dedit sectæ dictæ Eunuchorum,
ut per eundem anno Domini 230. n. 5.

Item de Origenis excellentia in omnibus sci-
entijs, vide anno Christi 220. nu. 9. De laboribus
etiam Origenis contra hæreticos vide d. nu. &
anno 229. nu. 1. & anno 232. per totum.

Cum Parisijs anno 1512. sequentibus verò
hoc est anno 1536. Basileæ prodijissent latine,
item Venetijs commentaria Origenis, Ambro-
fio Ferrario interprete, anno 1552, apud An-
dreadam Spinælium. quin, & Salingiaci in Ger-
mania anno 1537. Tropologia desumptæ ex
Origenis commentarijs in Genesim, Exodum,
Leviticum, Numeros, Iosue, & Iudices: has
omnes editiones aut nondum maturè expen-
sas, aut versas in latinum, ab eis, qui sentium
Origenis minus fuerant assecuti, excepit Gil-
berti Genebrardi editio Parisijs ex officina Pe-
tri P Huillter, anno 1374. Ad extremum re-
cussa sunt Parisijs eadem Origenis opera, anno
1604. omnia quidem, quæ proferri potuerunt.

Ibi, Chronicon Eusebij Cæsa- 39

riensis. Quod scripsit Eusebius, & Hiero-
nymus è Græco in latinum translu-
lit, auxitq;. *Sciendum etenim est (inquit Hierony-
mus scribens Vincentio, & Galieno) me, & in-
terpretis, & scriptoris ex parte, officio usum, quia &
græca fidelissimè expressi, & nonnulla, qua mihi inter-
missa videbantur, adieci, in Romana maximè historia,
quæ Eusebius, huius conditor libri, non tam ignorasse,
ut potè eruditus, quàm ut græce scribens parum suis ne-
cessariam perstrinxisse mihi videtur.* Itaque & à Nino,
& Abraham usq; ad Troia captivitatem pura Græca
translatio est, à Troia usq; ad vicesimum Constantini
annum nunc addita, nunc mixta sunt plurima, quæ de
Tranquillo, & cæteris illustribus historicis, curiosissimè
excerpsimus; à Constantini autem supra dicto anno, usq;
ad consulatum Augustorum Valentis sextum, & Valen-
tini, iterum totum mentis est, quo sine contentus,
reliquum temporis Gratiani, & Theodosij latioris histo-
ria stylo reservavi. Hæc Hieronymus.

Fuit Eusebius Cæsariensis Episcopus, qui 40
& Pamphili dictus est, quod cum eo familiari-
ter vixerit, quiq; Constantino Magno, & Con-
stantio Imp. vixit, plura edidit, quæ plus æquo
laudata ab Acatio, ab Eusebio Emiseno, à So-
crate minus damnum afferrent, quod ij nota
hærescos laborarunt: Georgius autem Trape-
zuntius, Donatus Veronensis, Sixtus Senensis
à suspitione quodq; Arianismi eum liberare tē-
taverunt: At Gelasius in præsentia eius librum
singularem appellat, & Haymon Halberstaten-
sis de Eusebio Cæsariensi sic ait, in præfatione
librorum Christianorum rerum memoria. *Itaq;
divino operi tuo, meam non confeto, sed te ipsam refe-
ro, te inspiciens; te adoramus, quem penna penitus è ve-
stigio sequor.* Cæterum simplicitate nimia factū
est, ut aliqui Eusebium inter sanctos retulerint,
quod Petrus à Nat. in Cathal. Sanctorum lib. 5. cap.
134. fecit, quod item in Vsuardum irrepit, &

in Monologium die 21. Iunii. Errores Eusebii congerit *Baron. tom. 3. anal. anno Christi 324. Possesvin. vbi infra, fol. 462.* Mortuus est anno Christi 396. tempore Damasi Papæ, ut ait idem *Baron. tom. 4. anal. anno 396. nu. 41.* Observationes quasdam, ex Bellarmino, Baronio, & alijs, observatas ad intelligentiam Eusebii vide per *Possesvin. in apparatu sacro, tom. 1. verbo, Eusebius Casariensis, fol. 466.* cum quo proseguere. Adde *Bellarmin. de scriptor. ecclesiasticis. anno Domini 326. fol. 56.* Planè opera Eusebii Parisijs sunt edita anno 1581. apud Michaellem Somnium, & Coloniz Agrippinæ apud hæredes Arnoldi Birkmani anno 1581.

41 Ibi, Item Orosium virum eruditissimum. Paulus Orosius presbyter, Hispanus genere, vir eloquens & historiarum cognitor, qui adversum querulos, & infamatores christiani nominis, qui dicunt defectum Romanæ reipub. Christi doctrina investum, libros septem scripsit, in quibus penè totius mundi, & temporis calamitates, & miseras, ac bellorum inquietudines explicuit. Hic est Orosius, qui ab Augustino pro discenda animi ratione ad Hieronymum missus, rediens, reliquias B. Stephani primò martyris, tunc nuper inventas, primus intulit occidenti, Bracharæ nostræ nimirum, ut palam faciam in historia mea Bracharensi, interim consule fr. Bernard. de Britto loco statim citando. Claruit extremo penè Honorij Imperatoris tempore. Gennadius in *Cathal.* vixit ipse Orosius anno 421. ad quem usque suam deduxit historiam nimirum ad Valliam tertium Regem Gothorum in Hispania. De Paulo Orosio dicemus latius in historia nostra Bracharensi, quod illum Bracharæ natum, certe educatum putemus, interim consule fratrem Bernard. de Britto 2. p. monarch. Lusitan. lib. 6. cap. 27.

42 Qui etiam scripsit de libero arbitrio, & Apologeticum adversus Pelagianos, de quo ratione, sive origine animæ; ac commentarios in Canticum Canticorum. Extant ij libri septè historiarum recogniti in *Bibl. V.V. P.P. tom. 7.* qui antea, hoc est, anno 1526. fuerant excussi Coloniz, apud Eucharium Cervicorum. Cæterum scriptor hic acris iudicij vir, brevi historia ingentem rerum supellestem continet; qui tamen memoria lapsus videtur (inquit. *Baron. Card. tom. 4. anal.*) cum versus *Claudiani de victoria Theodosij contra Eugenium referens, non videatur consuisse Claudianum qui aliter habet.* Vide *Covar. d. cap. 16. nu. 11. Possesvin. in apparatu sacro tom. 3. in verbo, Paulus Orosius fol. 26.* Planè Orosius laboravit adversus hæreses Hispaniam labefactantes, ut tradit *Baron. tom. 5. anal. anno Christi 414. nu. 10. & 11.* Porro eidem Orosio Sanctus Augustinus iniungit opus, ut suam historiam inscri-

beret, ut per eundem *Baron. nu. 14.* de quo Orosio vide etiam *Bellarmin. de scriptor. ecclesiasticis. anno 425. fol. 112.*

Ibi, Item venerabilis viri Sedulij. 43

Hic est C. Cælius Sedulius Scotus presbyter, scripsit mirabilium divinorum, sive operis Paschalis ad Macedonium Abbatem poematum libros quatuor, eodem item argumento soluta oratione libros quinque, ex vetusto in manuscripto codice, Petri Pythei studio, & notis Luteri: extant in *tom. 8. Bibl. V.V. P.P. Bignai.* Quin & in eundem Sedulium extabant antea enarrationes Antonij Nebricensis. Ac de Sedulio quidam ita *Isidorus in Cathalogo. Sedulius presbyter edidit tres libros Dactylico, Heroico metro compositos; quorum primus signa, & virtutes veteris testamini potentissime resonat, reliqui verò gestorum Christi Sacramenta, & miracula intonant.* Vide *Gregor. Gyraldum de vitis Poetarum. Covar. d. nu. 11. ad med. Possesvin. in apparatu sacro, verbo, Sedulius, tom. 3. fol. 201. Bellarm. de scriptor. ecclesiasticis. anno Domini 430. fol. 112.* At opus Paschale extat impressum Hispali per Meynardum Alemanum, anno 1494. cum epistola fratris Adolphi Ordinis Prædicatorum, ad Franciscum Gustin archipresbyterum Salmant.

Ibi, Item Iuenci. Fuit Iuencus 44 presbyter, poeta christianus natione Hispanus, quatuor libros de historia Evangelica carmine conscripsit; quo de viro sic varijs in locis ait Hieronymus de *viris illustr.* Iuencus nobilissimi generis Hispanus presbyter quatuor Evangelia hexametris versibus ad verbum, pene transferens, quatuor libros composuit; & nonnulla eodem metro ad sacramentorum ordinem pertinentia. Floruit sub Constantino Principe, & in epistola ad Magnum urbis Oratorem. Iuencus, inquit, presbyter, sub Constantino historiam Domini Salvatoris versibus explicavit, nec perimuit Evangelij majestatem sub metri leges mittere. Item super Matthæum pulcherrimè ait, *munerum Sacramenta Iuencus presbyter uno versiculo comprehendit dicens.*

*Aurum, thus, myrrham, Regiis, biniq; Deis,
Dona ferunt.*

Sic Hieronymus. Quem verò fructum speraret ex hoc opere Iuencus, ijs prologi versibus docet: quibus sic inquit.

*Quod si tam longam meruerunt carmina famam,
Que veterum gestis hominum mendacia necant
Nobis certa fides aterna in sacula laudis
Immortale decus tribuet, meritaq; rependet.*

Claruit anno 330. extat verò in *tom. 8. Biblioth. V.V. P.P. edit. 2.* Vide *Covar. d. cap. 16. nu. 11. ad finem. Possesvin. in apparatu sacro, tom. 2. fol. 319. Baron. tom. 3. anal. anno Christi 327. nu. 48.* ubi huius textus meminit. *Bellarmin. de scriptor. ecclesiasticis. anno Domini 330. fol. 57.*

45 Ad medium textus in §. Cæte-
rum, qui ab hæreticis.

Agit Gelasius in præsentibus de libris, qui apocryphi ab Ecclesia dicuntur. Cæterum apocryphorum librorum duo sunt genera; quædam apocrypha dicuntur, quorum author est ignotus, sed de veritate non dubitatur, de quibus agit *Glossa Vlt. in cap. Canones, dist. 16.* & ibi videbis nu. 4. & vide etiam posita ad hunc textum nu. 24. & 25. quædam autem apocrypha dicuntur, quorum author, & veritas ignoratur, de quibus agit Gelasius in præsentibus. Planè scriptores magno præcorum patrum studio, vel notati, vel proscripti sunt, ne quis falsa pro veris, incerta pro certis hauriret, atq; in catholicorum damnum abuteretur. Verum de his libris apocryphis agunt in genere *Covarr. lib. 4. variat. cap. 17. nu. 1. Bellarm. de Verbo Dei, tom. 1. lib. 1. cap. 20. per totum. Gretserus in defensione Bellarm. tom. 1. lib. 1. cap. 20. Canus de locis theolog. lib. 11. cap. 6. post medium, vers. Tertia regula. Possevin. in apparatu sacro, tom. 1. verbo, apocryphi, fol. 117.* hos etiam libros tanquam apocryphos enumerat *Burchard. in suo Decreto, cap. 221. Baron. tom. 1. annal. anno Christi 44. nu. 48.*

46 Igitur vox, *apocryphus*, græca est, & rem occultam, ac reconditam significat. Porro ecclesiastici scriptores non semper eodem modo hanc vocem usurpant; interdum enim vocant scripturas apocryphas eas, quæ non est certum, an sint Canonice, & divinæ; etiam si satis constet nullos in eis errores inveniri. Sic Hieronymus in prologo Galeato, vult eos omnes libros, qui non sunt in Canone, esse inter apocryphos numerandos. Interdum autem vocant apocryphos libros, eos, qui errores admixtos habent; sic utitur hac voce *Origenes homil. 1. in Cantica, Hieronymus in epistola ad Letam de institut. filiar. & Augustin. lib. 15. de civitate Dei, cap. 23.* quam significationem secutus Gelasius in hoc Decreto de libris ecclesiasticis, eos libros vocat apocryphos, qui sunt editi ab authoribus hæreticis, vel certè suspectis, ut supra dictum est.

47 Ibi, In primis Ariminensem
Synodum.

Ariminense generale Concilium Episcoporum 600. sub Constantio anno 263. ut notat *Hieronym. in Chronico*, reprobatum est. Vide *Augustin. lib. 3. contra Maximum, cap. 24. Hieronymum contra Luciferianos, Ambrosium epistola 32. Rufinum lib. 10. cap. 21. Socratem lib. 2. cap. 29. Basilium epistola 52. ad Athanasium.* Hoc autem Concilium, licet habuerit 600. Episcopos, partim Græcos, partim Latinos, tamen quia Romanus Episcopus, hoc est, Summus Pontifex dissensit, semper habitum est erroneum. Vide *Covarr. d. cap. 17. nu. 2. in principio. Bellarm. 1. tom. lib. 2. de Christo, cap. 28.*

vers. Naw. Concilium. Baron. tom. 4. annal. anno 365. nu. 13. Possevin. in apparatu sacro, tom. 1. verbo, Ariminense, fol. 126. Adde ipsum Bellarm. lib. 1. de Romano Pontif. cap. 8. vers. At Concilium, & lib. 1. de Concilijs, cap. 6. vers. Tertium generale. Fuit autem Concilium Ariminense irritatum à Damaso Pontifice; de qua re vide epistolam Damasi ad Episcopos Myrici. *Bellarmin. d. lib. 1. de Concilijs, cap. 1. vers. Idem ad testimonium.*

Sed *Card. Baron. tom. 3. annal. ait Concilium* 48 Ariminense fuisse celebratum anno Christi 359. Constantij Imperatoris 23. & Liberij Papæ anno 8. apud Ariminum Italiæ urbem, idque Tauro Imperatoris præfecto, ita habet d. anno 359. nu. 1. & 2. Quod verò ad numerum Episcoporum spectat, idem *Baron. variat. nu. 3.* concordat autem partem Episcoporum ex Arianis fuisse, illorumq; principes Vrsacium, Valentem, Auxentium, Demophilum, & Caium; partim ex catholicis, quorum caput erat Vincentius Episcopus Capuanus. & nu. 5. agit de actis Synodi Ariminensis, & nu. 14. refertur sententia Synodi, & nu. 16. definitio catholicorum Concilij Ariminensis, & nu. 17. sententia Synodi in Valentem, & socios hæreticos, & nu. 37. lapsus Episcoporum in Concilio Ariminensi. Verum in quibus dicta Synodus Ariminensis dicenda sit catholica, aut reprobata; vide per eundem nu. 49. & seqq. quem omnino videbis.

Sancta Romana Ecclesia, spiritu Sancto 49 ducente, tantum Actus Apostolorum à Divo Luca scriptos approbavit, reliquos apocryphos esse decrevit. De his autem est videndus *Leo Papa epist. 93. cap. 15.* ubi scribens ad Turibium Episcopum Asturicensem, hæc ait. *Apocrypha autem scripturae; quæ sub nominibus Apostolorum multarum habent seminarium falsitatum, non solum interdicienda, sed etiam penitus auferenda sunt, atq; ignibus cremanda; quanvis sint in illis quædam, quæ videantur habere speciem pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis; & per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cuiuscumque erroris involvant.* Hæc Sanctus Leo, quem refert *Baron. tom. 1. annal. anno Christi 44. n. 49.*

Ibi, Item itinerarij nomine Pe- 50
tri Apostoli, quod appellatur san-
cti Clementis lib. 8.

Hic liber apocryphus est, & sanè præter auctoritatem Gelasij extat auctoritas *Eusebij lib. 3. de ecclesiast. hist. cap. 37.* de Clementis Papæ operibus, nec ulla ibi fit huius operis mentio, imò Eusebius apertissimè fatetur, & sentit Hieronymus, aliquot libros vulgo legi huius authoris titulo, qui falsò illi fuerint suppositi. Quanvis ea opera, quæ Clementina dicuntur, existimet *Nicephorus lib. 3. cap. 18.* Divi Clementis esse, ab eorum scripta fuisse; sed refragatur

gatur Gelasius saltem quoad itinerarium, & in specie tale itinerarium Athanasius in synopsi, & Leo Papa in epistola contra Nicetem, scriptis apocryphis annumerant. Hoc tamen opus Tritemius partitur in libros 10. quorum initium est. *Cum in urbe Roma*, & à capite usq; ad calcem libri, nihil ferè aliud enarratur, quam Petri, & Clementis peregrinatio ex Italia in Palestinam, & ex Palæstina usq; Antiochiam. Sanè hoc opus aliquot ante annos sanctæ Romanæ Inquisitionis officium in indice damnatorum ab Ecclesia librorum adscribi iussit. Vide *Covar. d. cap. 17. nu. 2. ad med. Possevin. in apparatu sacro tom. 1. in verbo Clemens. 1. vers. Cæterum Clementis fol. 335. Adde posita cap. Sextam infra dist. 16. nu. 2.*

51 Ibi, Actus nomine Andreae.

Andreae Apostoli acta Nexocharidas, & Leonidas Philosophi sunt ementiti: Innocentius in epistola ad Exuperium, & Gelasius Papa in præsentis reprobavit. Philastrius etiam in Cathalogo hæreseon *cap. 48.* & Augustinus in lib. de fide contra Manichæos, fragmenta fuisse Manichæorum scribunt id quod satis monstratur ex eo, quod scribit Eusebius Casariensis in 8. Ecclesiast. historia lib. *cap. 15.* vide *Covar. d. cap. 17. nu. 3. Possevin. in apparatu sacro tom. 1. verbo, Andreas Apostolus, fol. 81. Baron. tom. 1. annal. anno Christi 34. nu. 235.*

52 Ibi, Actus nomine Phelippi

Apostoli. Phelippi Apostoli nomine confictum fuit à Gnosticis hæreticis Evangelium, de quo Epiphanius in primo Panarij, & Gelasius in præsentis, actus Phelippi refert in Cathalog. apocryphorum. Vide *Covar. d. nu. 3. Possevin. in apparatu sacro tom. 3. verbo, Phelippus Apostolus, fol. 76. Baron. tom. 1. annal. anno Christi 34. nu. 235.*

53 Ibi, Actus nomine Thomæ

Apostoli. Thomæ Apostoli nomine confictum Evangelium ab hæreticis, & librum alterum, qui inscribatur Actus Thomæ, inter damnatas scripturas reiecerunt Innocentius I. in epistola ad Exuperium. Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte, & in libro contra Adimantum, & lib. 22. contra Faustum, Epiphanius lib. 2. Panarij, Athanasius in Synopsi, Gelasius in præsentis. vide *Covar. d. nu. 3. Possevin. in apparatu sacro, tom. 3. verbo, Thomas Apostolus fol. 295. Baron. tom. 1. annal. anno Christi 34. nu. 235. & vide infra nu. 76.*

In versiculo sequentibus.

54 Prosequitur Gelasius nomina librorum apocryphorum, qui falso Apostolis tribuebantur. At non tantum ut vidimus, Apostolorum

nomine aspidum ova (quod aiunt) fovèda sup-
poluerunt; sed etiam Christi Redemptoris no-
stri nomine, librum de Magia ad Petrum, &
Paulum Apostolos scriptum fuisse, quidam si-
ve hæretici, sive gentiles, horrendè, plane, ac
nefariè mentiti sunt; quos Augustinus turpissimi,
ac patētissimi mendacij arguit, de consens. *Evang.*
lib. 1. cap. 9. & 10. cuius verba refert Baron. tom.
1. annal. anno Christi 44. nu. 50. quem vide.

Ibi Evangelium nomine Thadæi. 55

Thadæi Apostoli nomine confictum
Evangelium in præsentis reprobatur, cuius
meminit Possevin. in apparatu sacro, tom. 3. ver-
bo, Thadæus, fol. 268. Nec etiam improbi hære-
tici pepercerunt Thadæo, cuius quoq; nomine
hoc pseudoevangelium promulgarunt, de quo
videbis *Baron. 1. tom. annal. anno Christi 44. num.*
48.

Ibi, Evangelium Thomæ. Sub 56

titulo Thomæ Apostoli fuit à Manichæis scriptum
Evangelium, quod hinc respuit Gelasius, de quo
vide posita supra nu. 53. adde *Baron. tom. 1. an-*
nal. anno Christi 44. nu. 48. Covar. lib. 4. var. cap.
16. nu. 3. ad fin. Manichæos autem usos fuisse
Evangelio Thomæ Apostoli, tradit D. Augustin.
in sermone 22. de Verbis Domini, imò, Cyrillus Hiero-
solymitanus Catechesi 6. scribit, hoc Evangelium
à Thoma quodam Manetis discipulo descrip-
tum.

Ibi, Evangelium nomine Bar- 57

nabæ. Inscribitur Barnabæ spurium à spu-
rijs, & obscænis, eisque hæreticis evan-
gelium; quod una cum eo pseudoevangelio,
quo Valentiniani hæretici, & Sabelliani usi
sunt, quod dicebatur Ægyptiorum, nomine
Marci confictum, detestatur noster Gelasius.
Fuit Barnabas Cyprius unus è septuaginta dis-
cipulis, ut Eusebius lib. 2. cap. 1. Epiphanius lib. 1.
cap. 22. satis indicarunt, à Gamiele una cum
Saulo, & Stephano litteris imbutus; translulisse
dicitur ex Hebræo in Græcum Matthæi Evan-
gelium, ut refert Theodorus lector in l. 2. Collecta-
neorum, vide *Baron. tom. 1. annal. anno Christi 44.*
nu. 48. & anno 51. num. 51. quem legito. Adde
Possevin. in apparatu sacro, tom. 1. verbo, Barnabas
Cyprius, fol. 181.

Ibi, Evangelium nomine Bar- 58

tholomæi. Bartholomæi Apostoli nomi-
ne, hæretici evangelicam con-
fixerunt historiam; quam æque cum cæteris,
Gelasius reiecit. Planè licet non scripsisset
Evangelium, tamen scriptum a Matthæo secum
detulisse ad Indos profecturus, atq; illis reli-
quisse, scribitur ab Eusebio lib. 5. cap. 10. & Hier-
onymo de scriptor. ecclesiasticis, vide *Baron. tom. 1.*
annal.